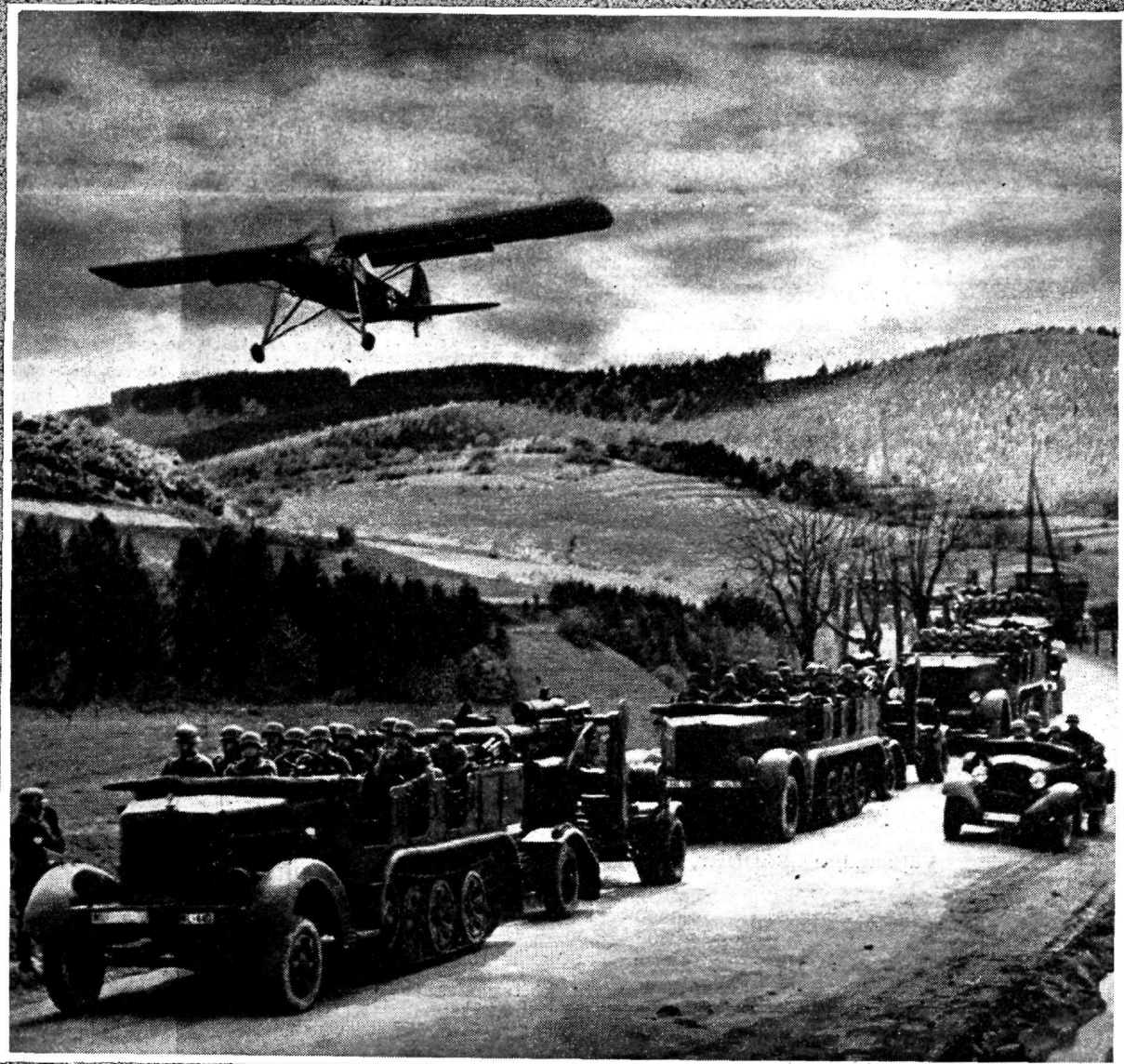

SODUR

XXII AASTAKÄIK ■ 24. 05. 40. ■ Nr. 20-21

SÕJANDUSLIK AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 20-21 — 1940.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
<i>TRT</i> : Pilk hügellahingule Läänes	469	<i>TRT</i> : Un coup d'oeil sur la bataille gigantesque à l'Occident	469
<i>Kolonelleitnant R. Tomback</i> : Sõjapoliitiline olukord Vahemere-piirkonnas	473	<i>Lieut.-colonel R. Tomback</i> : La situation militaire dans la Méditerranée	473
<i>E. V.</i> : Kindlustised Prantsusmaa kirdepiiril	475	<i>E. V.</i> : Les fortifications de la frontière nord-est de France	475
<i>Leitnant A. Looga</i> : Hollandi-India probleem	482	<i>Lieutenant A. Looga</i> : Le problème des Indes Néerlandaises	482
<i>Kolonel med. O. Palu</i> : Mõningaid soove eelolevate riigikaitse õppuse eripäevade kohta koolides	485	<i>Kolonel méd. O. Palu</i> : Quelques souhaits à propos des journées prochaines de préparation prémilitaire aux écoles	485
<i>Nooremleitnant M. Grauer</i> : Salaluurest	486	<i>Sous-lieut. M. Grauer</i> : De l'espionnage	486
<i>Nooremleitnant A. Johanson</i> : Arendagem sõduris eneseusaldust	490	<i>Sous-lieut. A. Johanson</i> : Il faut développer la confiance en soi des soldats	490
TAKTIKA ALALT.		TACTIQUE.	
— Taktikalise ülesande nr. 2 lahendus	493	— Solution du problème tactique No 2	493
— <i>Major N. Thar</i> : Pioneride ülesanded ja koostöö teiste väelikeidega	495	— <i>Commandant N. Thar</i> : Les missions du génie et sa coopération avec d'autres armes	495
BIBLIOGRAAFIA.		BIBLIOGRAPHIE.	
— <i>J. K.</i> : Lennuväe osa soomusvägede varustamisel	501	— <i>J. K.</i> : Rôle de l'aviation dans le ravitaillement des forces blindées	501
— <i>K.</i> : Ohudessant ja võitlus temaga	502	— <i>K.</i> : Les débarquements aériens et le combat contre eux	502
— <i>A.</i> : Viivitushüpped langevarjuga	503	— <i>A.</i> : Les sauts en parachute à retardement	503
— <i>-ms-</i> : Kompani-miinpildujate kasutamine	505	— <i>-ms-</i> : Emploi des lance-mines de compagnie	505
— <i>-r.</i> : Patarei kohtamislahingus	507	— <i>-r.</i> : La batterie au combat de rencontre	507
— <i>E. V.</i> : Lähivõitluse väljaõppest	509	— <i>E. V.</i> : L'école du combat rapproché	509
— Sõjaväelisi teateid välisriigest	509	— Informations militaires de l'étranger	509
Reservohvitseride elu	511	Vie des officiers de réserve	511
Juriidilisi küsimusi	511	Questions juridiques	511
Male.		Echecs.	
Toimetusele saadetud kirjandust.		Publications récentes.	

Kaanepilt: Saksa mootoriseeritud üksusi rännakul; nende kohal lennukis juhtiv kindral, kes sel viisil saab kõige kiiremini ülevaate oma osade liikumisest, tegevusest ja olukorrast.

Vastutavtoimetaja kolonelleitnant **Johannes Reinola.**

Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja kapten **Martin Nurk.**

Telefon nr. 477-20/163.

Kodune tel. nr. 477-20/3-22.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.

Talitus avat. iga päev kella 0800—1500 ja laupäeviti 0800—1300.

Telefon — Sõjaväe 163.

Tarvitamata ja tagasisaamiseks märkimata käsi- kirju alal ei hoita.

„Sõdur“ ilmub kuni 4 korda kuus.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas — kr. 6.00.

Poolaastas — kr. 3.00.

Veerandaastas — kr. 1.50.

Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:

Lehekülj — kr. 40.

Tekstis — kr. 60.

Pilk hiigellahingule Läänes.

27. aprillil otsustas liitlaste kõrgem sõjanõukogu lõpetada operatsiooni Trondheimi piirkonnas ja sellele järgnenud vaidlused Inglise alamkojas ja muud märgid ilmutasid liitlaste huvi keskendumist Vahemerele ja Hollandile. Chamberlain, kes siis oli veel peaministriks, ütles otsekohe, et liitlastel ei jätku enam jõude Kesk-Norras opereerimiseks, ja mõni päev hiljem selguski, et kõik liitlaste jõud osutusid vajalikuks neile hoopis elulisema tähtsusega piirkondades. Põhjendustel, mis Saksa 10. mai memorandumi järgi seisnesid peamiselt süüdistustes liitlaste Ruhri vallutamise kava teostamisele kaasaaitamises, ründasid sakslased Hollandit, Belgia ja Luksemburgi, neid ühtlasi alistuma kutsudes, ja Itaalia võttis hoiaku, mis nõudis liitlastelt kõige hoolsamat valmisolekut tegutsemiseks Vahemerele. Seega kisti liitlaste tähelepanu laiali, milline seisukord veel kestab; ja mis puutub ootamatusse, siis kuigi seda ei saadud realiseerida sajabrotsendiliselt, kõvendati seda tähtsat elementi nii palju kui võimalik rünnakute ägedusega ja suurte lennukite ning soomusjõudude-masinate tulle paiskamisega. Saksa esimese ešeloni koosseisus olevat liitlased seni eritlenud 11 soomusdiviisi à 500 tanki (neist 5-6 diviisi Maasist lõuna pool) ja nendega tegutseb koos vähemalt niisama palju motoriseeritud jalaväediviise, suurtükiväge, pionere ja lugematuid lennukiväge; vaenlase tagala halvamiseks ja rindelt pealesuruvatele jõududele tee avamiseks on sakslastel olemas 1 langevarjurite ja 1 õhujalaväe diviis.

Arvestades Poola-sõja kogemusi, mida sakslased nüüd kasutavad, on liitlased möödunud kuudel arvatavasti kõvendanud oma soomusjõude. Ent sellest hoolimata nad tunduvad olevat märgatavalt väiksem arvulised, ja nende lennukite, mille tuge-

vus on Churchilli ütluse järgi peamiseks võidu eeltingimuseks, pole veel saavutanud arvulist pariteeti Saksa lennukiväega. Jõudude üldisest vahekorrast peaks arvama, et esmainitud diviiside kõrval oli Saksa umbes 160 diviisi, prantslastel ja inglistel Prantsusmaal kuni 100 diviisi, belglastel 21 ja hollandlastel 15-20 diviisi; sõja puhkemisel arvestati Hollandi armeed vähemalt 400 000 mehele. Jõudude koondamise ja muud eritingimusi arvestades olid sakslased soodsemas seisukorras kui nende vastased.

Saksa pealetungikava ilmneb üldjoontes operatsioonide käigust; liitlaste tegevuskavast aga peaks arvama, et see nägi ette vastupanu võimalikult Sedan-Liège-Zwolle joonel või halvemal juhul Sedan-Namur-Antwerpen joonel; arvamust, nagu oodatuks liitlaste väejuhatust Saksa pealetungi ainuüksi Hollandile, ei saa pidada usutavaks. Küll aga näib olevat usutav, et liitlased ei aimanud Saksa võimast lööki üle Ardennide ega näinud ette Saksa raske- ja pommilennukite kombineeritud tegutsemise efekti, mis osutus purustavaks.

Vaadelnud lühidalt olukorda, poolte jõude ja nende kavu, märgime veel seda otsustavat tähtsust, mida pooled omistasid puhkenud võitlusele ja mis teeb selle tõeliseks heitluseks elu ja surma peale; Saksa-maad väidetakse olevat heitnud kõik ühele kaardile ja mis puutub liitlaste seisukorda, siis Saksa läbimurret silmas pidades on see veel rohkem kriitiline. Distanti puudumisel võib sellane hinnang siiski osutada korrektoori vajavaks, kui sündmused on jõudnud oma loogilise lõpuni.

Saksa vägede sissetungimisele Hollandisse, Belgiasse ja Luksemburgi 10. mail eelnes väga intensiivne vastaspoole vägede ja lennukiväge pommitamine, kusjuures võeti kella 1-st alates 72 aerodroomi tule alla ja jätkati seda hiljem kogu aeg, enamasti

siiski öösi; liitlaste õhurünnakud Saksa kaugemasse tagalasse — Reinile ja Põhja-mere-rannikule toimuvad ainult pimedal ajal, et vältida Saksa ülekaaluka lennuväe kallalatuget. Arvukad langevarjuüksused laskusid Hollandis ja mõnes kohas Belgias alla koidu eel ja neile järgnesid hommikul õhujalaväe üksused, kui lennukitele oli kindlustatud ohutu maandumine.

On üsna tõepärane, et õhu kaudu, ja nagu väidetakse, ka merd mööda Rotterdami sisse toodud Saksa väed leidsid Hollandis mõningat toetust kohalike elanike poolt; teatava üllatuse valmistanud sakslased liitlastele ka Luksemburgis, kus valve oli veel nõrgem kui Hollandis. Kuigi viimati mainitud maal asus kohe tegevusse Inglise lennuvägi, kes võttis saabunud Saksa dessandid tule alla, ja kuigi seda tegid ka kohalikud Hollandi väeüksused, säilisid mitmes kohas Saksa dessandid ja nemad olidki, kes hoidsid idast pealetungivatele Saksa kiirkolonnidele lahti tähtsaid sildu ja sõlm-punkte. Saksa kiire pealetungi tõttu hilines Hollandi lõuna-, kesk- ja läänepiirkondade ülejutamine, või ei teostunud üldse, ja see viis maa kiirele alistumisele.

Saksa väed tungisid üle eesmainitud piiride kell 5.30. Liitlaste väed hakkasid neile läänest vastu liikuma pärast kella 7, peale seda kui Holland ja Belgia olid esitanud vastava abipalve ning kuulutanud kallalatugeti tõttu sõja Saksamaale (Holland). Järgneva 36 tunni jooksul loodi kontakt kõigi liitlaste vägede vahel ja asuti koos vastupanu avaldama, kusjuures prantslased tegutsesid kuni Brabantini (Lõuna-Holland), inglaste eelosad aga liikusid Zeelandisse (Hollandi saartele) ja Alberti kanali läänepoolsesse piirkonda. Inglise laevastik ilmus samal ajal Hollandi ranniku ette, et kaitsta seda rünnakute vastu, saata maale vägesid ja hoolitseda tarviliku evakuatsiooni eest, kusjuures Saksa õhurünnakutes hukkunud mitu ristlejat, hävitajat ja hulk transportlaevu. Liitlaste teadetel olnud need kaotused siiski hoopis väikesemad.

Nagu juba tähendatud, kujunes Hollandi vastupanu lühikeseks. Tugevad Saksa kolonnid mürdsid lennuväe kaasabil Ijsseli positsiooni juba 10. mail Deventeri ja Arnheimi vahel läbi ja järgmisel päeval ka sellest lääne ja lõuna pool asetsevad Grebbe (Amersfoort-Rhenen) ja Peeli (Rhenen-Rörmond) positsioonid, pärast seda kui olid Venlo ja teiste punktide juures tulnud üle Maasi. Groningeni provintsi, mida kaitsesid

1. Armeekorpuse osad, vallutati samuti kahe päevaga.

13. mail löid kagust edasi tormavad Saksa soomusjõud ühenduse Rotterdami lähedal maabunud Saksa dessandiga ja Grebbe positsiooni läbimurret süvendati Ut-rechti poole; 14-ndal okupeeriti Rosendaal, mis järel katkes ühendus Belgiaga. Rotterdam alistus, kartes suurt rünnakut endale, ja 15. mail ka Amsterdam, Haag ja mõned teised linnad. Vägede juhataja kindral Vinkelmann andis 14. mai õhtul käsu vastupanu lõpetamiseks ja kapituleeruse.

Eesmainitud käsku ei täitnud (või ei olnud käsk neile määratudki) laevastik ja Zeelandis asunud Hollandi väed. Viimastele määrati Londonist, kuhu 13. mail siirdusid kuninganna ja valitsus, uus juhataja, ent ka see alistus 19. mail, pärast seda kui kõik saared langesid Saksa vägede kätte. Hollandi laevastik ja osa vägesid viidi Inglismaale, teine osa aga pääsis Belgiasse, kus jätkas koos liitlastega võitlust. Sadamad ja õlitagavarad hävitati.

Hollandi armee kaotusi hindasid Hollandi võimud 100 000 langenule, kuid see arv sisaldab nähtavasti ka haavatuid.

Mõlema väikeriigi liitekohale suunatud Saksa soomusjõud andsid teise löögi belglaste vasakule tiivale, kus 10. mail langes juhuse tõttu Saksa vägede kätte tähtis sild Alberti kanalil. Selle tugeva kindlustatud positsiooni kaitsmine muutus seega raskeks ja sakslased kasutasid tekkinud seisukorra kohe. Kahel järgmisel päeval nad laiendasid läbimurret mõlemale poole Hasseltit ja ründasid õhutorpeedodega Eben-Emaeli forti, mis valitseb nii Maasi kui ka kanali üle Maastrichti juures. Fort alistus 11-ndal ja samal päeval sooritasid belglased vastu-pealetungi. Viimane ei parandanud seisukorda ja belglased taandusid võideldes ja teid purustades Dyle jõe positsiooni poole (Namuri ja Antverpeni vahel), sakslased aga tungisid Liège'i tsitadelli ja vallutasid 13-ndal veel 2—3 forti idas ja lõunas.

Prantsuse soomusjõud olid 12. maist alates kontaktis Hasseltist, Maastrichtist ja Tongres'ist pealetungivate Saksa soomusdiviisidega; 13. mail nad sooritasid St. Troudist suure vasturünnaku Emaeli suunas. Nii tekkis esimene suur tankidelahing 1500—2000 tangi ja suure hulga lennukite osavõtul, mis aga peagi ületati veel suuremate tankidelahingutega Prantsusmaal.

14. mail sakslased jälitasid liitlasi Dyle suunas ja ründasid sel positsioonil prantslasi Gembloux' juures, kuid löödi vasturün-

nakuga tagasi, samuti ka järgmisel päeval.

14. mail ründasid üle Turnhouti tulnud Saksa soomus-eelväed ka Inglise-Belgia taganevaid üksusi Gette jõe orus (Louvain'ist põhja pool, kuhu eelmisel öhtul oli alla lastud Saksa langevarjuüksusi) ja paiskasid need Dyle positsioonile, mis liitlaste poolt eelmisel ööl sisse võeti.

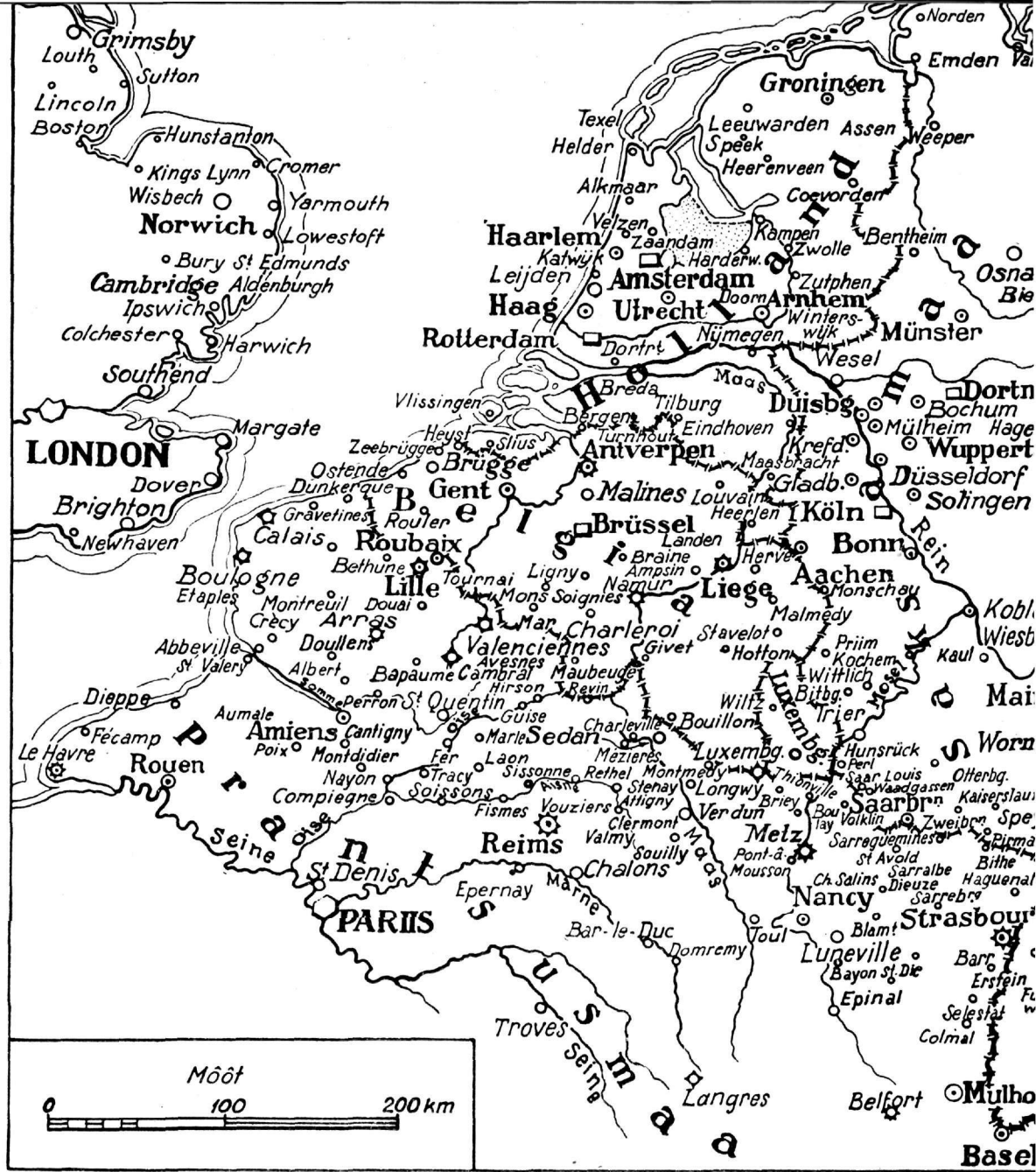
15. mail oli juba kogu Antwerpen-Namuri liin Saksa eelvägede poolt võitlusse kistud ja öösi ilmusid liitlaste ette ka Saksa peajõud. Sellal kui neid korraldati pealetungiks, murdsid soomusdiviisid koidikul Namurist põhja ja lõuna pool läbi ja tungisid põhja poole Charlerroi'd, kus tekkis äge lahing prantslastega. Samal ajal pidasid inglased käsitivõitlusi Louvainis ja sakslased pommitasid raskesti kogu rinnet, millest lääne pool oli põgenemas Prantsuse piiri poole 1 miljon Belgia elanikku. Öhtul alustasid Saksa väed pealetungi ka Antwerpenile ja Belgia valitsus asus Ostende'i, hiljem Dunquerque'i.

Saksa suurrünnak Dyle liinile saavutas haripunkti 17. mail, kus tugevad Saksa jõud murdsid Louvainist põhja ja lõuna pool läbi, vallutasid Namuri kindluse kirdeosa ja rasketes lahingutes ka Louvaini ja Malines'. Brüssel alistus võitluseta. Samal ajal võideldi Zeelandis veel ainult Vlissingenist ida pool, pärast seda kui hollandlaste vastupealetung Rosendaali ja Rotterdami suunas oli eelmisel päeval kokku varisenud. Öösi tõmbusid inglased, kes võtsid endale kogu lahingu raskuse Brüsseli ees, Dendre jõe suunas tagasi, kattes end 18-ndal visade järelevälahingutega ja massiliste teede purustamisega. Samuti toimusid belglased

18-ndal, loovutades Antwerpeni; kindluse mõned fordid jäid veel belglaste kätte.

Järgmisel kaks päeva möödusid kibedates jälitamislahingutes. 19. mail ületasid Saksa eelosad Schelde ja jõudsid Brüsseli piirkonnas Dendre'i ette, millest tungisid üle 20-ndal. Samal öhtul olid sakslased juba Ülem-Schelde ja Genti ees, olles 11 päevaga tunginud edasi 175 km.

Liitlaste vastupanu Kesk-Belgias ei võinud kujuneda efektiivseks nähtavasti seepärast, et 14. maist alates hakkas liitlaste seisukorda rõhuma Saksa suur rünnak Namurist ja Sedanist lääne pool. See asjaolu oli nii tähtis, et kõik muu (hilinemine Albert'-liinile, Belgia kindluste väljaehitamise poolelajätmine, Saksa soomus- ja len-

nuvæ ülekaal jt.) tundub teisejärgulisena. Lõpuks märgime veel, et eeskirjeldatud operatsioonide ajal möllas peagu vahetpidamata õhulahing ning et liitlased, s. o. eeskätt inglased hakkasid millegipärast pommitama Saksa ühendusi, transporte, vägesid jne. Reini ülekäikudel ja Põhja-mere-rannikul alles õöl vastu 16. maid, kui Saksa peajõud olid juba jõudmas Dyle liini ette. Inglise teadetel hävis neis pomimünnakuis suuri õlihulke.

Meie vaatlesime seni sõjategevust põhja pool Maasi keskjooksu, kus liitlased arvasid algul puhkevat Saksa peamist pealetungi ja kus neid tabanud ebaedu tõi sõja otse Inglismaa ukse ette. Tegelikult suunasid sakslased veel tugevamad jõud üle Lõuna-Belgia ja Luksemburgi, ja kui vaadelda Prantsuse-Belgia kindlustiste süsteeme, siis peaks ka põhjus olema selge. Siin lootsid mõlemad liitlased Ardennidele, kus oli püstitatud ainult hõre rida veel viimistlemata *blokhause* ja kus asusid nõrgad Belgia kütiüksused. 10. mail vallutasid sakslased Malmédy, 11. mail Neufchateau ja löid 12-ndal Prantsuse kergeid soomusüksusi Ourthe jõel. Nüüd nägid liitlased, kelle eelvæed taandusid Saksa hiigellaine ees, tohtuid Saksa kolonne ja neile eelnevaid soomusdiviise. Need saavutasid 13. mail Maasi jõe Namur-Sedan joonel ja 1 diviis tungis Longwy ette, kus peatati. Longwy-Montmedy piirkonnas asub Maginot'-liini vasem tiib; siit edasi ei lubanud maastik ehitada maa-aluseid forte ja seepärast kulgeb siit loode poole mitmekordne kaevikute- ja *blokhause*-liin.

14. mail ületasid Saksa soomusdiviisid raskete õhurünnakute all Maasi Dinant'ist põhja pool ja Sedanist lõuna pool; ühtlasi möllas hiigellahing õhus. Osa ületulnud Saksa vägesid paisati õösi jõe taha, kuid järgmisel päeval tulid uued Saksa jõud üle jõe ja paiskusid lehvikuna läände. Nad löid Dinant'ist lääne pool Prantsuse soomusjõude ja tungisid Sedani juures sügavale Prantsuse liinidesse, tekitades kirjeldamatu segaduse. 16-ndal jõudsid Saksa rasketankide diviisid juba piirkonda Rethelist põhja pool kuni Sambre jõeni ja 17-ndal Avesne-Vervins' jooneni, üritades samal ajal laiendada läbimurret Retheli suunas.

Saksa üllatav läbimurre Prantsuse liinidest Namur-Sedani joonel tekitas teadagi suure ärevuse liitlaste juures ja sundis otsima vahendeid löögi pareerimiseks. 15. mail sooritasid Prantsuse väed kagust õige raske vastulöögi Sedani suunas ja kuigi see ei andnud suurt efekti, jäi Saksa rünnak Se-

dani ümbruses ometi seisma; 16-ndal käisid siin külad ja metsad 5—6 korda käest kätte, ent kumbki pool ei nihkunud edasi, ehkki jõude voolas üha rohkem kohale. Sama jätkus siin ka 17-ndal, millal Saksa soomusväed purustasid Sambre'ist lõuna pool 2 Prantsuse diviisi. Need diviisid arvatavasti purustati vastupealetungi katsel, mida sooritati ka põhja suunast. Saksa jalavägi ei olnud veel jõudnud lahinguväljale ja liikus kiirmarsil Maasi ülekäikude piirkonnas. Ka Prantsuse väed olid voolamas kohale ja lahinguväljadel lebanud purustatud tankide virnad. Teatati juhtumeist, kus mõned väiksemad Saksa üksused olnud sunnitud bensiini puuduse pärast juba alla andma.

18. mail olid Saksa soomusväed juba Guise-Landrecies' joonel läände rühkimas ja 19-ndal saavutasid diviiside eelosad Le Cateau ja St. Quentin. Retheli juures samal ajal üle Aisne jõe tunginud Saksa eelosad vangistati õö saabudes. Siin tagasi löödud, samuti kui Sedani piirkonnas, sooritasid sakslased 20. mail uue katse läbimurde laiendamiseks lõuna poole Laoni juures ja vallutasid selle linna. Ühtlasi nad löid tagasi suurema Prantsuse-Belgia väe-grupi pealetungi Maubeuge'i juures ja Valenciennes'ist lõuna pool ja jätkasid eelmisel päeval jala- ja suurtükiväe poolt alustatud metoodilist rünnakut Montmedy vastu, kus vallutasid ühe ford. Seegi rünnak on mõeldud läbimurde laiendamiseks.

20. mail võis märgata, et prantslaste ja kohalesaabunud inglaste (Inglise soomusjõudude) vastupanu oli St. Quentin piirkonnas kõvemaks muutunud, kuid siis võtsid Saksa soomusdiviisid, mis motoriseeritud jala- ja suurtükiväe pärale jõudes näivad olevat moodustanud korpused, uut hoogu ja vallutasid kuni 21. mai keskpäevani Rethel'i, Amiens', Abeville'i ja Arras'; Põhja-Belgias ründasid sakslased samal ajal inglasi ja belglasi Schelde ja Genti joonel. Seega oli Saksa läbimurre läbi lõiganud otseühenduse Pariisi ja Inglise kanali ranniku vahel ja pannud liitlased seisukorda, mis ähvardas tuua nende vastupanu täieliku kokkuvarisemise Pariisi ja põhjaranniku vahel. Prantsuse 9. Armee, mis asus Namur-Sedani joonel, oli juba suuremalt osalt hävinud ja vägesid, mis asusid Arras-Maubeuge-Lille kolmnurgas, ootas nähtavasti sama saatus.

Seisukorra päästmiseks olid prantslased viimaseil päevil agarasti tegevuses ja vahetasid koguni ülemjuhataja, kelleks määrati senine Süüria-armee juht kindral Weygand. Üle kogu Prantsusmaa suunati

suurima ohu piirkonda käepärast olnud jõude ja tundub, et 21. mail nad olid lõpetamas koondumist Montmedy-Reims-Soissons joonel. Vastavalt sellele pidi Saksa ettetormanud armee seisma küsimuse ees, kas katkestada inglaste surumine kanali poole ja pöörduda lõunasse, või loota järeltulevatele jõududele ja jätkata senise ülesande täitmist.

Eelnevates ridades on antud suurest lahingust Läänerindel vaid üldskeem. Ruu-

mi puudusel on välja jäänud üksikute lahingute ja võitlusviiside kirjeldused (niipalju kui neid on juba olemas), üheaegselt maaoperatsioonidega peetud suure õhulahingu käsitlemine jne. Saksa kaotusi hindasid mõned Inglise lehed 10. lahingupäeva lõpul 900 000 mehele ja lennukite kaotusi hindas Inglise õhuministeerium kuni 16. maini 1000-le; liitlaste lennuväe kaotused olnud samal ajal 1500 lennukit.

21. 05. 40.

TRT.

Sõjapoliitiline olukord Vahemere piirkonnas.

Kolonelleitnant R. Tombak.

Sõjapoliitiline olukord Põhja-Euroopas on lõplikult selgumas. Liitlaste vägede ootamatu tagasitõmbumine Trondheimist ja Namsosest ning sakslaste uus operatsioon Läänes annab põhjust arvamiseks, et sõjakolle Norras likvideerub lähemal ajal. Sündmuste käik Norras näitab, et liitlaste poolt ülesseatud sõjapoliitilised eesmärgid jäid seekord saavutamata, v. a. vaid vahest üks: Saksamaa on sunnitud temale vajalikku rootsi rauamulda vedama pikemat teed kaudu — Narviki sadama asemel Lulea sadama ja Botnia lahe kaudu. Kuid ka selle eesmärgi saavutamine on puht-fakultatiivne ja oleneb liitlaste blokaadi tõhususest Põhjamerel. Nagu selgus Inglise endise peaministri Chamberlaini seletusest alamkojas, on otsustatud osa Põhjamerel opereerivast liitlaste laevastikust üle viia Vahemerre. Kuigi Inglise peaminister samal ajal teatas, et liitlased ei kavatsavat loobuda Norrast kui sõjateatrist, on sõjapoliitiline üldolukord Euroopas viimaste sündmuste tulemusena Läänerindel sellaselt muutunud, et Norrat juba praegu võime lugeda liitlaste seisukohast teise järgu tähtsusega tegevuspiirkonnaks.

On selge, et praegusel hetkel liitlaste tähelepanu on pöördunud Läänerindele. Kuid niisama selge on, et liitlastel on tekkinud kahtlusi Itaalia hoiakus. Seepärast liitlaste laevastiku koondamisele Aleksandriasse tuleks esialgu suhtuda kui ettevaatusabinõusse. Niisamasuguselt tuleks suhtuda ka Inglise admiraliteedi korraldusse suunata suurem osa oma kaubalaevastikust ümber Aafrika, mille tulemusena paratamata aeglustub Inglismaa varustamine Indiast ning Austriast ja kaupade vedu muutub ligi 100 protsenti kallimaks.

Inglise admiraliteedi viimasest korraldusest võime teha vaid ühe loogilise järelduse, — et liitlaste laevastik pole võimaline kindlustama oma kaubalaevastikule liiklemisvabadust Vahemerel, kui peaks tekkima sõjaline konflikt Itaaliaga.

Sõjapoliitiline olukord Vahemerel on tihedasti seotud olukorraga Balkanil ja Lähis-Idas. Omaaegne Inglise peaminister Lloyd-George tähendas päris õigesti*, et blokaad annab tulemusi üksnes siis, kui Saksamaale suletakse tema taga- ja külguksed, s. o. Põhja- ja Kagu-Euroopa ning N. Vene. Põhja-Euroopas liitlaste tegevus ei andnud soovitud tulemusi. On selge, et järgmiseks liitlaste sõjapoliitiliseks eesmärgiks peaks olema Kagu-Euroopa kui Saksamaa baasi sulgemine, eriti aga siis, kui praegu käimas olevad operatsioonid ei anna ei ühele ega teisele poolele loodetavaid tulemusi. Kõige selle juures ei saa jätta märkimata, et üheks ventiiliks Saksamaale selles baasis osutub Itaalia, kelle kaudu saabus seni osa Balkani-riikidest ja Lähi-Idast Saksamaale määratud tooraineid.

Selle ventiili sulgemine poleks, kõrvalt vaadates, Saksamaale sõjamajanduspoliitilisest lähtekohast väljudes vist päris vastuvõetav. Saksamaale oleks vist kasulikum Itaalia praegune erapooletus seni, kuni säilib praegune *status quo* Balkanil ning Lähis-Idas ja edu Läänes areneks praeguse tempoga.

Kuid ka liitlastele, eriti aga Inglismaale poleks Itaalia sõttaastumine koos Saksamaaga kasulik. Mossuli õiallikate torustikjuhtmed suunduvad, nagu teada, Va-

*) Vt. „Sõdur“ nr. 13-14 — 1940.

hemere idakaldale ja sõja korral muutuks Vahemere piirkonnas õlide saamine nende kaudu liitlastele küsitavaks. Teisest küljest pole aga praegune olukord Balkanil liitlastele täiesti vastuvõetav.

Balkaniriigid pole huvitatud sõjast. Nad, v. a. Kreeka, on sidunud end majanduslikult Saksamaaga ja liitlaste poolt neile diplomaatilise surve avaldamine ei ole andnud seni silmapaistvaid tulemusi. Kuid sündmuste arengust Läänerindel olenevalt võivad liitlaste edaspidised sammud Balkanil siiski teatavaid tulemusi anda ja neist olenebki ka Itaalia edaspidine talitusviis.

Iseloomustavad kõige selle juures on andmed Türgi vägede koondamisest Bulgaaria ja Kreeka piirile. Kuigi need andmed hiljuti Bulgaaria poolt dementeeriti ja kuigi võib arvata, et Türgil oma lähemate naabrite suhtes pole mingisuguseid agressiivseid kavatsusi, on tõenäoline Türgi jõudude koondamine Marmar mere läänekaldale Bosporuse ja Dardanellide kitsuste kaitse kõvendamise eesmärgil. Nimetatud kitsuste sulgemine Saksa kaubavahetusele on võimalik, kuid see oleks seoses sellase kompleksi probleemidega, millede lahendamine teeks Türgile arvatavasti väga suuri raskusi. Kui kitsuste sulgemine tõesti peaks aset leidma, siis oleksid liitlased blokaadi seisukohast saanud pika sammu edasi. Kuid see samm annaks mõjuvaid tulemusi üksnes siis, kui liitlased samal ajal teostaksid ka kaubalaevastiku liiklemise kontrolli Mustal merel. Vastasel korral kasutaks Saksamaa Mustamere-sadamaid, nii nagu ta seda teeb praegu, ja kitsuste sulgemine annaks vaid osalisi tulemusi. Seepärast võime arvata, et kitsuste sulgemine vaevalt avaldaks sõjapoliitilise olukorra arengule Vahemerel sellast mõju, mis sunniks Itaaliat asuma relvadega kaitsma oma elulisi huve.

Iseküsimus on, kui liitlased asuvad Itaalia kaubaühenduste tõhusale kontrollimisele Suessis ja Gibraltaril, või kui liitlased vahenditult ohustavad Itaalia ühendusteid Albaania ja Jugoslaavia-ga või rikuvad Kreeka erapooletust. Võib arvata, et sellast kordadel Itaalia jääb vaevalt erapooletuks pealtvaatajaks.

Liitlaste sõjalaevastiku koondamine Vahemerre võib seepärast evida kahesugust eesmärki:

1. olla ettevaatusabinõuks, mis sunnib Itaaliat täpselt erapooletuse nõudeist kinni pidama;
2. mõjustada Balkaniriikide suhteid

Saksamaaga ja sulgeda Vahemeri Saksamaale määratud kaupade veoks.

Mis puutub viimasesse, siis selle saavutamine oleks võimalik üksnes siis, kui liitlaste laevastik, nagu tähendatud, võtab enda kontrolli alla ühendused Egeuse ja Adria merel. Loomulikult kannatab selle all ka Itaalia kaubavahetus Balkaniriikidega ja Lähis-Idaga. Kuidas sellele reageerib Itaalia, on muidugi küsimärgi all?

Võime arvata, et edaspidine sõjapoliitilise olukorra areng Vahemere-piirkonnas oleneb liitlaste tegevusest Vahemere-piirkonnas ja sündmustekäigust Läänerindel, sest nagu eespool tähendatud, ei ole vist Saksamaa huvides ei Itaalia sõttaastumine ega ka praeguse *status quo* muutmine Balkanil.

Liitlaste tegevus Vahemere-piirkonnas võib praegusel hetkel tugineda kolmnurgale, mille tippudes on Egiptus, Kreeka ja Türgi. Kuid ükski neist pole sõjapoliitilise olukorra määramisel Vahemere-piirkonnas otsustav tegur. Sõjaliselt vaadatuna on neil ainult teatav platsdarmide väärtus siis, kui liitlased tulevikus näevad ette laiaulatuslikku tegevust kas Balkanil või Lähis-Idas. Muidugi ei puudu neil suur väärtus baasidena liitlaste tegevusel Itaalia vastu.

Kõrvaltvaatlejana Itaaliat Saksamaa blokeerimise võimaluste seisukohast hinnates oleks liitlastele kasulikum, kui Itaalia otsustaks mittesõdiva riigi asemel asuda täieliku erapooletuse seisukohale. Itaalia sõttaastumine oleks küll sõjateatri laiendamine, kuid ta ei tooks endaga kaasa Saksamaa täieliku äralõikamise tema varustusbaasidest. Küll oleksid liitlased sunnitud koondama Vahemere-piirkonda senisest rohkem sõjalisi jõude, mis praeguse sõjapoliitilise üldolukorra juures Euroopas oleks vaid jõudude killustamine. Peasõjateater jääb endiselt Läänerindele ja selle ümbruskonda. Sõja lõpptulemused saavutakse säääl ja ei kuskil mujal.

Lõpuks on muidugi võimalik, et haaratuna praegusest Saksamaa edust, Itaalia, kasutades tekkinud sõjalist olukorda Läänes, püüab realiseerida oma plaane Vahemere muutmiseks Itaalia sisemereks, jättes kõrvale kõik muud kaalutlused. Sellasel korral on vähe lootust, et liitlaste püüded diplomaatiliste suhete parandamiseks Itaaliaga annavad soovitud tulemusi. Missuguse kuju omandab siis sõjapoliitiline olukord Vahemere-piirkonnas, seda on praegusel momendil raske ette näha ja see on tänamatu ülesanne.

Kindlustised Prantsusmaa kirdepiiril.

Praegu Lääne-Euroopas käimas olevate võitluste puhul pole huvitusetä lähemalt pilku heita ka Prantsusmaa kirdepiiril olevale kindlustistevööndile, olles tutvunud varem juba Saksa nn. „Läänevalliga“ („Sõdur“ nr. 50-52 — 1939 ja nr. 1-2 — 1940). Alljärgnevad andmed põhinevad D. Karbõševi tööl „Linija Mažino i pozicija Zigfrida“, mis ilmus „Vojennaja Möslj'is“ nr. 11 — 1939.

*

Kui pärast prantslastele ebaõnnestunud 1870.-1871. a. sõda kerkis üles uute piiride kindlustamise küsimus, siis see lahendati võrdlemisi kiiresti tolaeagse püsikindlustiste-teooria kohaselt ringikujuliste, fortidesüsteemist koosnevate kindlustiste loomisega, kus üksikute ehitiste vahe oli 2–5 km.

Sootuks teissugune oli olukord 1919. aastal. Maailmasõja kogemused tõendasid ümberlukatamatult, et vanad kindlustistevormid olid oma aja üle elanud; oli vaja põhjanevalt muuta nii kindlustisi kui niisuguseid tervikuna kui ka nende algrakke — forte.

Püsikindlustiste uute vormide küsimus leidis laialdast käsitlemist nii erikirjanduses kui ka ametlikes erikomisjonides. Töötati välja terve rida ettepanekuid, mis sisaldasid endas toonaste mõistete kohaselt mitmesuguseid uusi ideid. Küsimuse igakülgseks kaalutamiseks kutsuti kokku eriline komisjon, kes 1922.-1923. a. töötas välja need põhimõtted ja üldised alused, millele Prantsuse uue kindlustistesüsteemi konstrueerimisel tuli tugeda.

Eesmainitud komisjoni otsuse kohaselt sellased püsikindlustiste süsteemid peavad koosnema rindelitest kindlustatud rajoonidest ja need omakorda väiksemaid püsikindlustuslikest ehitistest. Kindlustatud rajoonid peavad moodustama endast kaitse mõttes terviku. Nende rinde laiuseks on 100–150 km, mis vastab armee rinde laiusele. Kindlustatud rajoonide tiivad peavad saama tagatud ehitiste järgustamisega sügavusse ja tõketega.

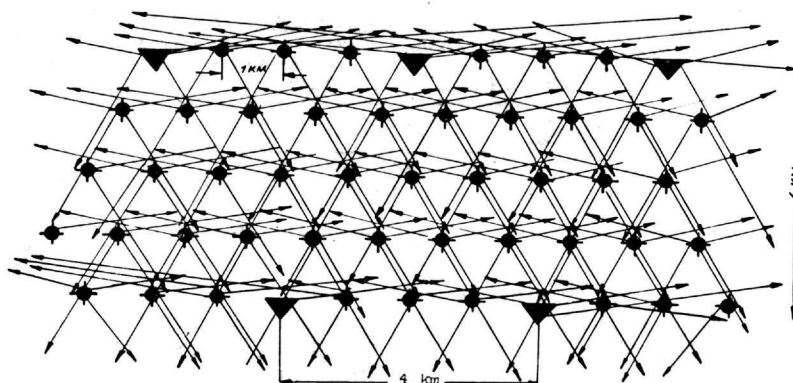
1925.-1926. aasta jooksul töötas teine komisjon vastavate projektide koostamisel ja alles 1929. aastal saadi asuda kindlustiste tegelikule ehitamisele. Kõiki töid juhtis eriline komisjon, mis allus Prantsuse sõjaministrile Maginot'le, kellelt kindlustistesüsteem sai ka oma nime.

Vastavalt ehitiste iseloomule ja tugevusele prantslastel on ette nähtud kindlustatud rajoonid, kindlustatud sektorid ja vastupanulõigud. Kõige tugevamini ehitatakse kindlustatud rajoonid. Kindlustatud sektorid ehitatakse nõrgemalt — kindlustatud ribade kujul, kuna vastupanulõike kindlustatakse üksnes sõja ajal.

Kindlustatud rajoonide ja sektorite peamiseks ülesandeks on esineda piirikattejõududele tugevate positsioonidena mobiilseeritavate vägede koondamise ja hargnemise katmisel.

Kindlustatud rajoonid koosnevad reast kindlustatud ribadest sügavusega kuni 10 km; 4–5 km sügavust eviva peamise vastupanuriba võtavad tõenäoliselt enda alla esijärgurügemendid. Selle riba ees- ja tagaservale ehitatakse malekorras 4–5-km vahedel rida nn. „vahepealseid kindlustisi“. Nende vahel asetsevad mitmes reas, niisamuti malekorras, kuulipildujakaponiirid (kasematid) nii, et igale joonele moodustub kuni neljakordne automaatrelvade tõketelede võrk.

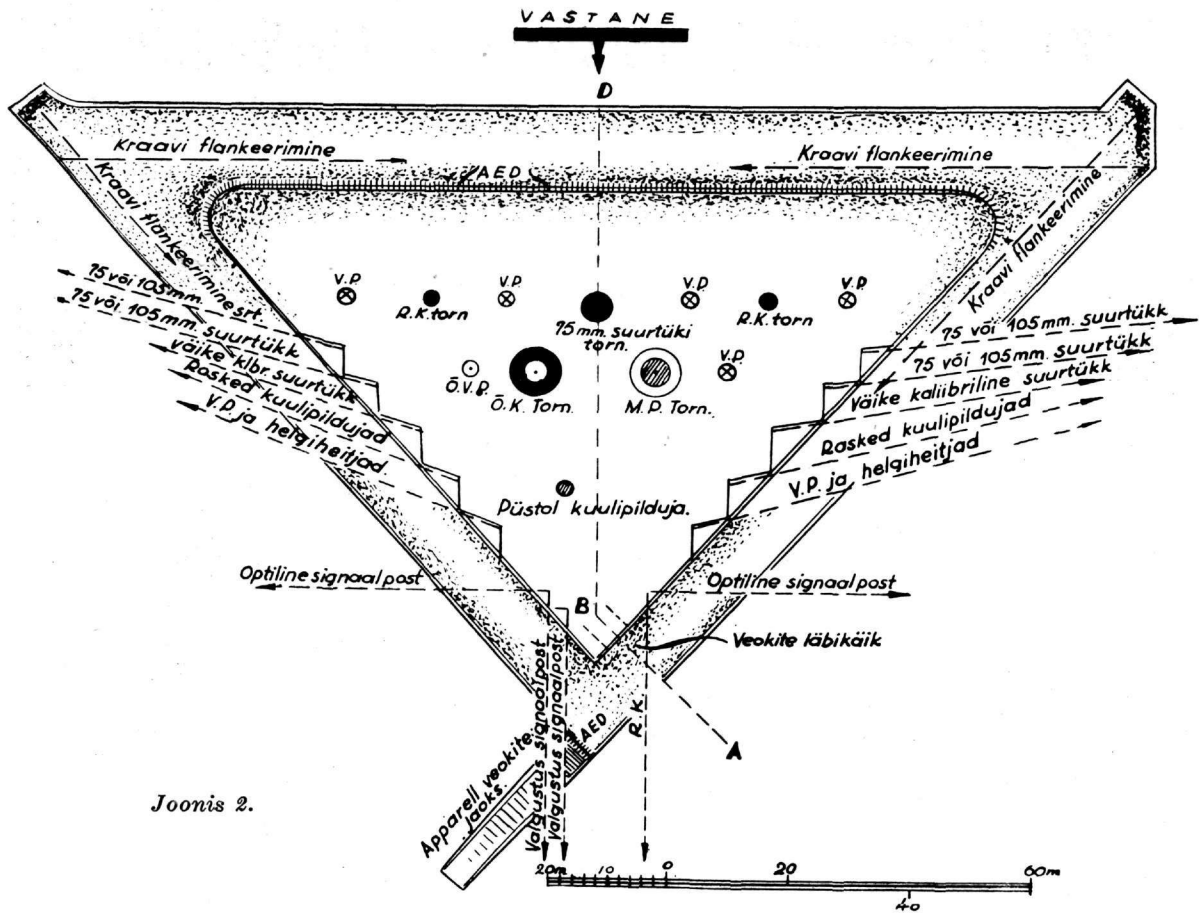
Vahepealne kindlustis kujutab endast tavaliselt suurt kolmnurkset betoonmassiivi, mille üks külg (alus) on pöördud vastase poole. Tavaliselt keskmise tugevu-

▼ VAHEPEALNE KINDLUSTUS
◆ KAPONIIR

Joonis 1.

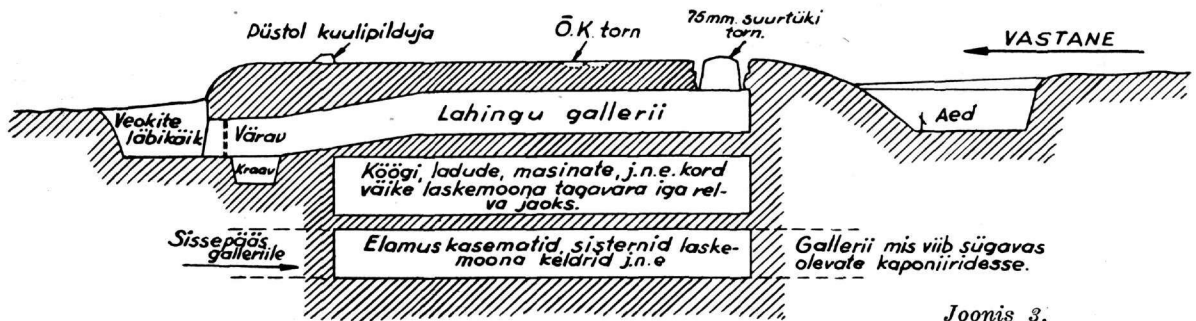
Kindlustatud rajooni peamine vastupanuriba.

Joonis 2.

„Vahepealne kindlustis“.

LÄBILÖIGE A-B-D.

Joonis 3.

„Vahepealne kindlustis“ (läbilöikes).

sega vahepealse kindlustise relvastiseks on 13 kuulipildujat ja 7 suurtükki. Neist relvastest 1 klp. ja 1 suurtükk on ehitise katusel olevais pöörlevais teraskuplites, olles ette nähtud ehitise enesekaitseks. Ülejäänud relvad on ehitise tiibadel astmetena asuvais kasemattides. Mõlemale poole ehitist on flankeerivalt paigutatud 3 suurtükki ja 6 kuulipildujat.

Vahepealse kindlustise tugevus ning relvastis on sõltuv maastikust ja selle taktikalisesest tähtsusest. Lebljoi oma töös „Permanent-fortifikatsioon“ toob ühe sellase vahepealse kindlustise skeemi (joonis 2).

Prantsuse vaadete kohaselt peab olema betonehitise paksus ühe 155-mm mürsu pihutamuse tagamiseks 0,8 m, 225-mm — 1 m, 380-mm — 1,5 m ja 420-mm — 1,75 m.

Vahepealse kindlustise lae ja seinte paksus on 3 m, mis tagab julgeoleku kahe 420-mm haubitsa mürsu otsese pihtamise vastu.

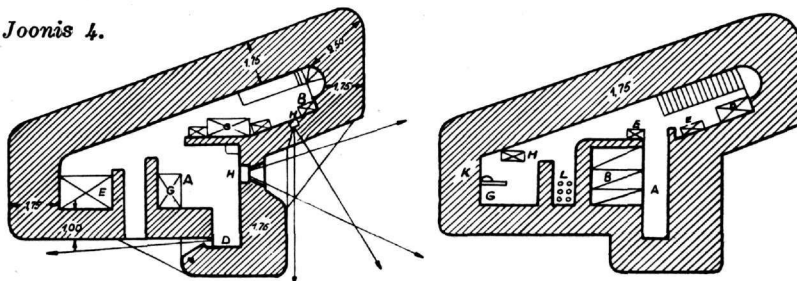
Joonisel 3 on näidatud vahepealse kindlustise skemaatiline läbilõige. Sellest nähtub, et ehitised on mitmekordne ja lastud sügavale maasse. Ülemisel korral on peamine galerii, mis teenib kasematte, torne, VP-sid jne. Keskmisel korral on köögid, laod, masinad ja osalised laskemoonatagavarad. Alumisel korral on meeskonnaruumid, sisternid ja suurtükilaskemoona keldrid. Tähtsusest ja relvastisest olenevalt kõiguvad kindlustise mõõded 75—100 m vahel rinnetpidi ja 40—50 m sügavuti. Garnisonis kuni 40 meest.

on ühendatud seljatagusega 1—2 km pikuse maa-aluse käiguga.

Kaponiir ehk kasematt on relvastatud 2—4 külgedele tulistava rk-ga. Reeglina need ehitised asetatakse varjatult vastase otsese maavaatluse eest kõrgendike tagumistele (omapoolsele) längudele. Seinte ja lae paksus on 1,75 m. 4-kuulipildujalise kaponiiri välised mõõded: rinnetpidi — 25 m, sügavuti — 10 m; 2-kuulipildujalises poolkaponiiril on vastavad arvud 13 ja 10 m. Kaponiirid ehitatakse reeglina kahekordsena.

Kindlustatud rajoonide piirides asetsevate tähtsamate maastikupunktide enese käes hoidmiseks luuakse kindlustatud vastupanusõlmi.

Joonis 4.

Poolkaponiir.

Ülemine kord:

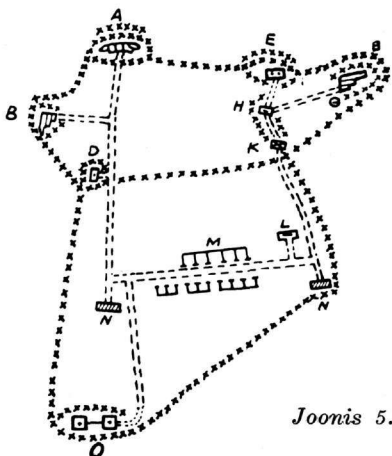
- A — lahinguruum;
- B — teraskuppel vaatluseks ja enesekaitseks;
- D — lk sissekäigu kaitseks;
- E — ventilaator;
- G — laskemoona tagavara;
- H — rk alus ja laskeava.

Alumine kord:

- A — garnisoni puhkeruum;
- B — narid;
- D — komandandi asukoht ja telefon;
- E — lintide laadimise laavad;
- G — transformaatoreid;
- H — veepaak;
- K — pesunõu;
- L — käimla.

Kindlustis on ümbritsetud laia kraaviga, mis hoitakse flankeeriva tule all selle vastasepoolseis tippudes asetsevaist betoneeritud kuulipildujapesadest. Kindlustis

Kindlustatud vastupanusõlm (toetuspunkt) kujutab enesest gruppi püsifortifikatsioonilisi ehitisi, milledest asetsevad maapinnal: a) teraskuplites olevad

Joonis 5.

Prantsuse kindlustatud vastupanusõlm.

- A — kaponiir neljale rk-le ja kahele mp-le;
- B — poolkaponiir kolmele 75-mm suurtükile ja kahele rk-le;
- D — terastornid rk-dele ja mp-dele;
- E — terastornid kahele rk-le;
- G — poolkaponiir kolmele 75-mm suurtükile, kahele rk-le ja mp-le;
- H — VP;
- K — tt-kahur terastornis;
- L — laskemoona ladu;
- M — KP, sidesõlm, jõujaam, köök, laod;
- N — läbikäigud;
- O — suurtükipatareid terastornides;
- === — maa-alused käigud;
- ××× — tõkked jalaväe ja tankide vastu.

rk-d, mp-d ja tt-relvad, b) rk-de ja suur-
tükide kaponiirid ja poolkaponiirid. Kind-
lustatud vastupanusõlmes on maa alla
paigutatud laod, elamud garnisonile ja
muud teenistusruumid. Kõik need ehitised
asetsevad mitmel korral üksteise all —
kuni 30 m sügavuses ja on omavahel ühen-
datud käikudega.

Vastupanusõlme sisse murdnud vastase
eduarendamise raskendamiseks ehitatakse
sissekäigule ja ka sügavusse rida soomus-
uksi, mida on võimalik automaatselt sul-
geda. Kindlustatud vastupanusõlme üldine
pindala on umbes 1 km².

Kindlustatud rajoonide suurtükiväe luus-
tiku moodustab raudtee-raske suurtükivägi,
mis teotseb selleks eriti ehitatud raudtee-
võrgul.

Kindlustatud sektorid, mis katavad rin-
de teise järgu tähtsusega rajooni, koosne-
vad niisamuti kindlustatud ribadest. Kuid
sääli esimene rida koosneb vaid ühest vahe-
pealse kindlustuse joonest ning kaponii-
ridest nende vahel (joonis 4) ja teine um-
bes 1 km kaugusel sügavuses asetsev kind-
lustusriba ehitatakse välja üksnes sõja
ajal. Rahu ajal ehitatakse sinna vaid va-
jalik arv betoonvarjendeid. Niisamuti val-
mistatakse rahu ajal ette ja toimetatakse
kohale materjalid välikindlustuste võõndi
väljakujundamiseks, mille ehitiste luustiku
moodustavad väikesed kuulipildujate raud-
betoon-blokhausid ja poolkaponiirid kes-
miselt 5 × 5 m mõõtes.

Esimese kindlustatud riba vahepealsed
kindlustused on ühendatud sügavuses aset-
sevate varjenditega kuni 2 km pikkuste
maa-aluste käikude abil.

Tõkestus-, purustus- ja üleujutussoonid
moodustatakse raskesti läbipääsetavasse
rajoonidesse — kindlustatud rajoonide va-
hedele või nende tiibadele.

Kindlustuste üldine asetus. Maginot'-liini
soliidsemaks rajooniks osutub Metz'i või
Lotringi kindlustatud ra-
joon, mille laius on ca 120
km. Selle esiserv asetseb
piirist 10—12 km kaugusel.
Eriti tugeva ehitistegrupi-
na Metz'i kindlustatud ra-
joonis esineb Hakenberg'i
vastupanusõlm, mis aset-
seb Didenhofenist ida pool.

Saari ja Reini jõe vahel
asetseb Elsassi kindlusta-
tud rajoon, mille rinde
laius 80 km ja sügavus
kuni 20 km. See rajoon on
ehitatud veidi nõrgemini

kui Metz'i kindlustatud rajoon ja sisaldab
eneses tähtsa Hochwaldi vastupanusõlme.

Metz'i ja Elsassi kindlustatud rajoonide
vahel on tõkestus- ja üleujutussoon,
mille rinde laius 30 km ja sügavus kuni 50
km. Suure arvu jõgede, järvede ja soode
olemasolu tsooni rajoonis soodustab üleju-
tiste moodustamist. Vesi kogutakse erilise-
tesse basseinidesse, milledest lüüside abil
teostatakse vajaduse korral üleujutamisi.

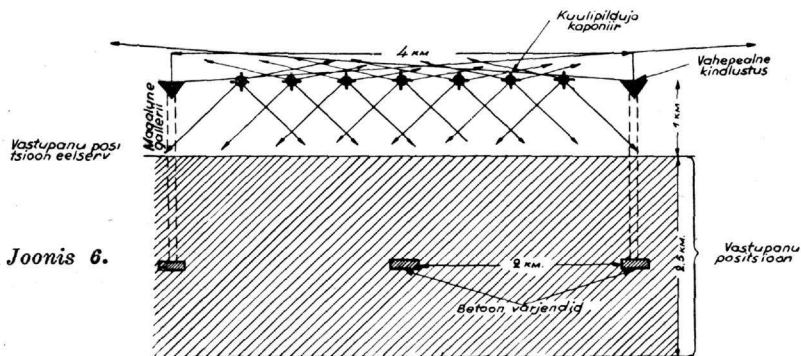
Reini jõgi kujutab endast Šveitsi piiri ja
Karlsruhe vahel tõsist takistust massiliseks
forsseerimiseks. Peale selle asub temaga
rööbiti nn. Reini-kanal, mis on 120 m lai
ja kuni 6 m sügav. Kanali taga — samuti
rööbiti Reiniga — jookseb Illi jõgi oma mit-
mete harujõgedega. Loeteldud tõketest lää-
ne pool asetsevad Vogeese mäed, millel
kõik ülekäigud on suletud tugevate kindlus-
tistega. Reini kaitseks on selle vasakule
kaldale ehitatud malekorras rida betoon-
blokhause. Seega Prantsuse riigipiiri Šveitsi
piirist kuni Karlsruheeni on suuremaile
väekoondistele raskesti läbipääsetav.

Vogeese lõunatiibu katab Belforti
kindlustatud rajoon, mis oma ehituselt sar-
naneb Elsassi kindlustatud rajoonile, selle
vahega, et rinde laius on väiksem ja süga-
vus suurem (50 × 50 km).

Itaalia piiril on kõik ülekäigud mäge-
dest kaetud tugevate kindlustistega.

Belgia piiril on Ardennides loodud tõk-
keid; Maubege'i ja Lille'i vaheline lõik on
kaetud väiksemate ehitistega. Üldiselt Bel-
gia piir on kaitseks ette valmistatud võrdle-
misi nõrgalt.

Maginot'-liini nõrgaks küljeks osutub
puudulikult väljaarendatud tangitõkete-
süsteem. Moodsed kindlustatud rajoonid
nõuavad suurel arvul tangitõkkeid (kuni 5
km ühe rindekilomeetri peale), mis maksa-
vad võrdlemisi palju. On tehtud ettepane-
kuid tangikraavide ehitamiseks, mis peak-
sid evima vähemalt 3 m sügavust ja mil-

Prantsuse kindlustatud riba skeem.

lede vastasepoolsed küljed peaksid olema tugevdatud betooniga. Kraavid peavad evi-ma niisugust suunda, et neid on võimalik flankeerida tt-suurtükki-dega ja rk-dega ning et need kaetaks tugevate jalaväevastaste tōketega.

Tangitōrjekraavide kõrge hind oli põhjuseks, miks need pole Maginot'-kindlustiste süsteemis laialdasemat kasutamist leidnud. Selle asemel on ehitatud võrdlemisi rohkesti rōbastōkkeid, mis on küll veidi odavamad, kuid ei suuda tōkestada raskete tankide pealetunge.

Jalaväe vastu ehitatakse tavalist tüüpi traattōkkeid (puu- või raudvaiadel). Ka elektertōkkes on leidnud laialdast kasutamist.

Mis puutub vaeosade rinde laiustesse Maginot'-liinil, siis tavaliselt jalaväediviisi rinde laiuseks on 30 km, rügemendil — kuni 10 km ja pataljonil kuni 5 km. Sōja ajal pūsi-kindlustiste süsteemi täiendatakse suurearvuliselt vālikindlustistega, kasutades laialdaselt betooni.

Kokku võttes kindlustatud-joon, mis kat- tab Prantsuse piiri Šveitsi piirist kuni mereni, evib kolm iseloomustavat lõiku.*

1. Lōik mōōda Reini jōge Šveitsi piirist kuni Elsassi kindlustatud rajoonini asetseb kaitseks soodsel maastikul ja on ette valmistatud kindlustatud ribade süsteemis. Reini jōgi kui tōhus vesitōke vajutab selle rajooni kindlustiste vāljaarendamisele erilise pitseri. Peamiste kindlustistena Reini kaldal esinevad *blokhausid*. Māgede ülekāigud on suletud tugevamate kindlustistega. Kohalikud tōkkes, täiendatuna kindlustistega, moodustavad enesest tugeva barjāari, millest läbimurdmine on vāga raske ülesanne.

* Kaks esimest lõiku tuntakse üldiselt Maginot'-liini nimetuse all, kuna kolmas nimetatakse Daladier'-liiniks.

Lāānerinde-kindlustiste ũldskeem.

2. Reini ja Moseli vaheline lōik, kui soodne rajoon suuremate vāekoondistega teotsemiseks, on kaetud kahe tugeva kindlustatud rajooniga ja ũleujutus-tsooniga nende vahel.

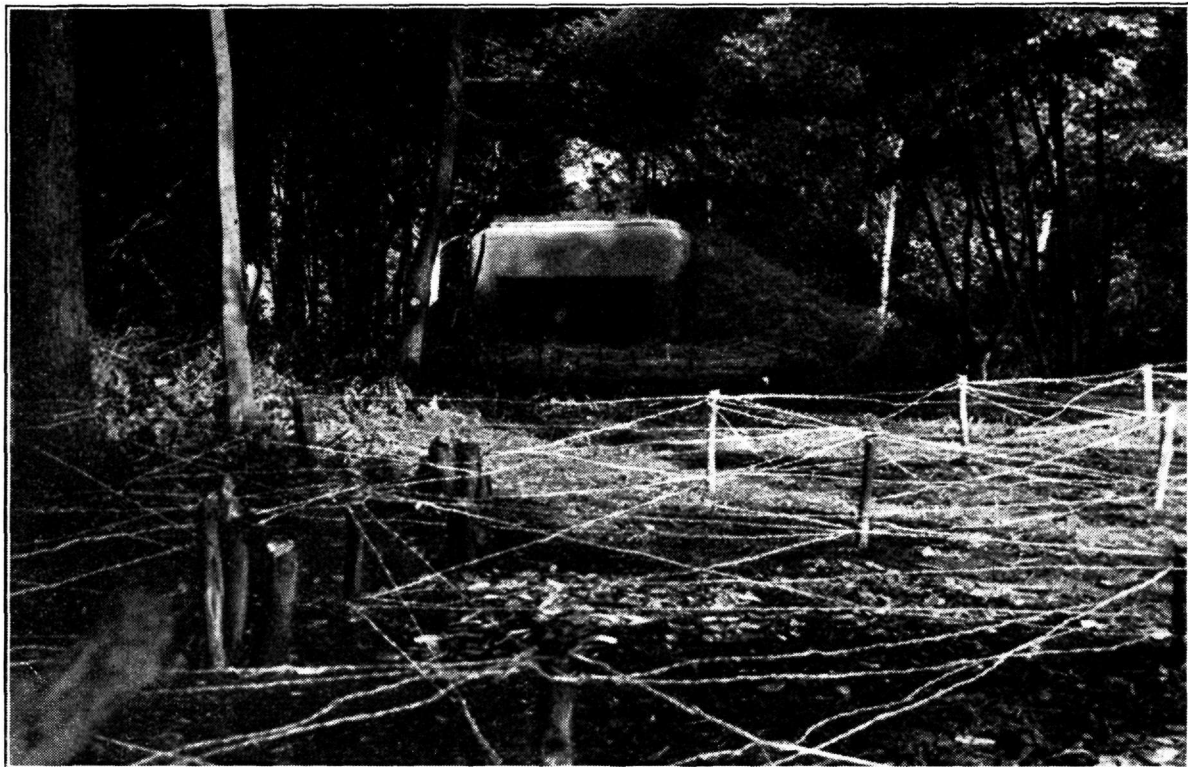
3. Lōik Belgia piiri ulatuses on nōrgalt kaetud ainult tōketega ja ũksikute kindlustistega.

Piirikindlustiste suuremaid strateegilisi puudeid on operatiivse sūgavuse puudumine. Teatav sūgavus on ũksnes Reini-rajoonis, kuna seevastu mujal kindlustiste operatiivne sūgavus tāielikult puudub.

Endised saksa Metzi kindlustised moodustavad Maasi jōel vōrdlemisi laialdase sillapea, mis aga ũksi ei suuda pakkuda vāgedele kũllaldase ulatusega lāhtealust aktiivseks teotsemiseks juhtumil, kui katteosad on sunnitud mingil põhjusel Maginot'-liini maha jātma.

Puudeks tuleb lugeda ka asjaolu, et Metzi kindlustatud rajooni vasak tiib on pūsi-kindlustiste mōttes tāielikult lahtine.

E. V.

Pilte Maginot'-liini kindlustistest.

Vasakul ülal: kaponiir (kasematt) — kaitstud eest traattõketega.

Vasakul all: briti kõrgemaid ohvitseri Maginot'-liini kindlustisi vaatlemas.

Ülal: üks Maginot'-liini kindlustatud punkte.

Hollandi-India probleem.

Leitnant A. Looga.

Hollandi-India kuulub maailma suurima saartegrupi Indoneesia (s. o. saareline India) arhipelaagi ja moodustab selle peamise tuuma. Suur osa Indoneesiast vallutati hollandlaste poolt juba 17. ning 18. sajandil ja muudeti tohutuks kolooniaks — „Hollandi-India“, mis tänapäeval oma elanike arvult ja majanduslikult tähtsusest on Briti-India järel teine asumaa kogu maailmas. Hollandi-India moodustavad: Sumatra, Jaava, suur osa Borneost, Celebes, Uus-Guinea läänepoolne osa ja hulk väiksemaid saari. Kogu saartegrupi üldine pindala on umbes 2 miljonit km², enam kui 65 miljoni elanikuga, kes on peamiselt malailased, kuna hollandlasi ja teisi eurooplasi elab siin ainult 200 000.

Hollandi-India on maa, mis on väga rikas looduslike varade poolest. Siin leidub suurel hulgal naftat, kautšukit, kivisütt, inglistina, rauda ja kulda. Nafta aastane kogutoodang on umbes 7 milj. tonni. Kivisütt toodetakse aastas enam kui 1,2 milj. tonni ja inglistina 21 000 tonni.

Hollandi-Indias kasvatatakse suhkrupilliroogu, kohvi, teed, kakaod, tubakat, indigot (värvaine), pipart jne. Peamisteks põllumajanduslikeks kultuurideks on riis, mais, maniokk (juurvili) ja pähklid. Kõiki neid toor- ja toiduaineid veetakse suurel hulgal välja. Sel teel see maa võtab enese alla ülemaailmses kaubanduslikus läbikäimises märgatava koha ja osutub oma välismaistele peremeestele tõsiseks rikastumiskallikaks.

Kuid Hollandi-India tähtsus ei piirdu kaugelki ainuüksi tema majanduslike võimalustega. See asumaa evib ka esmajärgulist strateegilist tähtsust. Paiknedes kahe mandri (Aasia ja Austraalia) vahel, asetseb Hollandi-India samal ajal ka vahetus läheduses tähtsatele Briti, USA, Jaapani ja Prantsuse koloniaalsele omandeile. Eriti lähedal paikneb ta Suur-Briti tähtsale Kaug-Ida tugipunktile — Singapurile ja Austraalia domioonile.

Sellane Hollandi-India lähedus Briti meretagustele valdustele sunnib S.-Britanniat lülitama seda kolooniat oma impeeriumi kaitsesüsteemi Vaikses ja India ookeanis. Aegajalt on tekkinud kuuldusi Briti ja Hollandi vahel sõlmitud salajasest leppest, mille kohaselt astutavat üheskoos vastu igasugusele agressioonile, mis on suunatud Indoneesiasse.

Viimasel ajal on Hollandi-India ühenduses sõdadega Aasias ja Euroopas püsivalt suurriikide tähelepanu tulipunktis. Niipea kui Euroopas vähegi tõsisemalt esile kerkis Hollandi neutraliteedi rikkumise võimalus sõdivate riikide poolt, levisid kuuldused sellest kohe Vaikse ookeani randadele ja põhjustasid siin kindlasõnalisi väljendusi tervelt realt USA, Jaapani ja Briti poliitika-tegelastelt. Ükski neist kolmest suurvõimust ei lubaks teisi Hollandi-Indiale läheneda. Jaapani ajalehed kirjutavad avalikult, et Jaapan on valmis selle koloonia valitsemise õiguse eest astuma relvastatud võitlusse Briti ja USA vastu ja et Jaapan kunagi ei talu Briti või USA protektoraati Indoneesia üle.

K. a. algul ameerika ajakiri „Foreign Policy Reports“ avaldas artikli: „Kagu-Aasia perspektiivid“, milles pikemalt käsitletakse Jaapani sissetungi küsimust Briti ja Prantsuse koloniaalvaldustesse. Artiklis üteldakse: „Sõja algusega Euroopas kerkis järsult esile küsimus, kas Jaapan rahuldub senise rahuliku ekspansiooniga Kagu-Aasiasse, või ta asub kasutama neid võimalusi, mida arenev Euroopa sõda temale avab — tungides otseselt kallale Euroopa-riikide koloniaalomanditele. Jaapan on alati valinud oma otsustavaiks väljaastumisteks Euroopa poliitilise pinevuse momendid. Viimasel ajal ta suundub lõunasse, mis on järsult vastupidine tema esialgsele suundadele: Mandžuuria ja Põhja-Hiina. Lõuna-Hiina sadamad võetakse ära üksteise järel. Hongkong on mandrist isoleeritud. Hainan ja teised suure tähendusega saared on Jaapani vägede poolt okupeeritud. Paistab, et Jaapani-Hiina sõda suundus Indo-Hiina, Hollandi-India ja Inglise omandite sihis. Ja siit edasi viivad lähised Siiamisse, Birmasse ja Indiasse...“

Varsti pärast seda ilmuski jaapani trükiteodetes rida artikleid, kus autorid käsivad kasutada kujunenud soodset olukorda (s. o. sõda Euroopas) Jaapani mõju tugevdamiseks Lõunamere-maades: Hollandi-Indias, Briti-Malajas, Indo-Hiinas, Filipiinidel ja mujal. Olevat saabunud õige moment, millal reguleerida küsimust Lõunamere-maadega ja nõuda, et siin tunnustataks Jaapani, Hiina ja Mandžukuo eesõigusi.

See on ka täiesti mõistetav, kuna Jaapan hakkab vajama Indoneesia tooraineid eriti

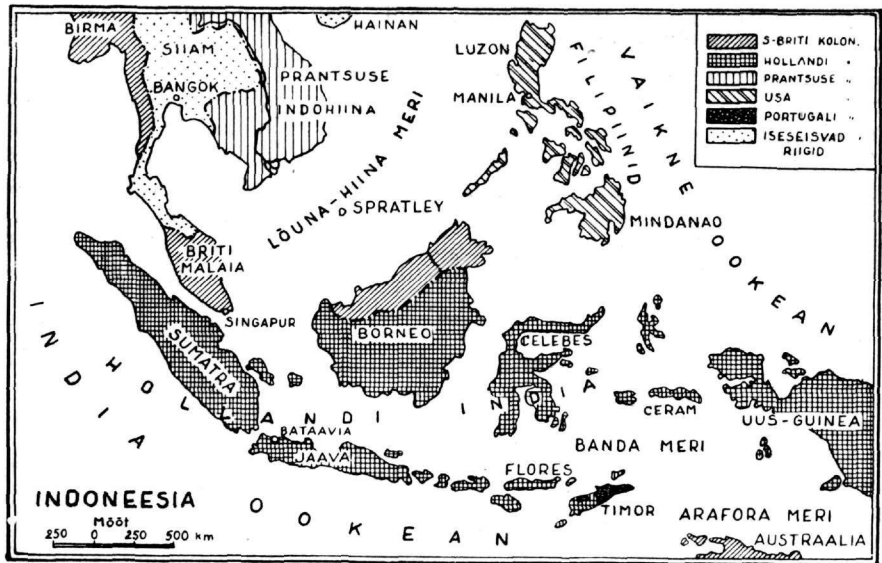
nüüd, millal USA hiljuti tühistas Jaapani-Ameerika kaubandusleppe, mis oli sõlmitud 1911. aastal.

Majanduslikult Indoneesia avab Jaapanile palju suuremaid perspektiive kui Hiina. Jaapani arvestused Hiina sõja suhtes ei täidunud. Veniv ja kestev sõda kulutab Jaapanit majanduslikult. Vallutatud Hiina rajoonidest ta ei saanud neid toorainete tagavarasid, mida lootis. Jaapanile kõige enam vajalikul nelja tooraine (nafta, puuvilla, villa, raua) saamise perspektiivid näikse siit olevat väga piiratud mitte ainult sõjatingimuses, vaid ka rahu ajal.

Kuigi Jaapan seni küll veel ei ole üritanud avalikku kallaletungi Euroopa-riikide kolooniatele, siiski on tee selleks kallaletungiks hästi ette valmistatud, ja nimelt sõjaliste- ja mereoperatsioonidega piki Lõuna-Hiina rannikut ja strateegilise tähtsusega saarte vallutamiseks. S.-Britanniale raskeimaks hoobiks oli Kantoni okupeerimine Jaapani vägede poolt 1938. a. oktoobris. Mõningad vaatlejad loevad, et Briti valitsuspäevad Hongkongis on lõppenud, vaatamata suurtele sõjalistele ettevalmistustele selles rajoonis. Mis puutub Prantsusmaad, siis Jaapani sissetung Lõuna-Hiina provintssidesse ähvardab teha lõppu Prantsuse püüdlustele: laiendada oma mõjutungjooni selles rajoonis. Hainani saare okupeerimine jaapanlaste poolt avas tee otseks löögiks Indo-Hiinasse.

Edasiseks löögiks Prantsuse ja Inglise huvidele oli Spratley saarte okupeerimine jaapanlaste poolt 1939. a. märtsis. Spratley saared asetsevad Lõuna-Hiina mere geomeetrilises keskuses ja on seetõttu nagu loodud õhubaasideks, vesilennukite peatuspaigaks. Saarte okupeerimine tähendab otsest ohtu Indo-Hiina lõunaosale ja kogu Hollandi-Indiale, samuti uut ohtu kommuniikatsioonidele, mis seovad Singapuri Hongkongiga ja Manilaga (Filipiinide pealinn).

Oma liikumises lõunasse, mis ikka enam ja enam lähendab teda Lääneriikide kolooniatele, omandab Jaapan üha soodsamaid positsioone nii kaitseks kui ka pealetungiks. Takistustena sellel teel kohtab ta ainult diplomaatlikke proteste.

Mitmete autorite arvamuse järgi Jaapani-oht on kõige suurem Hollandi-Indiale, s. o. sellele tohutule ekvatoriaalsele arhipelaagile, mille pindala on peaaegu 5 korda suurem Jaapanist endast. Juba Mandžuuria kriisi ajal Hollandi kartis, et kui Jaapani vastu võetakse tarvitusele majanduslikud sanktsioonid, siis ta võib tungida kallale Borneo idarannikule, et haarata siin sed naftaallikad, mis on kõige võimsamad Indoneesias. Holland hakkas siis kiiruga kindlustama siinseid naftasadamaid Balikpapan ja Tarakani. Sellest ajast alates naftatööstused Borneos on mineeritud ja otseste kallaletungi korral need lastakse õhku.

Võitluse käigu vastu Lõunamere-ruumis tunneb eivat huvi ka USA, ja seda kahel põhjusel:

- Filipiinide ja kaubanduslike suhete pärast Kagu-Aasia maadega;
- et on tegemist jõudude tasakaalu probleemiga kogu Vaikses ookeanis ja Kaug-Idas.

Millist tähtsust USA-le evivad kaubanduslikud suhted Kagu-Aasia maadega, seda näitab piltlikult ainuüksi juba kautšuki saamine. Kautšuk teatavasti on tähtis majanduslik ja sõjaline tooraine. Kautšuki tarvitus suurenes eriti pärast Maailmasõda, ühenduses ülemaailmse autotööstuse arenguga, mis neelab endasse umbes 80% kogu kautšukitoodangut. 1939. a. kautšuki üldine toodang oli 1,1 milj. tonni.

USA tarvitab enam kui 50% kogu maailma kautšukitoodangust; samal ajal 97% kautšukit toodetakse Ida-Indias ja Kagu-Aasias: Indias, Tseilonis, Malaias, Birmas,

Hollandi-Indias ja Indo-Hiinas. Sel teel kautšuk on USA majanduses nõrgim lüli. Ameerika majanduse tähtsam haru — autotööstus — ei evi omaenese kautšuki-toorainebaasi ja on täielikus sõltumuses Kagu-Aasia-maadest ja Hollandi-Indiast. Praegusajal USA saab siit kautšukit „õiglase hinnaga“, lähevad aga need kautšuki-istandused Jaapani kätte, siis hinnad kohe muutuvad. Peale selle võib kautšuki saamine siit teatavalt olukordades siis muuta üldsegi küsitavaks.

Analoogiline on seisund inglisiinaga. USA tarvitab igal aastal ka umbes 50% kogu maailma inglisiinatoodangust. 80% USA inglisiina-impordist tuleb Aasiast. Selle tooraine üleminekut Jaapani kätte USA ei või samuti lubada, kuna Jaapan siis võiks avaldada Ameerika tööstusele tõsist survet.

Sel põhjusel USA võimud on otsustavalt vastu Hollandi-India haaramisele jaapanlaste poolt. Kuid nad on seda ka teisel põhjusel: Jaapani sissetung Hollandi-Indiasse tähendab otsest ähvardust USA Filipiinide valdusele.

Filipiinide probleem on ammune ja tuntud. USA asumaana Filipiinid kujutavad endast saartegruppi, mis paikneb Lõuna-Hiina mere ja Vaikse ookeani vahelkõlal. *Pindala 296 000 km², elanikke enam kui 13 miljonit.* Filipiinid on põllumajanduslik maa; peamisteks kultuurideks on suhkru- ja tabak, kookospähkliõli ja manila (üks kanepi kujusid). Jaapan püüab juba ammu ajast haarata Filipiine nende looduslike varade ja strateegilise seisundi pärast.

USA on sellest väga teadlik. Kui Filipiinid langevad võõrastesse kätte, siis on saarte ring Kamčatkast kuni Borneoni suletud, USA käed seotud ja läbikäimine Hiinaga blokeeritud. Teiste sõnadega see tähendab, et USA lülitatakse siis Kaug-Ida asjade arutamiseks täiesti välja. Peale selle võiks võõras võim Filipiine kasutada rünnaku lähtealusena Austraalia või Uus-Meremaa vallutamiseks. Seda kõike ei või USA mingil juhtumil lubada, kuna see järsult vapustaks tasakaalu Lõunamerel ja Vaikses ookeanis.

Kuigi Vaikse ookeani määratu ruum Jaapani rünnakut USA-le takistab, siiski vahelkõrde teravust nende kahe suurvõimu vahel võib pidevalt tunda. Jaapan, kes on loomas „ uut korda Hiinas“, sattus eriti viimastel aegadel USA tugevale vastutegevusele; Jaapanilt nõutakse varemini lepetega määratud „lahtiste uste poliitika“

austamist. Sel põhjusel USA hiljuti tühistas ka oma kaubandusleppe Jaapaniga.

Arvestades seda, et Jaapani tööstus on otseselt sõltuv Ameerika toorainest, et seda toorainet ei ole võimalik asendada impordiga teistest maadest, võib Jaapani valitsus sattuda väga raskesse olukorda. See võib otsustada kogu sõja saatuse Hiinas.

Mis puutub S.-Britanniasse, siis kõigist välismaistest riikidest just temal on suurimad huvid neis Hiina rajoonides, mida Jaapan seni on okupeerinud. Vastavalt sellele Briti impeerium kandis Jaapani agressioonist ka suurimat kahju. Kui agressioon veelgi rohkem lõunasse suundub ja haarab Hollandi-India, siis osutuks see Briti huvidele kogu Kaug-Idas hävitavaks löögiks. Senikaua kui Indoneesia kuulub Hollandile, tunnevad inglased ennast siin peremeestena. Jaapani okupatsioon kaotaks kõik Inglise positsioonid neil saartel.

Kuigi vastane on üks ja sama, erineb Briti poliitika Kaug-Idas tunduvalt USA omast. Ajal, millal USA säilitab olemasolevat tasakaalu otseste survega Jaapanile, püüab S.-Britannia säilitada oma positsiooni vastupidi — kokkulepete teel Jaapaniga.

Kokkulepete peamiseks põhjuseks on inglaste teadvus oma siinsest nõrkusest. Laevastik, mis on seotud Gibraltariga, Suessi ja Atlandiga, ei suuda Briti huvisid Kaug-Idas efektiivselt kaitsta. Briti Kaug-Ida poliitika on alati otseste sõltumuses tingimustest, mis oleval Euroopas või teistes maailmajagudes. Praegusajal näikse kogu impeeriumi poliitika seisnevat selles, et võita sõda Euroopas; teise järgu võitlusväljadel peetakse „viivituslahingut“.

Seejuures Inglismaa arvestab ka neid raskusi, mida Jaapanil tuleb ületada oma sissetungil Indoneesiasse. Nende kauge territooriumide okupeerimisel Jaapani jõud peavad eemalduma oma peamistest baasidest suurtele vahemaadele. Jaapanil tuleb ära tõmmata osa oma jõude Hiinast, ta laevastik hajutatakse ja metropol ise jääb kallaletungidele avatuks. Seega peale Hiina rinde Jaapanil tuleks varustada veel teist rinnet.

Allikad:

— Blick auf den Stillen Ozean. „Deutsche Wehr“ nr. 43 — 1939.

— Indonezia. „Političeski slovar“. Moskva 1940, lk. 212.

— Borba za Gollandskuju Indiju. „Krasnaja Svezda“ nr. 95 — 1940.

— Die japanische Expansion. „Zeitschrift für Geopolitik“ nr. 8/9 — 1939.

— Die Philippinen, ein ewiges Problem. „Deutsche Wehr“ nr. 45 — 1938.

— Singapore und Fernostblockade. „Deutsche Wehr“ nr. 8 — 1938.

Mõningaid soove eelolevate riigikaitselise õppuse eripäevade kohta koolides.

Kolonel med. O. Palu.

Igal kevadel koolides korraldatavate riigikaitselise õppuse eripäevade puhul on kohalikele garnisoniarstidele pandud õppustest osavõtvaile õpilastele arstiabi andmine vigastuste ja haigestumiste korral.

Alljärgnevais ridades on toodud mõningaid tähelepanekuid sel ala ettetulnud puuduste kohta möödunud õppusil ja ettepanekuid nende ärahoidmiseks edaspidi.

1. Leidus lastevanemaid, kes enne õppust pöördusid kohaliku garnisoniarsti poole palvega nende poeg õppusest vabastada, põhjendades seda asjaoluga, et nende ainus poeg kannatavat nõrga tervise all (kopsunäärmete-põletik, verevaesus jne.). Nende palvete põhjal kooliõpilast kontrollides selgus, et poiss oli võrdlemisi hea tervise juures ja ise ei tahtnudki saada õppustest vabastamist, vaid teinud seda ainult ema pealekäimisel.

Õpilased, kes vanemate arvates kannatasid kopsunäärmete-põletiku, kõha jne. all, tegid õppuse eeskujulikult läbi, ilma et nende tervis oleks selle all kannatanud. Isegi ümberpöörduvalt, poisid tundsid end pärast õppusi hea tervise juures, värskena ja nende vanemal oli piinlik, et asjata käisid poja eest rääkimas.

2. Mõned lastevanemaist, nähes, et nende poega ei vabastatud õppustest, jätsid ta omavoliliselt koju. Arsti poolt kodus toimetatud arstlikul järelevaatusel selgus näiteks, et ema jättis oma poja koju selleks, et saata teda hambaarsti juurde; tuli ka ette juhtumeid, et poeg jäeti õppustelt ära selleks, et minna rätsepa juurde rõivaid selga sobitama või et oli tarvis minna pojaga ärisse saapaid ostma, sest poja saapad olevat katki.

3. Tihti tuli ette, et ambulantsi teatatud aadressid õppuselt puuduvate õpilaste kohta olid valed. Antud aadressil sõitis arst kooliõpilase juurde koju, kuid sääl selgus, et kooliõpilast antud aadressil üldse ei ela või on juba ammu ära kolinud, aga kuhu, seda keegi ei teadnud ütelda. Tuli aadressbüroost poiste aadresse otsida.

4. Tuli ka niisuguseid juhtumeid ette, et halva tuulise ja vihmase ilmaga, vaatamata, et kooliõpilane oli terve, oli ta vanemate poolt koju jäetud põhjendusega, et

pojalt on kõha ja ta võib saada õppustel kopsupõletiku. Pärast arstlikku järelevaatuset saadeti kooliõpilane õppusele ja minigisugust kopsupõletiku-juhtumit õpilaste juures ette ei ole tulnud.

5. Mõni ema ei ole õigesti aru saanud temale mõne arsti poolt ta poja tervisliku seisukorra kohta välja antud õiendusest ja ruttas kohe garnisoniarsti juurde palvega, et tema üksik poeg on hädise tervisega ja tuleks tingimata õppusest vabastada.

Üldmärkena ei saa siinjuures jätta rõhutamat, et kaugelt suurem osa lastevanemaid pooldavad oma poegade riigikaitse-õppustele saatmist ja on selleks isegi väga ja väga palju kaasa aidanud.

Ettetulnud puuduste vältimiseks aga tuleks edaspidi silmas pidada järgmist:

1. Arstid, kes annavad välja õiendusi õpilase tervisliku seisukorra kohta, peavad arusaamatuste vältimiseks lastevanemaile täpselt selgitama kooliõpilase tervisliku seisukorra, andes seejuures nõu, et õppus värskes õhus mõjub hästi ja tervendavalt kooliõpilase tervisele; õiendus õppusest vabastamiseks välja anda ainult tõsise terviserikke puhul.

2. Enne õppuse algust kooliõpilasi, keda kooliarstide või eraarstide tunnistuste põhjal tarvis õppusest tõsiste terviserikete tõttu vabastada, saata asulais, kus on sõjaväeosi, vastava garnisoni ambulantsi garnisoniarstide järelevaatusele ühes nimekirjaga 2 teisendis, millest üks teisend jääb garnisoni ambulantsi, kuna teine ühes vastava arsti märkusega kas koolijuhatajale või riigikaitseala õpetajale tagasi saadetakse.

3. Enne õppuse algust tuleks koolides kontrollida õpilaste aadressid, et need õiged oleksid.

4. Seada sisse ambulantsiraamatud, kuhu iga päev sisse kantakse haigete kooliõpilaste nimed, ja saata haiged enne õppuse algust kohaliku garnisoni ambulantsi arstiabi saama, kus vastav garnisoniarst oma otsused kooliõpilaste tervisliku seisukorra kohta teeb ja raamatu komandovane-maga riigikaitseala õpetajale tagasi saadab.

5. Iga päev enne õppust tuleks kontrollida puuduvad õpilased ja kui on tegemist haigusjuhtumiga, teatada kohaliku garni-

soni ambulantsi hiljemalt kella 0900 puuduvate õpilaste nimed ja aadressid, millede põhjal arst kohe haigestunud õpilase juurde sõidab.

6. Vabal ajal, eriti lõunavaheajal mitte lubada õpilastel teha sportlikke harjutusi ilma kontrollita, sest nagu kogemused on näidanud, võivad kooliõpilased endile ettevaatamatuse tõttu tekitada vigastusi väljaspool teenistuskohuste täitmist.

7. Kooliõpilasi tuleks eelmise aasta esikujul vastavalt nende füsioloogilis-anatoomilisele arenemisele jaotada gruppidesse, et õpilased teeksid harjutusi vastavalt oma võimeile, siis jõuavad nad korralikult edasi ja tulemused on ka palju produktiivsemad. Siinjuures ei saa jätta tähendamata, et kooliõpilastele peab selgeks tegema, — eriti just neile, kes ihu ja hingega sporti harrastavad, — et nemad vabal ajal, eriti suvekuudel endid üle ei pingutaks, sest sageli selle tagajärjeks võivad olla mitmesugused terviserikked, näiteks südamedefektid. Et seda asjaolu vältida, peavad kooliarstid, spordiarstid ja kehalise kasvatused instruktorid palju selgitustööd tegema, samuti peab loodama tihe kontakt kooliarstide ja väeosaarstide vahel, et ühiselt neid tähtsaid kasvatuselisi probleeme arutada ja oma tööd kooskõlastada.

*

Toimetuse järelmärke. Toimetusel teadaolevail andmeil on autori poolt mainitud puudusi tõesti ette tulnud, peamiselt just Tallinnas, vähemal määral Tartus ja veel vähem teistes linnades. Õppustest osavõtvate õpilaste arvu silmas pidades on see vahekord küll loomulik, kuid et maakoolides sääraseid puudusi üldse ei ole ette tulnud, siis peame ükskord niikaugemale jõudma, et need puudused kaoksid ka linnakoolide suhtes.

Autori poolt esitatud ettepanekute hulgas on asjalikke näpunäiteid ja neid tuleks silmas pidada. Osaliselt on need juba leidnudki rakendamist eeloleval õppusel („Juhend riigikaitsele eripäevade õppuse korraldamiseks keskkoolide, gümnaasiumide ja kutsekoolide meesõpilastele 1940. a. kevadel“ p. 2), kuid kõike ei saa korraldada vastavad ametiasutised ja -isikud ja siin peavad kaasa aitama ka lastevanemad ise.

Rõõmustava nähtena selgub kirjutisest, et meie noorsoo hulgas valitseb tõesti terve vaim ja vaid üksikud lastevanemad ei ole selles mõttes jõudnud veel õigele arusaamisele. Kuid et kõnealolevad tähelepanekud puudutavad möödunud aastate õppusi, siis loodame, et praegune aeg on avanud silmad ka neile lastevanemaile, kes seni veel olid juba ammu ajast ja arust läinud vaadete kammitsas.

Salaluurest.

Nooremleitnant M. Grauer.

Praegust olukorda iseloomustab kogu Euroopas närvide ülim pingus. Käimasolevais võitlustes püütakse rakendada ootamatu välise löögi andmiseks kõiki välksõja üllatuslikke meetodeid ja tõhusaid vahendeid. Välksõjaga lahutamatu kaasnevas närvidesõjas evib suurt tähtsust okupeeritavas riigis sisemise õonestustöö teostamine omameelsete keskuste loomiseks ja riigivõimu korralduste saboteerimiseks. Närvidesõja moodsete võitlusvahenditena esinevad vaenuline propaganda, sabotaažid ja salaluure.

Eriti salaluure hästi korraldatud süsteemile vaadatakse kui ühele mõjusale sõjavahendile ja sellel alal on saadud palju õpiseid Maaailmasõjast, kus kõik riigid otse kubisesid spioonidest. Salaluure tähelepanu-

esemeiks on peamiselt sõdivate, kuid ka mittesõdivate riikide tagala ja sisemaa, kus püütakse kõigiti ette valmistada teed välksõjaks. Selleks püütakse luua kõigis riigis tugevat salaluure-võrku, mille abil koguda võimalikult rohkem andmeid teatava riigi majanduslike ressursside, sõjaliste ettevalmistuste, kohaliku elanikkonna suhtumuse ja meeoleolu kohta, tasudes tehtud töö eest palga või altkäemaksuga. Erilist tähelepanu osutatakse esiteks sõjaväelaste värbamisele ning reetlike ülesannete täitmiseks ahvatlemisele ja teiseks püütakse korrup-teerida kohalikku ajakirjandust.

Sõdivail pooltel on täiesti teada, et vastasel on nende maal organiseeritud teatav salaluurevõrk. Aegajalt selle agente vangistatakse. Nii teatati nüüdse sõja esimesil

päevil, et Britis on vangistatud 600 sakslast. Siinjuures inglased märgivad, et nende avastamisel ja vahistamisel rakendati teiskordselt „klassikalist“ viisi, mille algus ulatub tagasi 1910. a. Siis saabus kuningas Edward V matusetalituseks Inglismaale ka Saksa keiser Wilhelm II hiilgava saatjaskonnaga. Doveris asusid keisri kaitset teostama Scotland Yardi mehed, kes nägid, et keisri saatjaskonnas on ka tuntud saksa parun, kes juba varem Inglismaal saksa mereväeatašena teotsedes oli segatud keelatud spionaažitegevusse. Parunit jälgiti hoolega matusetalitusel ja ka hiljem tema hotellis. Rõivastunud erarõivaisse, parun lahkus hotellist teenijate-sissekäigu kaudu. Inglise vastuluuremehed järgisid talle varjatult kuni Caledonian Roadil asetseva juuksuriärini. Teatavasti aga see tänav pole saksa parunile juukselõikamiseks sobiv koht. Lähemal juurdlusel selgus, et juuksuriks oli keegi sakslane, kes teotse Londonis elutsevalt saksa agentidelt saadavate andmete kogujana (teatised saabusid raseersebitükides) ja edasisaatjana. Vastuluure sai teada kõigi agentide nimed, mistõttu ta võinuks neid vahistada. Kuid M.T. 5 ülem kaalutles, et kui mainitud jõuk areteerida, siis sakslased rakendaksid tegevusse uusi agente. Seepärast jäeti nad vabadusse ja jälgiti lähemalt nende tegevust kuni Maailmasõja puhkemiseni, millal kõik 23 agenti vahistati. Selle kavala teotsemisega lülitati saksa salaluure tegevus välja sõja alguses — ajal, millal luureandmeid olnuks tarvis kõige rohkem.

Möödunud aasta novembrikuu lõpus sakslased teatasid, et neil olevat teada, et Haagis asuv briti salaluure- (Intelligence Service) -keskus on püüdnud juba ammu Saksamaal septseda vandeseltse ja organiseerida või nende poolt julgustatud revolutsiooniliste organisatsioonidega algatada sabotaaži. Saksa vastuluure-organite poolt tehti SS-julgestusteenistuse ametnikele ülesandeks tähendatud briti salaluurekeskusega Haagis ühendusse astuda. Selle tulemusena võib meenutada Hollandi valitsuse tolle aegset ametlikku protesti Hollandi teritoriumi rikkumise vastu Saksa Gestapo-ametnike poolt, kes „küüditasid 2 briti kodanikku ja 2 hollandi kodanikku, kusjuures viimasteist sai 1 surma ja 1 haavata“.

Käesoleva aasta aprillikuu algul läbis ajakirjandust teade suurejoonelisest sabotaažikatses Doonau jõel. Sabotaaži eesmärgiks oli muuta Doonau jõge üksikuis kohtades laevaliiklusele kõlbmatuks. Selle kavatsuse nurjumise vahenditult tagajärjel

võtsid Doonau-riigid Doonau jõe kui rahvusvahelise liiklemistee kollektiivkaitse alla.

Ka Inglismaal teostatakse aegajalt saksa salaluure või iiri vabariiklaste poolt teatav arv sabotaažiakte. Inglise kinnitused aga sakslaste vastavad püüded olevat seotud raskustega kahel põhjusel: esiteks Inglismaa on saareriik, kuhu spioonid ja saboteerijad võivad küll kergesti sisse pääseda, kuid raskustega maalt väljuda, ja teiseks — Inglismaal on vähe saksa rahvusest elanikke.

Praeguses olukorras näeme, et sõdivate riikide huvid põrkavad ikka rohkem ja rohkem kokku just erapooletute riikide kohal. Kui Maailmasõja ajal erapooletuil riigil õnnestus sõdivate riikide relvastatud jõudude kokkupõrkest eemale jääda, siis said nad selle sõja tõttu ka võitlevalt poolilt kasu. Nüüdses sõjas aga kumbki vastaspool tahab kasu ammutada just erapooletuilt ja sulgeda viimaseid vastaspoole mõjustusile. Mitte sõdivais riiges on hirm salakuulajate ja saboteerijate ees haaranud laialdasi rahvahulki.

Stockholmis ei ole saladuseks, et Rootsi kohtuvõimudel oli arutusel mitukümmend salaluure asja, mida harva teatatakse avalikkusele. Kui aga aegajalt siiski neist protsessidest ajakirjanduses lühidalt mainitakse, siis nagu selleks, et meenutada elanikkonnale ettevaatust spioonide ja saboteerijate ees. Rootslased vaatavad kahtlustavalt mitte üksnes igale välismaalasele, vaid isegi üksteisele, sest kahtlustatavate isikute hulgas, kes viimasel ajal on areteeritud, on ka palju Rootsi kodanikke.

Rootsi on juba alanud koonduslaagri asutamist, mis sai vajalikuks suure hulga kahtlase elemendi tõttu, kellest võimatu vabaneda sel põhjusel, et ükski riik ei nõustu neid isikuid vastu võtma. Oli juhtumeid, kus põgenikena esinevad isikud palusid peatusluba ning ajutist toetust, kuid osutasid suurte varanduste omanikeks puhaste dokumentidega, mis tõendas, et nad on ühe või teise välisriigi organi usaldusmehed, kelle ülesandeks on spionaaž.

Rootslastele valmistas suurt piinlikkust, kui vennasmaal Norras mõisteti endine rootsi mereväeohvitser-insener Richtenberg 2 aastaks vangi salaluure tegevuse pärast ühe sõdiva suurriigi kasuks.

Sakslaste tungil Norrasse võeti Rootsis kohe ulatuslikumaid julgestusabinõusid tarvitusele. Juurdepääsuteed Stokholmi linna administratiivpiirkonda on sõjaväelisel suletud. Isikud, kes elutsevad eeslinnades, peavad linnast lahkumisel suutma enda isikut tõestada. Rootsis on kindlaks mää-

ratud umbes 30 passikontrollpunkti, missu-guseid peavad läbima kõik Rootsi saabuvad või Rootsist lahkuvad isikud. Üldise julge-olu raamides vastuvõetud seadus annab edaspidi võimaluse kontrollida Rootsi iga kodaniku iga välismaareisi, samuti võetakse kodumaale tagasijõudnud rootslased terase valve alla. On tarvitusele võetud ka abinõusid välismaalaste eemalehoidmiseks neist piirkondadest, kus oleks võimalik teostada salakuulamist või saboteerimist.

Välismaalased tohivad minna sadamasse ja raudteejaamadesse ainult sel puhul, kui nad tahavad ära reisida. Samuti on välis-maalastel keelatud minemine tööstustesse ja laoplatsidele. Välislehtede kirjasaatjate üle teostatakse eriti teravat telefoni-tensuuri. Tihtipeale on katkestatud tele-fonikõnesid ainult mõne sõjalise mõiste ni-metamisel. Need erimäärused välismaa-laste kohta sadamaisse, vabrikuisse ja raud-teepiirkondadesse mineku asjus hakkasid kehtima 18. 04. 40. Avaldati salaluure ja sabotaaži vastu võitlemise raamides ka määrus, mis keelab välismaalastel sõitmise Rootsis eraautodel ühest kohast teise. On keelatud geograafiliste kaartide müük jne. Tähelepanu äratav, et tahetakse karistusi riigireetureile ja salakuulajaile suurendada ning koguni surmanuhtlus tarvitusele võtta.

Enne sakslaste Norrasse tungi töötasid Rootsi ja Norra vastuluure-organid teine-teisega tihedas kontaktis, mis andis suure-päraseid tulemusi, nagu kinnitas Norra kohtuminister s. a. märtsikuu alguses. Kui-gi Norra kontrollpunktides kõik saabuvad hoolikalt läbi sõeluti ja ükski laev, rong ega isik ei saanud Norrasse, kui ta ei tõestanud, mispärast ja milleks ta tuli, ometi pääsesid salaagendid kontrollita maale, kasutades selleks teekonda läbi Rootsi, misjuures ei peetud raskeks isegi mägede ületamist piiril, kus tegelikult oli võimatu valvet pidada. Seega on ka mõis-tetav Skandinaavia vastuluure-organite koostöö suur tähtsus.

Kui suure energiaga Norras välismaa salaluure vastu võideldi, ilmneb järgmisist Norra kohtumistri andmeist: 01. 01. — 01. 09. 39. toimetati kahtlaste isikute tegevuse kohta 640 juurdlust, kuid 30 päeva jooksul see arv kasvas 992-ni ja aasta lõpuks 2700-ni.

Välisriige agentide huvi oli suunatud eriti Norra kaubalaevade liikluse vastu, mis on oma suuruselt teisel kohal Euroopas. Agendid püüdsid hankida teateid Norra laevade saabumise ja väljumise kohta, millest teatati sõdivaile riigele. Mitmeid

laevu rünnati kohe pärast seda, kui nad olid sadamast väljunud. Need polnud juhuslikud kokkusattumused. Seepärast kuulutati paljud sadamad keelatud tsoonideks ja lubati laevade pardale peale meeskonna vaid ametiisikuid.

Erapooletu **Šveitsi** asend kolme suur-riigi — Saksamaa, Prantsusmaa ja Itaalia — vahel toob talle suuri raskusi oma era-pooletuse säilitamisel. Föderatsiooni pro-kuratuur ja armeestaabi vastuluure-osa-kond peavad igasuguste salakuulajate ja agentide vastu kõige energilisemat võit-lust, et vältida maailmasõjaaegse olukorra kordumist, millal Šveits otse kubises välis-maa spioonidest. Šveitsis loetakse kuri-tööks igasuguste salakuulajate tegevus, kui see ka ei olegi sihitud Šveitsi enda vastu. On vahistatud suur hulk spioone, kes aren-dasid päris energilist tegevust, mida soo-dustab olukord, et Šveitsis elutseb palju võõrrahvusest isikuid, kes tunnevad end olevat kohustatud töötama oma rahvuse kasuks, lootes tulevikus selle eest rikkalik-ku tasu. Šveitsil on raskusi oma riigipiir-ide valvamisel; Baaselist väljuvad rongid pidevalt iga tunni tagant ja võimatu on hoida väljaspool territooriumi rahvusva-helist „proovireisijat“. On paljastatud ka šveitslasist koosnevaid lurcorganeid, kes samuti müüsid oma teateid võitlevatele poo-lile. Sensatsiooni tekitas „Šveitsi rahvusliku parempoolse frondi“ endise juhi kolonel Fonjalla ja ta kaasspioonide vangistamine. „Neue Zürcher Zeitung“ teatel on rahvus-liku julgeoleku dekreeti, mis on suunatud salaluure ja sabotaaži vastu, muudetud järjest valjemaks.

Samuti **Holland** oli üle külvatud juba kauemat aega võitlevate poolte salakuula-jatega. Paar kuud tagasi Hollandi politsei avastas hollandi sõjaväemundrite suurvar-guse. Aprillikuu kestel vangistati Callant-soogi ümbruses 2 belglast, kes kahtlasel kombel viibisid Hollandi kaitsehitiste läheduses düünides, tehes kaitsehitistest ülesvõtteid. Nendega kaasasolevast autost leiti ka valgustussignaalide andmist või-maldav aparaat.

19. aprillil kuulutati välja kogu Hollan-dis piiramiskord sisemisel põhjusil, sest juba möödunud novembrist saadik oli see kord kehtiv paljudes rajoonides, eriti maa-ja rannapiiridel. See piiramiskorra laiendamine kogu territooriumile oli suunatud sellele, et anda valitsusvõimudele võima-lusi tõhusamalt võitlusse astuda spiooni-dega ja soovimatute välismaalasega.

Kolonelleitnant

Johannes Tamm VR II/3

50-aastane.

25. mail s. a. saab kolonelleitnant Johannes Tamm 50-aastaseks.

Juubilar on sündinud Kudina vallas Tartumaal. Lõpetanud Pihkva maamõõtjatekooli 1915, Alaliväe ohvitseride kursused Tondil 1926 ja Eesti Kõrgema Sõjakooli 1933. Ohvitseriks lipniku auastmes ülendati 18. 05. 16. pärast vastavate katsete õiendamist I Tagavara Suurtükiväe Divisjoni juures. Maailmasõjas võitles sakslaste, austerlaste ja bulgaarlaste vastu.

Eesti Vabadussõja tegi kaasa 1., 2. ja 3. Suurtükiväepolgu koosseisus. Lahingus haavatud. Rahu sõlmimise järel läks reservi, kuid oktoobris 1925 astus uuesti tegelikku sõjaväeteenistusse. On teeninud mitmes väeosas riviala ametikohtadel.

Kolonelleitnandiks kõrgendatud veebruaris 1938. Vabadussõjas ülesnäidatud vahvuse eest on juubilarile annetatud II liigi 3. järgu Vabaduse Rist. Peale selle evib ta Kotkaristi IV klassi teenetemärki ja Läti Karutapjate ordu 3. järgu aumärki.

Kolonelleitnant J. Tamm.

Soovime tublile töömehele tema 50. hällipäeva puhul tervist, jõudu ja tahet oma kutsetöö jätkamiseks parima eduga.

Möödunud aastal tekitas Belgias sensatsiooni noore kindralstaabi-ohvitseri ltn. Dombret'i lugu, kes reetlikult müüs „teatava riigi“ agendile plaane Belgia väeosade kohta. Siinjuures esines provotseeriva kaastegelasena (*agent provocateur*) ka keegi *mata-hari*lik daam. Belgias leidis salakuulajaid eriti rohkesti piirilinnades, kes ööklubides ja kohvikuis vesteldes kogusid piirikindlusist ilmunud sõduritelt väärtuslikke andmeid. Brüsselis oli aga teine liik spioone — legaalseid ajakirjanikke, kes väikesis ajalehis propagandaga õhutasid vaenulisust vallooni ja flaamide vahel.

Ka Rumeenia on praegu üheks Euroopa närviliseks keskuseks, mille ümber keerlevad kuuldused „uute sündmustega“. Nagu kogu Balkanisse nii ka Rumeeniasse keskendub võitlevate suurriige tähelepanu juha praegu.

Nüüdses majandussõjas tähtsad nafta-

ja teraviljatagavarad ja piiriarved naabri-tega — Ungariga (Transilvaania), N. Liiduga (Bessaaraabia) ja Bulgaariaga (L. Dobrudža suhtes) sunnivad maad olema äärmiselt valvsas valmisolekus. Kuna ajalehtedest kuuldakse ainult sellest, mis toimub välismaal, mitte Rumeenias eneses, siis rumeenlane kuuleb välismaa raadiost Rumeenia enese uudiseid, mis tihti pole kuigi meeldivad. Ollakse närvilised ja umbusklikud, mida edukalt kasutavad vaenulised saboteerijad, spioonid ja propageerijad. Sütivad naftaväljad, vangistatakse salakuulajaid jne.

Ka siin on üldise julgeoleku raamides antud korraldusi välismaalaste kontrolli ja nende relvade ning sõjamaterjalide, fotoaparaatide jne. evimise keelu kohta.

Jugoslaavias Belgradi politseipresident teostas 10 päeva kestel kõigi Belgradis viibivate välismaalaste revideerimist. „Politika“ märkis sel puhul, et viimasel ajal on

paljude välismaalaste poolt levitatud elanikkonnas ärevust tekitanud valetateid. Võitlus spionaaži ja väliste mõjustuste vastu on viinud endise peaministri Stojadinoviči areteerimisele ja sundinud võtma tarvitusele karme abinõusid igasuguste välismaalaste peatumise või liiklemise vastu, olgu need turistid või proovireisijad.

Kokku võttes — hea vastuluure-korraldus ei paralüüsi vaenuliste salaluureorga-

nite tegevust, kuid muudab selle keerukamaks ja kulukamaks. Elanikud, eriti aga sõjaväelased peavad alati meeles pidama hoiatusi: „Ärge kõnelge liigset!“, „Hoiduge eemal spioonidest!“, „Tõsisel ajal kaaluge tõsiselt oma sõnu!“, „Vaikige!“.

Meie LE ütleb: „Sõjasaladusi peavad hoidma kõik sõjaväelased. Nad peavad olema tuttavad salaluure tähtsamate võetega, et nende vastu võidelda.“

Arendagem sõduris eneseusaldust.

Nooremleitnant A. Johanson.

Kasvatuse eesmärgiks üldiselt on arendada inimese vaimseid ja kõlbelisi jõude ning kehalisi võimeid. Sõjaväeline kasvatus seejuures taotleb tugevate võitlejate väljaarendamist, kellel on usku oma võimesses ja kes on valmis püstitatud eesmärgi saavutamiseks isegi oma elu ohverdama.

Kasvatus ja väljaõpe täiendavad teineteist ja käivad ajalikult käsikäes. Sõduri kasvatus sõjaväelise väljaõppeta on küll võimalik, kuid mõttetu; seevastu aga sõjaväeline väljaõpe sõduri kasvatusega on täiesti võimatu, sest et sel teel saavutatakse kohusetundetu sulaseid, aga mitte võitlejaid.

Sõduri-kutsetöös vajalikke oskusi ja teadmisi saab sõdurile anda võrdlemisi lühikese teenistusaaja kestel. Vajalike vaimsete omaduste arendamine aga on märksa raskem, sest nende külgepookimine ja vajalik suunas häälestamine nõuab küllaltki pikka ja teadlikku tööd.

Siinjuures on tõsiseks raskuseks asjajolu, et sõjaväes esinevad kasvatusalustena täisealisteks võrsunud noormehed, kelledest paljudel on kujunemisel või juba kujunenud oma maailmavaade ning tõekspidamised, millede ümberkujundamine on märksa raskem kui näiteks veel kooliealise lapse juures. Seetõttu evib sõduri kasvatamisel olulist tähtsust see kasvatus, mis temale on osaks saanud kodus, koolis ja seltskonnas. Viimase all tuleb eriti mainida tänuväärt tööd mitmesugustes noorteorganisatsioonides.

Siiski langeb veel raske koorem kasvatulike küsimuste lahendamise alal sõjaväejuhtide õlgadele. Vaja on jätkata, üht-

lustada ja paiguti isegi alata elementaarsemategi kasvatusküsimumustega.

Millisena õigupoolest annab kool, kodu ja seltskond nooremehe sõjaväejuhi ja kasvataja kätte?

Teadagi on kõigele aluseks meie rahva iseloom, mille kujundamisel on olnud mõõduandvaiks tegureiks meie maa geograafiline asend, kliima, kultuur ja ajalooline arenemiskäik.

Eestlase iseloomus leiame häid ja omapäraseid jooni, mis on rahva sõjaväelisel kasvatamisel suuresti abiks. Võiks ütelda, et eestlane saab sündides kaasa teatava osa sõdurile vajalikke omadusi, sest karm kliima ja rasked elutingimused on rahvast karastanud, muistsed vabadusvõitlused ja kaasaeglaste osavõtul toimunud Vabadussõda on õpetanud eestlast sõja raskusi taluma ja on jätnud rahva hinge sügavad jäljed enesekaitse vajadusest. Korduvad pingutused, võidud ja äpardused on arendanud sitkust ja on paisutanud eestlases tuntud „jonni“, alatud asja kord lõpetada, — maksku mis maksab. Eestoodule kaasub suur iseseisvus, püsivus ja töökus.

Kõik need omadused on eestlase kui sõduri juures positiivsed nähted. Eestlases kui mõistuseinimeses on kerge süvendada teadlikku distsipliinitunnet; loomupärane püsivus ja töökus on aluseks kohusetruule lahinguraskuste talumisele ja suur iseseisvus võimaldab eestlase iseseisvat teotsemist kaasaja hõredais lahingukordades.

Kui juba esivanemate päevil toimunud võitlustes, samuti ka Vabadussõjas isegi vastased tunnustasid eestlaste sõjakust, julgust ja sangarlikkust, siis seda tahame pärandada ka oma tulevastele põlvedele.

Ainult see suudab midagi suurt korda saata, kellel on usku oma võimetesse. Tähelepanekud näitavad, et julged ja sangarlikud sõjamehed on evinud ka suurt eneseusaldust. Sellest lähtudes peaks rahuaegses kasvatustöös aukohal seisma sõduri eneseusalduse kasvatamine. Ehkki asi näib eestlase juures kergena, — sest eestlane, evides suurt iseseisvust, evib sellega kaasas ka küllaldast eneseusaldust, — on siin sageli ka raskusi. Rahuaegsed distsipliinid mõjuvad vähevilunud kasvataja rakendamisel sageli loodetud tulemustele vastupidiselt.

Sõduri eneseusalduse parimaks kasvatajaks on töö ja tegevus. Ärgem määrakem teatavate ülesannete täitmiseks (virgatsid, meeskonnavanemad, ruumivanemad jne.) mitte alati parimaid sõdureid, vaid usaldagem neid ülesandeid ka teistele, ehkki lühemaks ajaks, — ja tulemused on sageli üllatavad.

Alljärgnevalt näide. Rms. X oli rühmas tagasihoidlik ja saamatu sõdur. Õppustel ta ei saanud millegagi hakkama ja õppustele mineku eel kaaslased aitasid tal isegi rõivastuda. Kogu rühma kaader suhtus viimaks mehesse halvakspanevalt ja kaaslased tegid ta endi naerualuseks. Rühmülile selgus mehe eelsõjaväeteenistliku kasvatusesega tutvumisel, et mainitud sõduri kasvatus oli olnud vägagi pinnapealne. Mees oli varakult kaotanud vanemad ja oli sunnitud poisikesena leiba teenima võõra juures, kus teda koheldi halvasti ja lapse isetegevusel ei olnud pinda. Sellaselt sirgus ta noormeheks, evides äärmiselt tagasihoidlikku iseloomu ja olles arvamuses, et ta millekski ei kõlba.

Siin tuli anda mehele usku oma võimetesse. Kuna rühmas leidis ka teisi sellaseid sõdureid, kutsus rühmül neid mõnel vabal minutil enese juurde, vestles nendega nende eraelu kutsetööst, inimese osatähtsusest ühiskonnas ja sõjaväes, selgitades eriti seda, milliseid vastutusrikkaid ülesandeid tuleb üksikul sõduril sageli täita (virgatsid, piilurid, vahid jne.) ja millest oleneb sageli lahingu kõik.

Sellele järgnevalt hakati rühmüli korraldusel samu sõdureid tööle rakendama ja võimaldati nendele selleks eriti valitud ülesandeid: eeskirjeldatud rms. X määrati üheks nädalaks nõelaparaadi laskurigrupi vanema abiks, üks eestähendatuist määrati paaril rivitunnil instruktoriks ühele sõdurile, kes ei osanud korralikult sooritada pöördeid, ja üks määrati nädalaks ruumivanema abiks. Töötulemused võimaldasid

teha huvitavaid tähelepanekuid: kaks sõdurit täitsid antud ülesande hästi, üks rahuldavalt, kuid toodud näited avaldasid nende eneseusalduse arendamisele nii tublit tõuet, et eriti eeskirjeldatud rms. X-i iseloomus sündis teenistusaja kestel tugev murrang. Mees muutus elurõõmsaks ja kõigiti teovõimsaks sõduriks. Esmalt valitud lihtsed ülesanded asendati hiljem raskematega. Teenistusest vabanemise eel oli mees võimeline täitma kõiki temale antud ülesandeid.

Kaasaja lahing nõuab võitlejalt arenenud isiksust, mille kujundamisel on eneseusaldus olulisemaid aluseid. Seega sõduri eneseusalduse kasvatamine rööbiti lahingulise väljaõppega on eriti tähelepanuvääriv ala. Kui eespool toodud näidetest selgus, et peamiselt töö ja tegevus on sõduri eneseusalduse parimaks arendajaks, siis lahinguline väljaõpe pakub selleks eriti häid võimalusi.

Huvitav on seejuures, et mida raskem ja vastutusrikkam on antud ülesanne, seda suuremat mõju avaldab ta täitja eneseusalduse arengule. Näit. luure, retke, puhkekaitse, lahinguelposti, sidevaatlejate jne. ülesandeid täitvad sõdurid teotsevad, nagu tähelepanekud näitavad, märksa innukamalt kui mõne teise lahinguülesande täitmisel, sest eestähendatud ülesanded, tistes märksa sõduri eneseusaldust, tiivustavad teda andma enesest parimat.

Olulise tähtsusega on ka ülesande täitmiseks määratud meeskonna suurus. Mingi tähtsa teatega saadetud virgats või vahipostile asetatud vaht peab antud ülesande täitmisel märksa rohkem algatusvõimet näitama kui näit. kompani koosseisus lähelev ja kaitsepositsiooni organiseeriv sõdur. Sellest ka viimatimainitud ülesannete märksa väiksem mõju sõduri eneseusalduse arengule.

Lähtudes eestoodust, tuleks ka taktikalise väljaõppe tundides ja manöövreis teatavate raskemate ülesannete puhul mitte valikut teostada parimate sõdurite hulgas, vaid valida eriti neid sõdureid, kelle eneseusaldus vajab arendamist. Kui seejuures harilikus väljaõppeolukorras ülesanne ei täideta alati hästi, siis ei tohiks see olla mõõduandev, sest iga üksiku sõduri väljaõpe on vägagi tähtis üldsuse tervikus.

Tegelikult väljaõppe teostamisel tekitab teatavaid raskusi aga asjaolu, et paljud taktikalise väljaõppe teemad ei paku üksikuile sõdureile eriülesannete andmiseks eriti häid võimalusi. Kuid ka siin leidub lahendusi.

Arvestades isetegevuse suurt osatähtsust nii algatusvõime kui ka eneseusalduse arengus ja asjaolu, et kaasaja lahingus võib sageli esineda olukordi, kus sõdur teotseb juhust ja lähemaist naabreist eemal, on katsetatud taktikalise väljaõppe teema käsitamisel 2—4 sõdurile anda eriülesanne, mille eesmärgiks oli meeste eneseusalduse ja algatusvõime arendamine. Erigruppi koondatud sõdureile antud ülesanne erines sageli rühma ülesandest, näiteks:

a) Rühmal oli ette nähtud kaitsele asumine väljaspool vastase vaatlust ja tuld.

Ülesanne erigruppile:

— rms. A: asuda vahina K o p l i talu juurde krokiil näidatud asukohta ja toimetada vaatlust sektoris, mille piirjooned krokiil näidatud. Vastase ilmumisel avada tuli;

— rms. B ja rms. D, vanem rms. B, ülesanne: liikuda suunas, nagu näidatud krokiil, ja vangistada vastase vaht märgatamatult K o p l i talu rajoonis.

b) Rühm teostab öise kallaletungi.

Ülesanne erigruppile:

— kahemeheline piilkond oja joonel punkt A ja B vahel, mis üksteisest 400 m kaugusel. Ülesanne: valvata, et keegi ei pääseks nähtamatult üle oja. Vastase märkamisel avada tuli;

— piilurid rms. R ja rms. S, vanem rms. R. Vastane asub oja A ja B joonel. Liikuda krokiil näidatud suunas, ülesandega: ületada vastasele märgatamatult oja punkt A ja B vahel ja võtta enese alla kõrg., mis oja vastaskaldast 300 m kaugusel.

Mehed said rühmülitl krokii ja pärast ülesande täitmist ilmusid rühmüli poolt kindlaksmääratud kohta.

Ülesannete täitmise kohta teostatud kontroll võis nentida vaid püüdlikkust ja seda hoopis suuremal määral, kui võib näha rühma koosseisus mitmekordse kontrolli all teotsemisel, rääkimata neist kasvatuslike tulemustest, milleks need ülesanded eriti olid valitud.

Olles vaadelnud neid tegureid, mis aitavad suuresti kaasa sõduri eneseusalduse arendamisel, vaatleme järgnevalt asjaolusid, milledest kasvataja peaks hoiduma, et sõduri eneseusalduse arengut mitte negatiivselt mõjustada. Siin eksime sageli õige rängalt, ilma et see meile endile alati teada oleks.

Sageli kurjustatakse sõduriga, et ta on rövastatud nagu „kaltsukubu“, käib rivis

„halvasti“, laskeasend „ei ole õige“ ja „ei oska esineda“, ilma et kurjustaja lisaks, milles viga õigupoolest seisneb. Eriti halb on asi aga lahingulise ettevalmistuse juures, kui sõdur peab kuulama sellaseid etteheiteid: „ei oska maastikku kasutada“, „ei oska varjuda“, „alahindate vastase tuld“ jne.

Ehkki käesolev kirjutus hõlmab vaid sõduri eneseusalduse arendamist, olgu siin muuseas märgitud, et sama ohtlikus olukorras on sageli meie noorem juhtkondki, kes nii manöövri kui ka õppuste olukorras mõnelt vanemalt juhilt või vahekohtunikult saab umbes eestoodud arvustuse: „ot-sus ei olnud õige“, „manöövri-idee oli vale“, „jõudude jaotus oli ebaotstarbekohane“, „olite juhtimisel saamatu“ jne.

Teame ju, et kritiseerida on kerge ja seda tehakse sageli eesmärgil, et enese prestiiži kõrgel hoida, arvestamata aga, millist mõju see avaldab juhi eneseusalduse arengule.

Kuidas siis peaks toimima juht ja kasvataja, et sõduri lahingulise väljaõppe juures ka sõduri kasvatus toimuks tema eneseusaldust arendavas suunas. Selleks näide. Taktikalise väljaõppe tunnis teostatakse jao kallaletungi. Noor A teeb hüppe, kuid viskub pärast hüpet lagedale ja ei kasuta enese varjamiseks auku, mis temast 3 m vasakul.

Kui sellaselt eksib reamees ja korduvalt, tuleb juhil selgusele jõuda, kas mees ei ole sihilikult ükskõikne ja selleks vajalikud karmid abinõud tarvitusele võtta; kuid kui eksija on noor või reameestekursuse algul ka reamees, tuleb juhil olla asja selgitamisel kannatlik. Täiesti ebaõige oleks noorega kurjustada ja süüdistada meest maastiku kasutamise „mitteoskamises“ või rumaluses, sest toodud näite puhul võisid väga mitmesugused muud tegurid sõdurit mõjustada peatuma just eestähendatud kohal.

Kuna lahkriivis teotsev sõdur peab iseisvalt toimetama vaatlust eesasuva vastase suhtes, arvestama, millise sihikuga teda uuel asukohal tulistada, jälgima naabrite ja jaoülema tegevust, püüdma hüpet sooritada kiiresti ja mööda teed, mis teda vastase vaatluse eest rohkem varjaks, — võib kõige selle keskel vähevilunud sõduri silmale mõne meetri kaugusel olev varje jääda esialgu märgatamatuks. Kui nüüd sõdurit süüdistada saamatuses, seda korrata ka mõne järgneva eksimuse puhul ja kui jätta sõdurile selgitamata, milles viga õigupoolest seisneb, võib mees muutuda ükskõikseks ja

lõpuks olla ka ise enda saamatuses veendunud.

Sellest järeldus: hoidugem kritiseerimisest ja selle asemel õpetagem sõdurit teotsema. Õigupoolest juhi ja kasvataja ülesanne ongi vaid õpetada, ja seda kogu teenistusaja kestel. Juht ei tohiks isegi teenistusaja lõpul maad anda kritiseerimisele, vaid sõdur lahkub teenistusest juhi õpetust ja viimast näpunäidet kaasa võttes.

Viimase näite puhul, kus sõdur eksis laskekoha valikuga, juht pidanuks juhtima sõduri tähelepanu praegusele laskekohale ja pärima, kas see vastab laskekohalt nõutavaile tingimustele. Sageli juba sellane küsimus juhib sõduri tähelepanu tehtud veale. Kui sellele järgnevalt anda luba uue laskekoha valikuks, on tehtud viga kasvatustlikust seisukohast vaadates õigesti lahendatud. Kui sõduri järgnev valik on vastuvõetav ja juht seda oma nõusolekuga kviiteerib, on see veel sõduri eneseusaldusele heaks toeks.

Sõduri sõjaväelises kasvatustöös langeb tubli koorem sõjaväe juhtkonna õlgadele ja nõuab seega häid juhte ja kasvatajaid. Kasvatustlikust seisukohast vaadatuna vajaksime eriti tugevat tahet ja vajalikul määral isiklikku mõjukust evivaid juhte.

Millist määratud tähtsust evib aga tugeva tahte ja suure mõjukusega juht alluvate kasvatamisel ja õpetamisel, selleks alljärgnevad read:

Gustave le Bon oma „Hulkade psühholoogias“ ütleb: „On teatav arv inimesi, kes evivad erilist isiklikku mõjukust, ja nendele allutakse nagu metsloom taltsutajale. Suured inimeste juhid: Buddha, Jeesus, Muhamed, Jeanne d'Arc ja Napoleon evisid kõrgemal määral sedalaadi mõjukust ja just seetõttu nad vallutasid hulki. Nad evisid seda mõjukust juba enne kuulsakssäämist ja poleks ilma selle võluvuseta saanud üldtuntuks.“

Kindral Vandamme, revolutsiooni vana sõdur ütles Napoleonist marssal d'Ornano'le 1815. a. „Sel inimesel on minu peale nii suur võlu, et ma ei saa sellest aru, ja veel sel määral, et mina, kes ei karda jumalat ega kuradit, kui ma talle lähenen, värisen nagu väike laps, ja ta võiks mind sundida minema läbi nõelasilma, et viskuda tulle.“

Eestoodule lisaneb ja evib olulist tähtsust sõduri kasvatustöös veel juhi armastus oma kutsetöö vastu. Juht, kes oma mehi mitte rõõmuga vastu ei võta ja raske südamega ära ei saada, sellel puudub oluline oma tööks.

Taktika alalt.

Taktikalise ülesande nr. 2 lahendus.

PATUL II/11. RÜG. PÕHJENDATUD TEGEVUSIDEE.

II/11. Rüg. ülesanne on asuda 10. Rüg. varuna Utsu talu juures olevasse metsatukka. Pataljoni esialgne ülesanne oli asuda Mõllatsi as. juurde; nähtavasti tundis rügül 10. muret oma vasaku tiiva julgeoleku eest, mis Kalevi Rüg. mahajäämise tõttu võis saada vastase poolt ohustatud. Kuna nüüd aga 10. Rüg. parema tiiva vastas on kindlaks tehtud vastase koondamisi ja kuna rügül 10. nähtavasti loeb olukorra oma vasakul tiival vastase aktiivsuse puudumise tõttu kindlaks, siis ta teeb korralduse varu paigutamiseks lähemale ja oma parema tiiva taha.

Kuna 10. Rüg. paremal tiival on 20. Üpat. pealetungil Viidike küla põhja-taludele, siis näib, et oht 10. Rüg. paremal tiival ei ole nii suur, kui see ootamatult ilmsiks tuli ta vasakul tiival ja seljataga, kus vas-

tane tankide toetusel on alanud pealetungi kaugele maha jäänud naaberrügemendi paremale tiivale, millest võib kujuneda oht ka 10. Rüg. On näha, kuidas oma osad tagasi liiguvad. Kibali juures oleva patare'i ees ei ole peaaegu enam oma jalaväge. Vastase tankide see osa, mis teotseb suurtükiväe vastu, võib kujuneda ohtlikuks ka 10. Rügemendi ribas teotsevale suurtükiväele, sest Mõllatsi as. rajoonis paiknevate patareide purustamisega kaotab mitte ainult 10. Rüg., vaid kogu VI Brigaad suurel määral oma tulejõu, millega võiks eeskätt pareerida vastase vastukallaletungi Viidike rajoonis.

10. Rüg. edasitung on teostatav, ühtlasi ka 10. Rüg. paremal tiival vastase poolt areneda võiv vastulöök on pareeritav eeskätt juhtumil, kui sellest saab osa võtta kogu oma suurtükivägi ja kui Kalevi Rüg. edasi liigub.

Järelikult II/11. Rüg., silmas pidades terviku huvisid, peab asuma vastukallaletungile, et vastane tagasi visata ja seega võimaldada ka Kalevi Rüg. edasiliikumist, mis omakorda soodustab 10. Rüg. tegevust.

Pataljoni asumine kaitsele oleks vaid kohaliku tähtsusega ja ei tooks mingit paremust üldisse olukorda: siis saaks esialgselt küll likvideeritud kriitiline olukord V ja VI Brig. liitekohal, kuid Kalevi Rüg. jääks endiselt paigale ja 10. Rüg. olukord oleks veel halvem kui see oli enne, s. o. kui Kal. Rüg. oli küll samuti maha jäänud, kuid 10. Rüg. ise aga evis võrdlemisi tugeva varu.

Vastukallaletungile asumist ei takista ka vastase tankide olemasolu. Tegemist näib siin olevat vaid ühe tangikompaniga ja nende vastu on juba tegevusse rakendatud 2 tt-rühma (Rätsepa ja Kriisa talude juures), juurde arvamata laskurikompanite tt-püsse. Kui veel arvestada ka II/11. Rüg. käsutuses olevaid tt-relvi (tt-rühm ja tt-püssid l-kompanites), siis on täiesti mõeldav vastase tankide hävitamine, enne kui need jõuavad meie jalaväeni, resp. II/11. Rüg. osadeni. Järelikult võib vastukallaletungile asuda otsekohe, mitte jäädes ootama tangirünnaku pareerimist tt-relvade poolt. Vastukallaletungile asumist soodustab ka veel asjaolu, et seda on võimalik teostada haaravalt vastase pealetungivate osade lahtise vasaku tiiva suhtes.

Siit tegevusidee: II/11. Rüg. asub otsekohe vastukallaletungile suunas: metsatukk Mõllatsi as.-st ca 1 km loodes — Engevere kõrg., raskuspunkt paremal, suunates ette tt-rühma ja paludes Kibali juures asuvat patareid toetada tulega pataljoni kallaletungi. Märk — Engevere kõrg.

PATÜL II/11. RÜG. KÄSUD.

Kõrg. 86,1, 04. 08. kell 1117

1. Suuliselt adjutantidele.

Andke pataljonile leppemärk „seis“. Ühel ratsanikul kutsuda kiires korras siia kompülid 5. ja 6. ning si-rühmil.

Samas samal ajal.

2. Suuliselt tt-rühma ülemale.

Olukorda näete ise. Pataljon tungib kallale Kõrveküla suunas pealetungivale vastasele ja purustab ta; raskuspunkt paremal; märk Engevere kõrg. Tt-rühm kiirelt ette nendele kungastele (kaardil ca 500 m kõrg. 86,1 kirdes). Kaitsta pataljoni, hävitades pataljoni vastu suunduvad tangid.

Samas kell 1118.

3. Suuliselt adjutandi kaudu KL-patarei ülemale.

Umbes 1 pataljon vastase jalaväge tankide toetusel pealetungil Engevere kõrgendikult kõrg. 86,1 suunas.

II/11. Rüg. tungib kohe pealetungivale vastasele kallale viimase hävitamiseks. Suund kõrg. 86,1 juurest ca 1 km kirdes olev metsatukk, Engevere kõrg. Raskuspunkt paremal. Märk Engevere kõrg.

KL-patareiil asuda kiires korras Kõrvekülas positsioonile. Tõkestada vastase pealetung tulega ja anda pataljonile toetustuld.

Minu KP — siinsamas.

Samas kell 1120.

4. Suuliselt kompülidele 4, 5, 6 ja rking si-rühmülike.

Vastane umbes 1 pat. jalaväge tankide toetusel pealetungil kõrg. 86,1 suunas.

II/11. Rüg. asub otsekohe vastukallaletungile, andes löögi pealetungiva vastase tiivale. Raskuspunkt paremal.

Selleks:

— 4. komp. paremal; suund metsatukk (kaardil ca 1 km kõrg. 86,1 kirdes), Engevere kõrg; käsutuses 1 rk-rühm ja 1 mp-rühm;

— 5. komp. vasakul; suund need künnad, (kaardil ca 500 m kõrg. 86,1 kirdes), Engevere küla; käsutuses 1 rk-rühm;

— 6. komp. liigub 4. komp. taga 400 m kaugusel;

— rk-komp. ülejäänud rühmad kõrg. 86,1 rajooni; tõkestada vastase jalaväge ja toetada pataljoni kallaletungi, surudes maha pealetungi tõkestavad tulepesad.

Märk Engevere kõrg.

Pataljoni KP siinsamas. Side 5. ja 6. kompaniga virgatsite kaudu, 4. kompaniga — traatside.

Samas kell 1121.

5. Suuliselt ohvitserile 2./V K-gr.

Minu otsust kuulsite. Palun anda patareiga pataljonile toetustuld kallaletungi kestel. Eelvaatleja palun saata 5. komp. juurde.

Samas kell 1123.

6. Kirjalikult ratsavirgatsiga Kalevi Rüg. ülemale.

II/11. Rüg. KP — kõrg. 86,1

04. 08. kell 1123.

Kalevi Rüg. ülemale.

Umbes 1 pat. vastase jalaväge ca 1 komp. tankide toetusel pealetungil Engevere kõrg., kõrg. 86,1 suunas.

II/11. Rüg. tungib pealetungivale vastasele kallale kõrg. 86,1 rajoonist ja sellest ca 1 km kirdes olevast metsatukast. Märk — Engevere kõrg.

Palusin 2./V K-gr. toetustulesid.

Palun kallaletungi toetada Kalevi Rüg. parema tiivaga.

N

Kolonelleitnant.

7. Suuliselt adjutantidele.

Saatke kohe mootorratturiga rüüül 10. ettekanne olukorra ja minu otsuse kohta.

Pioneeride ülesanded ja koostöö teiste väeliikidega.*

Major N. Thar.

VI. Pioneeride ülesanded ja tegevus taandumisel.

Taandumise eesmärgiks on vastasest lahti kiskuda, tagasi tõmbuda ja kaitseks soodsel positsioonil vastase pealetung arvu- liselt nõrgemate jõududega seisma panna, et pärast uute jõudude koondamist vastu- pealetungile üle minna ja vastase vastupa- nu murda.

Vastase edasitungi tõkestamiseks ja aeg- lustamiseks tuleb kõik vastase poole viivad teed ja sillad teedel taandumisel purusta- da või tõhusate tõketega sulgeda. Mida laiaulatuslikumad ja tõhusamad on purus- tised ja tõkked, seda rohkem eeldusi on taandumismanöövri korrapäraseks läbiviimiseks ja algatuse uuesti enese kätte kisku- miseks, seda rohkem aega jääb kaitse kor- raldamiseks ja kindlustustööde läbiviimi- seks uuel kaitsepositsioonil.

Pioneeride ülesandeks taandumisel on:

- taandumisteede kordaseadmine väge- de ühekordseks läbiminekuks;
- kindlustustööde korraldamine ja eri- oskust nõudvate pioneeritööde läbi- viimine uuel kaitsepositsioonil;
- kindlustustööde korraldamine vahe- positsioonidel, kui neid on olemas;
- teesulgude ehitamine endise ja uue kaitsepositsiooni vahele vastase mot.- ja soomusosade vastu, erijuhtumeil ka teesulgude kaitse;
- teede ja sildade purustamine, tõkete ehitamine teedele ja nende lähemasse ümbrusse ning viivitusmiinide ja pei- detud fuggasside kohaleasetamine.

Taandumisteede kordaseadmistööde ula- tus on tavaliselt väike, sest teed on ena- masti juba varem kaitsel olles korda seatud. Pisut suuremad on teede kordaseadmistööd vaid siis, kui taandumiseks peab kasutama kiirteid või kõrvalteid, mis on veel korda seadmata (näiteks mõnel väeüksusel pole võimalik kasutada varjatult taandumiseks seda teed, mida ta kasutas positsioonile asu- misel ja tuleb kasutada kordaseadmata kõr- valteed või isegi kiirteed pääsmiseks pea- teele). Vahel osutub vajalikuks sildade

kõvendamine kõrvalteedel suurtükiväe ja raskete veokite läbisõiduks. Tavaliselt ka nende tööde ulatus ei ole kuigi suur, sest teed ja sillad seatakse korda üksnes vägede ühekordseks läbipääsmiseks.

Laiaulatuslikke kindlustustöid viiakse läbi vaid uuel kaitsepositsioonil. Katte- ja vahepositsioonidel piirduakse ajapuuduse tõttu ainult laskepesade kaevamisega ja kiir- ning miinitõkete ehitamisega tähtsa- mate suundade sulgemiseks. Enamasti pii- sab ka nendest kindlustustöödest, sest kat- teosad ja järelvägi ei astu vastasega otsus- tavasse võilusesse, välja arvatud juhtumid, kui neid on kästud vastu panna määratud ajani teataval maastikujoonel.

Kindlustustööd uuel kaitsepositsioonil olid tavaliselt käimas juba siis, kui asuti kaitsel. Kuivõrra nende töödega on edasi jõutud, oleneb tööde läbiviimiseks kasuta- da olnud ajast, abinõudest, tööjõu vilumu- sest ning suurusest ja maastikuoludest. Saa- nud taandumiskäsu, on pioneerijuhi ülesan- deks ümber korraldada kindlustustööd uuel kaitsepositsioonil nii, et tähtsamad alusta- tud kaitseehitised, nagu tangi- ja traattök- ked, VP-d, KP-d, tangitõrjerelevade posit- sioonid, laskepiludega varjendid — kaponii- rid, pommikindlad varjendid jne., oleksid väeosade uuele positsioonile jõudmisel lõ- petatud ja kasutamiskõlblikud.

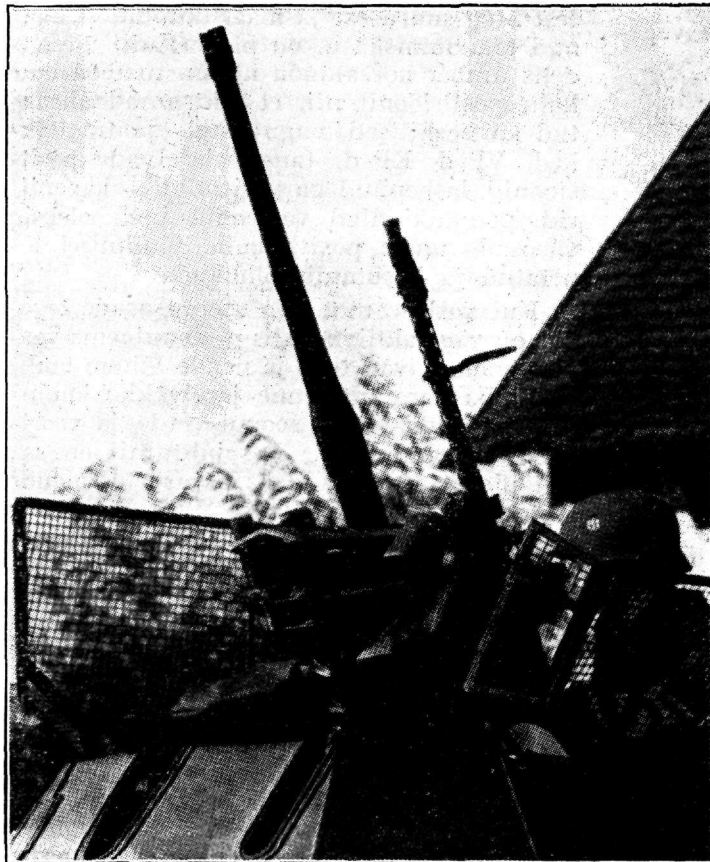
Kui vastase mot.- ja soomusosade tege- vus on väga aktiivne, siis peab sulgema vas- tase poole viivad teed ja nende lähem ümb- rus juba varakult, enne järelväkke kuulu- vate suurtüki- ning soomusosade ja voori- üksuste taandumist. Sel juhtumil on sa- geli pioneeride ülesandeks pärast teesulgude ehitamist ka nende kaitse. Järelväe läbi- laskmiseks pioneerid avavad tõkked ja sule- vad neid uuesti pärast üksuste läbimine- kut. Nende ülesannete täitmiseks on ots- tarbekas kasutada motoriseeritud pionere, et nad võiksid pärast teesuuna lõplikku sulgemist kiiresti tagasi tõmbuda ja suu- rema ajakaotuseta asuda uues kohas tõkete ehitamisele ja purustuste ettevalmista- misele.

Kõige tähtsamateks ja ka kõige laiaula- tuslikumateks pioneeritöödeks taandumisel on teede ja sildade purustamine ja tõhusate

* Vt. „Sõdur“ nr. 13-14, 15-16, 17 ja 18-19 — 1940.

Motoriseeritud laskuriüksused valmis soomusmasinate poolt saavutatud edu arendama.

Pilte saksa soomuskoondiste tegevusest lahingus.

*Vasakul: soomusauto lennukite
rünnakut tagasi tõrjumas.*

*Parimal: rasketank, milledest
koosnevad üksused moodustavad soo-
muskoondise peamise löögijõu.*

Mootorrattureid kasutatakse soomuskoondises mitte ainult luure- ja julgestusülesanneteks, vaid sageli tuleb neil osa võtta ka üldisest lahingutegevusest.

Soomuskoondis ei saa läbi ka tangitõrjekahuriteta, mis võitluses vastase soomusosadega on hädasti vajalikud, eriti puhkeolukorras ja peatustel.

Jrk. nr.	Purustise või teesulu asukoht ja kirjeldus.	Kes valmistab ette	Lisatööjõu suurus ja vastuvõtmise koht ning aeg	Lõhkeaine kulu kg		Miinide arv	Kelle korraldusel ja mis ajaks toimetatakse kohale lõhkeained	Mis ajaks ettevalmistustööd peavad olema lõpetatud
				Pil	Pul			
1.	Narva maantee. Maantee purustamine 40 m pikkuselt Kaberla k. Mäe t. juures.	3. pi-kompani I rühm	1 rühm 10. Jal-rüg. II pat. Kaberla k. 07. k. 0400	—	200	—	Pikompül 3. 07. k. 0530	07. k. 2030
2.	Raudbetoonsilla kaldatugede purustamine Kaberla ojal ja miinide mahapanek oja kaldale.	—do—	—do—	—	260	120	—do—	—do—
3.	Teesulu ehitamine Kaberla k. ja Kääniku t. vahele; avatakse järelväe läbilaskmiseks ja suletakse pärast uuesti. jne. Kodasoo-Jägala tee.	—do—	—do—	20	—	250	—do—	07. k. 0930
17.	Suletakse täielikult raidtõketega 2 km pikkuselt. jne.	3. pi-kompani II rühma 4. jagu	—	—	—	40	—	07. k. 1230.

tõkete ehitamine teesuundade sulgemiseks. Laiaulatuslike ja tõhusate purustuste läbiviimine lõhkeaine väiksema kuluga on võimalik vaid siis, kui purustused on aegsasti ette valmistatud, sest lõhkeaine hulk purustuse läbiviimisel ja purustuse ettevalmistamiseks kulutatud aeg ning tööjõud on pöördvõrdelised, s. t. mida rohkem aega ja tööjõudu on kulutatud purustuse ettevalmistamiseks, seda väiksem on lõhkeaine kulu. — See väide on kehtiv vaid teatavais piirides.

Üheaegselt purustuste ettevalmistamisega pionerid asetavad kohale fugassid ja viivitusmiinid, jättes maha valvepostid kohadesse, kus peidetud fugassid ja miinid võivad ohustada oma vägede taandumist. Neid valveposte on kasulik määrata üksustest, kes taandumisel viimastena läbivad vastava piirkonna.

Pärast järelväe koosseisu kuuluvate voo-riüksuste, suurtüki- ja soomusväe või motoriseeritud osade taandumist pionerid sullevad teed tõketega ja täiendavad tõkkes peidetud fugassidega ning miinidega. Katteosade kohalejõudmisel pionerid juhivad nad ohtlike kohtadest mööda, purustavad teed ja sillad pärast viimaste väeüksuste tagasitõmbumist ja taanduvad koos viimastega.

Eriti tähtis on taandumise korraldamisel pioneridele kindlate juhendite andmine, et

oleks täpselt teada, kelle käsul sulgeda teed ja õhkida laengud ning kuidas talitada vastase ilmumisel purustise asukohta enne oma vägede taandumist või õhkimiskäsu saamist. Pionerijuhil vastutus purustuste teostamisel on väga suur, sest liig varajane purustus tõkestab väeosade korrapäraselt taandumist ja osa relvi ning varustist võib langeda vastase kätte, teostamata jäänud purustused aga võivad põhjustada kogu taandumismanöövri ebaõnnestumist. Sageli on pionerijuhil raske jõuda selgusele, mis sugune järelväeüksus on tegelikult viimne, sest taandumisel igakord kõik ei lähe kava-kindlalt ja kergesti võib juhtuda, et olukorra sunnil järelväe üksuste järjekord ja liikumissuund on muutunud. Küsimine ja järelepärimine siin olukorra selgitamiseks palju ei aita, sest nagu näitavad kogemused, on peagu iga taanduv üksus arvamises, et ta on viimne. Kardetav on ka oodata laengute õhkimisega vastase jõudmiseni purustuse asukohta; laengute ootamatu õhkimine viib küll vastase hetkeks segadusse ja pioneridel jääb enamasti küllalt aega tagasitõmbumiseks, eriti siis, kui nad on motoriseeritud, kuid süüetõrke puhul ei ole enam aega rikke kõrvaldamiseks ja purustus jääb teostamata. Kui vastasel läheb korda katteosadest läbi murda ja edasi tungida purustise asukohani, siis pionerid peavad jõuliselt vastu panema niikaua, kuni

Millal asetada kohale laengud ja süüteseadmed	Kes õhib laengud	Kes annab käsu õhkimiseks või teesuuna lõplikuks sulgemiseks	Missugused veokid on õhkija käsutuses	Purustise pa-randamiseks või tükete kõr-valdamiseks minimaalne vajalik aeg	Märkmed.
Vahetult pärast ettevalmistamist	3. pi-kompani I rühm	10. Jal.-rüg. patül I või tema poolt volitatud ohvitser	1 veoauto 2,5 t	2 t.	Vastase üleolevate jõudude ootamatul kallaletungil ettevalmistajad õhivad kohale asetatud laengud.
Pärast peajõudude taandumist	—do—	—do—	—do—	2 t. 30 m. 2½ t.	—do—
Fugassid asetatakse tõkkesse pärast teesuuna lõplikku sulgemist	—	—do—	—do—	45 min.	Teesulu kaitse toimub 10. Jal.-rüg. patül II korraldusel.
Miinid asetatakse kohale üheaegselt tõkke ehitamisega	—	—	Ühehobuse vanker	3 t. 30 m.	

nad seda suudavad, sest võib olla on tegemist vaid vastase nõrkade jõududega; on aga vastane ülekaalus ja pioneerid ei suuda enam vastu panna, siis nad peavad õhkima laengud vaatamata sellele, et katteosad ei ole veel jõudnud tagasi tõmbuda.

Kui taandumist katavad motoriseeritud- või soomusosad, siis nende koosseisu peab määrama ka pionere, eriti siis kui vastane kasutab jälitamiseks samasuguseid osi. Pioneerid peavad olema rikkalikult varustatud lõhkeainetega purustiste teostamiseks, tangitõrjemiinidega, mootorsaagidega teesulgude ehitamiseks ja süüteainetega (termiit-käsigranaadid) puitehitiste kiireks süütamiseks. Kaitseks soodseis kohtades pioneerid tõkestavad vastase osade edasitungimist teesulgudega, miinidega ning purustistega, millede juures katteüksused asuvad kaitsele, sundides vastast hargnema tükete vallutamiseks või pöörama peateelt kõrvalteedele tükete haaramiseks. Otsustavasse võitlusesse vastasega aga need katteüksused ei astu ja tõmbuvad tagasi pärast vastase jõudude hargnemist, et teises kohas uuesti vastast hargnema sundida. Niisugune teotsemine pidurdab vastase motoriseeritud- ja soomusosade edasitungimist tunduvalt ja tavaliselt need suudavad edasi liikuda vaid jalaväe kiirusega. Konkreetne näide sellest teotsemisest on toodud 1936. a. „Sõdureis“ nr. 3, 4 ja 5.

Pioneeride jaotus oleneb taandumisma-nöövri ettevalmistamiseks kasutada olevast ajast ja taandumisoludest. Kui jätkub aega pioneriosade ümbergrupeerimiseks, siis väeosade pioneerid toimetavad taandumis-teede luuret ja viivad läbi neil hädavajalikud korrastamistööd, kasutades selleks lisatööjõude varuosadest. Jõudnud uuele kaitsepositsioonile, nad tutvuvad kindlustustööde käiguga ja viivad läbi kõik vajalikud eeltööd, et väeosade uuele kaitsepo-sitsioonile jõudmisel eratööjõu vahetamine toimuks kiiresti ja takistamatult ning väeosad võiksid ajakaotuseta positsiooni kindlustamist jätkata. Osa väeosade pionere peab jääma peajõudude, järelväe ja katteosade käsutusse, eriti siis, kui kavatakse vastu panna mõnel vahepositsioonil. Nende ülesandeks on tükete, peamiselt tangitõkete ehitamine vahepealsete ja katteposit-sioonide ette ohtlike suundade sulgemiseks.

Väekoondise pioneridest osa jääb uuele kaitsepositsioonile ja jätkab positsiooni kindlustamist, kasutades lisatööjõuna peamiselt eratööjõudu. Väekoondise pioneride epamik asub ajaviitmata tükete loomisele

* Kui ei jätku aega säärase üksikasjaliku kava koostamiseks, siis kavas nimetatakse vaid teed, missugustel purustisi läbi viia, ja sillad ning tähtsamad ehitised, missugused peab tingimata purustama, kuna purustiste asukohtade valik jääb purustamiste teostaja ülesandeks.

teedele kaitsepositsioonide vahel, purustuste ettevalmistamisele ja taandumiseks mittevajalike teede täielikule sulgemisele. Kui need tööd on juba varem, kaitstel olles läbi viidud, siis pioneeridel jääb vaid laengute ja nende süüteseadmete kohaleasetamine ja teesulgude ehitamine kaitseks vastase mot.- ja soomusosade vastu, ülejäänud aega nad kasutavad tõkestustööde täiendamiseks peidetud fuggassidega ja viivitusmiinidega.

Kui ei jätku aega pioneeriosade ümberpaigutamiseks, siis väekoondise motoriseeritud pioneerid koos väeosade pioneeridega ehitavad teesulud ja valmistavad ette ning viivad läbi purustustööd endise ja uue kaitsepositsiooni vahel. Väekoondise pioneerijuhi ülesandeks on säärases olukorras väeosade pioneeride varustamine lõhkeainetega, sest väeosade lõhkeainetagarast piisab vaid mõne üksiku purustise teostamiseks. Väekoondise pioneeride ülesandeks on jätkata uue kaitsepositsiooni kindlustamist ja ette valmistada ning pärast oma vägede taandumist läbi viia purustus- ja tõkestustööd selle kaitsepositsiooni ees.

Taandumise teostamine on raskendatud, kui kaitsepositsiooni lähemas tagalas on jõgi, millest taanduvad väeosad peavad üle minema, sest tavaliselt ei jätku selleks olemasolevaist sildadest, aeg uute sildade ja ülekäikude ehitamiseks on aga piiratud. Mida lähemal on jõgi kaitsepositsioonist, seda väiksem ruumala on kasutada väeüksustel koondumiseks sildade ja ülekäikude juurde ja seda rohkem sildu ning ülekäike vajatakse korrapäraseks tagasitõmbumiseks üle jõe. 1918. a. juulikuus sakslastel läks korda pärast ebaõnnestunud Marne'i jõe ületamist korrapäraselt taanduda vaid seepärast, et neil oli kasutada seitsme jalaväediviisi tagasitõmbumiseks 18-kilomeetrilisel rindel 29 silda.

Pärast õnnestunud üleminekut jõest ja üleminekuks kasutatud vahendite kõrvaldamist on taandumismanöövri lõpuleviimine palju kergem kui tavalises olukorras, sest jõgi on vastase edasitungimisele tõhusamaks tõkkeks kui teesulud ja teepurustised.

Pioneeride peamiseks ülesandeks jõe ületamisel taandumisel on uute sildade, parvede ja purrete ehitamine ning olemasolevate korrashoidmine, jõest ülemineku korraldamine ja pärast järelväe tagasitõmbumist sildade ja ülekäikude lammutamine või purustamine, koolmete sulgemine tõketelega ja miinidega ning sillamaterjalide evakueerimine või hävitamine.

Pioneerijuhi ettepanek jõe ületamise kohta peab selgitama:

- kui suur on olemasolevate sildade, parvede ja purrete kandvus, kus on koolmed ja missuguste väeliikide läbiminekuks nad on kõlblikud;
- kuhu ehitada kasutada olevaist jõe ületamise abinõudest uued sillad, parved ja purded, kui suur on nende kandvus ja millal nad valmivad;
- missugused ülesanded on pioneeridel jõe ületamise ettevalmistamisel, teostamisel ja pärast jõe ületamist (uute sildade, parvede ja purrete ehitamine ning vajaduse korral olemasolevate kõvendamine, üleminekut korraldavate pioneerijuhtide ja meeskondade määramine üleminekukohtadesse, sildade ja ülekäikude lammutamine või purustamine pärast üleminekut);
- kes, millal ja kui kauaks annab lisatööjõude pioneeridele.

Nende andmete põhjal määratakse igale väeosale või väeüksusele kindlad ülemineku kohad ja kellaajad, mis teatatakse aja viitmata väeosadele või väeüksustele ja üleminekut korraldavatele pioneerijuhtidele. Pioneerijuhid peavad arvestama taandumis-olukorda, kus väeüksused võivad eksida või mõnel muul põhjusel tulla mitte neile määratud ülemineku kohta ja vajaduse korral omal algatusel ja vastutusel suutma parandada ja täiendada ülemineku kava. Lõpuks olgu veel tähendatud, et jõe ületamise kordaminek oleneb suurel määral ülemineku kohtade õhukaitsest, eriti madallendude vastu, sest sillad kui kitsustikud on alati vastase õhurünnakute eelistatud märkideks.

Sildade ja ülekäikude lammutamine või purustamine ja koolmete sulgemine algab pärast järelväe peajõudude tagasitõmbumist üle jõe, kuna järelpatrullide ületulekuks jäetakse tavaliselt vastaskaldale mõned ülesõiduabinõud pioneeridega. Pärast viimaste väeüksuste taandumist need ülesõiduabinõud hävitatakse, kui nende evakueerimine pole enam võimalik.

Kui jätkub aega ja tööjõudu, siis jõgi mineeritakse ja jõkke ehitatakse tõkkes kohtadesse, kus kallaste iseloomu tõttu jõe ületamine on soodustatud ja kus on võimalik ujuvate tankide maabumine.

Pärast jõe ületamist on pioneeride ülesanded samad nagu taandumisel tavalises olukorras.

(Järgneb.)

Lennuväe osa soomusvägede varustamisel.*

Inglise koltn. Maitland Dougall mainib, et tänapäeval ei ole vaja enam ette nihutada ladusid, kui juurdeveoks kasutada lennukeid.

Õhuteel varustamisel ei ole normaalne varustise allaviskamine langevarjuga, vaid lennuki maandumine. Juba praegu on reisilennukeid, mis võivad peale võtta 5-tonnise kasuliku koorma. Ei tule ülehinnata lennuki lahinguomadusi ja alahinnata tema kasutamise võimalusi varustamisel. Ka tuleb arvestada asjaolu, et õhutransport on praktiliselt vaenlase poolt takistamatu. Vastase hävitajad ei saa pidevalt õhus varitseta; transporteid ja aegu võib muuta, kaitsta või teostada seda öösi. Sellega oleks õhutransport ohutum kui laevad, raudteed, ettenihutatud laod ja autokolonnid.

Seni on õhutranspordi alal tegemist rohkem teooriaga kui praktikaga. Esimesena kasutas õhutransporti taktikaliste ja operatiivsete ülesannete lahendamiseks Abessiinia 1935. a. marssal Badoglio. Sellega kindlustas ta endale operatsioonivabaduse ka vihmaperioodil, olenemata teede seisukorrast ja nende ehitamise edenemisest.

Jaapani-Hiina sõjas varustati ümberpiiratud Taijuani garnisoni lennukite abil kahe kuu jooksul varustise allaviskamisega. Hiinlased omapoolt on korraldanud hiigellennukite abil varustise veo Venemaalt. Sellega nad väldivad maatranspordi ülekoormamist, häireid selles ja lühendavad tunduvalt transpordiaega säälseil suurtel vahemaadel.

Seniste väljaspool Euroopat peetud sõdade kogemustel on varustise õhutransport osutunud otstarbekohaseks või vajalikeks:

1. Kui teel ei võimalda teissugust transporti, eriti mitte autodel, näiteks mäestikus, soodes. Väeosadel peab olema võimalus allavisatava varustise juurde pääsemiseks.
2. Kui väeosa on baasidest ära lõigatud ilmastiku, ümberpiiramise või saarel asetsemise tõttu.
3. Kui kiired osad on oma rindest niivõrra ette jõudnud, et autokolon-

nid ei suuda neile küllalt kiiresti järgneda.

4. Kui väeosa vajab midagi vajalist kiiresti, näiteks seerumeid jne.
5. Kui varustamine on võimalik ja kõige hõlpsamini teostatav üksnes õhu teel või koos teiste transportvahenditega.
6. Kui osutub vajalikuks õhu teel juurdevedu kaugemaist maadest väikese koguse varustisega.

On õige, et õhuteel varustamise pahe- deks on maandumiskohtade puudumine ja allavisatava varustise sagedane kadumine või hävimine. Kuid sellase varustamise hüdeds on:

1. Lennuk pole seotud maaga.
2. Pole vaja kulu, materjali ja tööjõudu teede ehitamiseks ja korrashoiuks.
3. Suur kiirus ja painduvus, sellega alaline ühenduse võimalus väeosadega.
4. Väeosad võivad opereerida ka väljaspool teid.
5. Vahenditu ühendus baasi ja väeosa vahel ilma ümberlaadimisteta, ilma aja ja jõudude kuluta ja väikese riisikoga.

Õhutranspordi kasutamisel kerkib üles rida küsimusi. Nii peab kindlaks määrama, missugune kuju, kaal, pakend, pehmendusvahendid ja langevari tuleb anda allavisatavale varustisele. Peab otsustama, kas antud maastikul ja olukorras allaviskamine üldse on võimalik. Muidugi tuleb kasutada õhutranspordi ainult siis, kui teised vahendid ei osutu paremaks. Peab otsustama, kas ei tule transporti konvoeerida hävitajatega, kusjuures peab arvestama, et 30-tonnise koormaga lennutransport võib kahe lennuga lühikese ajaga kohale tuua kogu diviisi ühepäevase toidumoonna.

Lennukite kasutamise varustamisel alal on kaasaja sõjaväejuhatusel kasutada uus abinõu, mille abil võib väeosi tege- vusse saata ka säääl, kus see seni varustamisraskuste tõttu oli raske või võimatu.

(„Die Panzertruppe“ nr. 2 — 1940.)

* „Sõdur“ nr. 13-14 — 1940.

Õhudesant ja võitlus temaga.

Lennuasjanduse arenemisega on kaasaajal osutunud võimalikuks suurte õhudesantide teostamine.

Õhudesante on kasutatud laialdaselt õppustel Saksamaal, Prantsusmaal, Venemaal ja Itaalias. USA-s paigutati juba 1931. a. haubitsapatarei lennukeil ümber 250 km kaugusele. 1936. a. itaallased varustasid 25 trantsportlennukiga 10 000-mehelist väekoondist mitme päeva jooksul. Kindral Franco paigutas 1936. a. ja 1937. a. jooksul lennukeil ümber 10 000 sõdurit Marokost Hispaaniasse. Poola-sõjas sakslased ja Hiina-sõjas jaapanlased varustasid paljudel juhtumel õhu kaudu.

Õhudesanti võib teostada lennukite maandumise, parašütistide ja segaviisi (mõlemad eelmised koos) abil. Lennukitel vastase territooriumil maandunud dessant võib olla tugev, kuna trantsportlennukid võivad kaasa võtta rk-sid, kergekahureid, tt-kahureid, miinipildujaid, tankette, kergete tanke ja autosid. Kuid raskeile transportlennukeile on vaja häid maandumisväljakuid, mille hankimine pole kerge, sest neid kaitstakse tugevasti või nendele ehitatakse maandumise vastu tõkked.

Parašütistide dessandi puhul meeskond ja relvad lastakse lennukeilt alla langevarjude abil. Langevarje on kaks tüüpi: üks inimestele ja teine varustisele — relvadele, lahingumoonale, kraamvarustisele, toiduaineile. Varustise-langevarjude abil võib alla heita välismaa andmeil rk-sid, kerget ja tt-kahureid ja kergeautosid. Sellase dessandi halvaks küljeks jääb asjaolu, et pärast ülesande täitmist dessant peab tagasi tulema läbi vaenlase rinde, kuna maandumisel teostatud dessant võib tagasi tulla lennukeil.

Segaviisil teostatud dessandil üks osa — esimene — maandub langevarjude abil, teine osa seejärel lennukeil.

Õhudesant osutub raskeks operatsiooniks. Ta teostamine vajab täpselt väljatöötatud kava.

Tähtsamaks tingimuseks siinjuures on vastase territooriumi ja maandumisrajooni täpne tundmine. Õhudesandi organiseerimisel peab arvestama vastase õhukaitse olemasolu võimalust ja võimalust, et vastane teel ründab dessanti hävitajatega. Peab arvestama suurte transportlennukite maandumise raskusi tundmatul maaalal ja vastase jõude selle rajooni läheduses. Mõlemal eel-

misel põhjusel tuleb esiteks maanduda lasta langevarjude abil luurel. Soovitav on teostada dessandi liikumine öösi, maandumine koidikul.

Parašütistide väikesed grupid peavad kasutama maandumiseks ööd. Seega saavutatakse ootamatus, kuigi õnnetusjuhtumeid öösi on rohkem, kogunemine ja varustise leidmine raskem.

Vene vaateil parašütistide dessandid teostatakse lähedas tagalas tihedas sides maavägedega. Operatiivsed dessandid teostuvad sügavas tagalas segaviisil.

Õhudesantide kasutamise tähtsamaiks ülesanneteks on:

1. Vastase lahtise tiiva ootamatu ohustamine.
2. Vastase rinde läbimurre pealöögi teostamisel või erijuhtumil veekogu ületamisel.
3. Vastase taandumisel kitsustiku, millest vastane ei saa mööduda, enese alla võtmine (kitsustik järvede vahel jne.).

Teisel juhtumil õhudesant püüab ühineda oma pealetungivate vägedega, andes vastasele löögi seljatagant. Kolmandal juhtumil ta suleb tee vastasele taandumiseks.

Õhudesandi ülesanneteks võib veel olla: sildade ja ühendusteede purustamine; sidevõrgu purustamine; suurte staapide valutamise ning hävitamine ja igasuguste sõjalise tähtsusega ladude hävitamine. Seega tuleb mõelda kõigi loeteldud esemete kaitsmisele.

Õhudesant võimaldab ületada vastase piiräärset kindlustisteriba.

Õhudesandiga saab toetada vastuhakanud mässajaid. Temaga saab organiseerida partisanitegevust vastase sügavas tagalas.

Kõik see näitab, et tagala vajab õhudesandi-vastast kaitset. Ootamatus sel alal saavutatakse õhuvaatlusteenistuse korraldamisega ohustatud rajoonides.

Heaks õhudesandi-vastaseks abinõuks on maastiku ettevalmistamine. Dessandile sobivais maandumiskohtades tuleb ehitada mitmesuguseid takistusi: vaitõkked, mullavallid, augud jne. Tõsisteks takistusteks on aiad, raudteed, kraavid, elektri- ja telefoniliinid, mitmesugused ehitised. Tõhusaiks vahenditeks võitluses dessandiga õhus viibimisel on hävituslennukid, õk-suurtükivägi ja õk-klp. Võitluseks parašütistide dessandiga on eduga kasutatud püssi- ja

klp-tuld. Langevari laskub kiirusega 5 m sekundis, hüpe teostub kõrgustelt alla 1000 m. Seega märki on võimalik tulistada 3 minuti vältel. Hästi väljaõpetatud üksuste klp- ja püssituli on hävitav. Kui dessant

on maandunud, teostub võitlus temaga nagu maapealse vastasega, kusjuures tuleb eriti rõhutada selleks vajalike vägede koondamise kiiruse tähtsust.

(„Vojennõi Vestnik“ nr. 1 — 1940.)

J. K.

Viivitushüpped langevarjuga.

Viivitushüppeid teostatakse õppekorras selle eesmärgiga, et välja töötada lihtsaid ja hädaohutuid viise hüpete sooritamiseks lennukist tegelikus olukorras. Viivitushüppeid tuleb sageli kasutada ka õhulahingus.

Et viivitushüpe oleks täiesti edukas, peab hüppaja olema teadlik hüppe sooritamise ja mõningatest selle ala teoreetilistest küsimustest. Mida nimelt on vaja teada hüppe teostajal?

Pärast väljahüpet lennukist võib hüppaja olla „salto“-seisukorras (keerlemine üle pea vertikaaltasapinnas), „stooporlikus“-seisukorras, kukkudes näoga allapidi, või siis kukkuda täiesti korrapäratult. Olles ühes mainitud olukorras, võis siis vaheldumisi nii ühes kui ka teises olukorras, ei saa hüpet sooritaja pidevalt jälgida maa lähenemist.

Vaatleme iga nimetatud juhtumit lähemalt. Kukkumine „salto“-olukorras ei osutu nii kiireks kui seda teeb tsirkuse akrobaat. Ka ei avalda „salto“ erilist mõju langevarju avanemisele. Esinevad vaid teatavad raskused kõrguse hindamisel ja orienteerumise pidevuse säilitamisel, s. o. oma keha asendi kindlakstegemisel õhus.

Kukkumine „selja peal“ võib osutada lühiajaliseks, kuid sageli kestab see ka pikemat aega. Väljatulek sellest asendist on alati raske ja pealegi on see asend ebamugav, sest et kukkuja ei näe maad ja avab seetõttu langevarju sageli enneaegselt, ehkki kõrgusetagavara on veel küllaldane.

Kukkumine „külje peale“ ei osutu kunagi kestvaks, esineb erijuhtumel ja ainult korrapäratu kukkumise juures.

„Stooporiks“ nimetatakse niisugust kukkumist, kus hüppe sooritaja keha pöörleb, moodustades otsekui koonuse, mille tipp asetseb allpool. Seejuures kukkuja pea on koonuse tipus ja jalad moodustavad keerlemisel koonuse aluse. Keha kallak silmaapiiri suhtes võib osutada mitmesuguseks ja see oleneb hüppaja asendist ja langevarju kinnitamiskohast. Ainult harukor-

radel esineb juhtumeid, kus „stooporis“ on hüppajal pea ülal. Viimasel puhul on siis keha kallak selja poole.

Korrapäratuks kukkumiseks nimetatakse sellast olukorda, kus hüppaja keha läheb kukkudes alatasa ühest asendist teise. See olukord raskendab tunduvalt orienteerumist ja maa jälgimist (kõrguse hindamist).

Näib, nagu oleks langevarju avamine „salto“-olukorras kõige raskem. Sest langevarju kupli ja nõöride pingule tõmbumisel võib hüppaja end nõöridesse mässida. Kuid ringlemine „salto“ juures ei ole kiire ja ajal, kuni langevari avaneb, ei saa hüppaja teha üle ühe ringi. Järelikult ta ei saa end nõöridesse mässida, võib aga jääda jalga- või kättpidi nõöride taha.

„Stooporlikul“ kukkumisel võivad langevarju nõörid kokku keerduda (tavaliselt 6—10 keerdu.) Kuid langevarju avamisel hakkab kohe tagasikeerdumine ja edaspidine maandumine toimub normaalselt. Ainult erijuhtumel võib ka langevarju kuppel ühes nõöridega keerduda. Kuid isegi sel puhul, kui langevari avaneb olles 300—400 m kõrgusel, jõuavad nii kuppel kui ka nõörid end lahti kerida.

Et viivitushüpet paremini iseloomustada, toome mõningaid andmeid, mis eriti iseloomustavad kukkumiskiirust.

Vabal langemisel inimese kukkumiskiirus keskmistel kõrgustel (2000—4000 m) kasvab 12—14 sekundi jooksul ja suurteil kõrgustel (7000—8000 m) 18—19 sekundi jooksul. Pärast seda jääb kiirus enamvähem ühesuguseks: 53—58 m/sek. keskmistel ja 58—65 m/sek. suurteil kõrgustel. Maapinna läheduses, peamiselt õhutiheduse mõjul, kiirus veidi väheneb. Peale selle kiirus väheneb veel seoses kukkumistehnikaga.

Vaba langemine ei mõjуста inimese normaalset hingamist ja ei ole tervisele kahjulik. Ülekoormatis langevarju avanemisel ei ületa üheksakordset pinget ja on see

juures väga lühiajaline (kuni 0,5 sek.). Tuleb aga arvestada seda, et vaba langemise iseloom sunnitud hüppe juures on veidi teissugune kui õppe-hüpete juures, sest õp-
 pehüpped toimuvad kahe langevarjuga, milledest üks on kinnitatud ette ja teine
 taha, kuid sundhüpe teostatakse alati ühe
 langevarjuga.

Viivituse pikkus peab olema arvestatud täpselt. Hüppaja peab arvestama kõrgust väljahüppe momendil, kukkumiskiirust ja aega, millal ta avab langevarju. Sunnitud hüppe korral lahinguolukorras ei ole ots-
 tarbekas avada langevarju madalamal kui 300—400 m. Sellane kõrgus võimaldab hüppajal kindlaks teha maandumiskoht, asetada tuule suunda ja võtta sobiv asend. Sunnitud hüppe korral osutub otstarbeko-
 haseks järgmine viivituse kestus:

Kõrgus	Viivituse kestus sek.
1000	10
1300	15
1500	20
2000	30
3000	45
5000	75
7000	100

Neid norme ei kohaldata õppekorras sooritataivate hüpete korral.

Kui on tarvis sooritada sunnitud vii-
 tushüpet, siis milline on tema tehnika? Lennukist lahti kiskudes hakkab hüppaja kohe arvestama viivitusajaga ja kõrguse suurusele vaatamata võtab kinni tõmberõn-
 gast. Pärast seda surub vasaku käe keha juurde ja sirutab kooshoitud jalad välja, kallutades seejuures ülemist kehaosa (alates vööst) veidi ettepoole. Seesuguse keha-
 hoiaku juures langeb kukkuja enamikul juhtumil peaga allapoole ja kallakuga kõ-
 hu peale. Sellane langemine on ka eriti soodne, sest ta võimaldab pidevalt jälgida maad ja kindlaks teha langevarju avamise õiget silmapilku. Ka on sellases asendis tõenäolisus „stoopor“-asendisse sattuda kõige väiksem.

Kui hüppaja langeb peaga allapoole või aegamööda läheb ühest asendist teise, siis on see kindlaks tunnuseks, et lange-
 mine toimub normaalselt. Kui aga hüppaja on stooporlikus olukorras, siis peab ta kat-
 suma sellest kohe välja tulla. Kõige liht-
 sem viis selleks on: vasak käsi endisse asendisse (ligi keha surutud) jätta, viia jalad ettepoole laiali (nagu keskmise sam-
 mu juures) ja visata vasakpoolse „stoo-
 pori“ korral ette parem ja paremapoolse „stoopori“ korral vasak jalg. Kui mainitud abinõud õigeaegselt tarvitusele võetakse, siis keerlemine kaob pärast 2—3 ringi. Juhtumil kui keerlemine aga ei lakka, vaid läheb veelgi kiiremaks, ei ole jalad asetad-
 tud õigesti ja nende asendit tuleb muuta. Kui ettepoole oli visatud vasem jalg, tuleb viia see taha ja visata ette parem jalg. Niipea, kui keerlemine kaob, tuleb asetada jalad üksteise kõrvale, muidu algab keer-
 lemine teisele poole.

Kukkudes peab hüppaja jälgima pide-
 valt maa liginemist, et teha kindlaks lange-
 varju avamise õiget silmapilku. Langemis-
 aja kestuse kontrollimiseks on soovitav (peale maa jälgimise) lugeda neljakoha-
 lisi arve, näiteks 1301, 1302 jne., millede väljaütlemiseks kulub ligikaudu 1 sekund. Kuid kõige kindlam viis langevarju ava-
 mismomendi määramiseks on kõrguse hin-
 damine maa järgi. Tavaliselt lendurid suu-
 davad määrata kõrgust kaunis täpselt, eri-
 ti 300—400 m piirides, sest sellel kõrgusel toimuvad sageli lennud spiraali mööda.

Langevari tuleb avada järsu tõmbega. Juhtumil kui maad katavad pilved ja ka pilveavause kaudu ei ole võimalik kaugust maani kindlaks määrata, siis tuleb lange-
 vari avada pealpool pilvi, arvestades neid maapinnana. Enne hüpet tuleb nihutada prillid silmadelt kõrvale, sest viimased või-
 vad maapinna jälgimist segada.

Ettevalmistavil viivitushüpetel peab parašütist treenima end seevõrra, et ta võiks leida tõmberõnga kobamise teel nii parema kui ka vasaku käega. Langevari peab olema hästi sobitatud ja proovitud.

(„Krasnaja Zvezda“ — 27. 04. 40.)

A.

Kompani-miinipildujate kasutamine.

Käsitledes laskurikompani-miinipildujate* kasutamist, tuleb eeskätt selgesti kujutada nende lahinguomadusi.

Miinipildujad saadavad jalaväge vahetult igas olukorras, töötades koos isegi jalaväe vähimate gruppidega ja toetades neid tulega. Järsk lendjoon ja lõhkeva miini kildude väike raadius (25—30 m) on need miinipilduja omadused, mis võimaldavad tema kasutamist tulistamiseks üle oma jalaväe — vahetult lahingukorra ette (50 m alates kuni 800 m) ja tabada ka kaevikuisse peidetud märke. Suur tulekiirus, tihedus ja täpsus, samuti kildude rohkus miini lõhkemisel võimaldavad saavutada kiiresti võimast tuld vaenlase tulepesa pihhta isegi ühest miinipildujast. Nende omaduste tõttu mp. on asendamatul lahivõitlusrelv.

Pealetungilahingus.

Kallaletungi perioodil võivad laskurikompanit edukalt toetada kõik relvad — suurtükivägi, pataljoni- ja teised võimsad mp-d jne., tulistades vaenlase vastupanupositsiooni eesserva. Sidepidamise võimalused nende relvadega on veel head. Rk-d pole ka veel jõudnud jalaväest maha jääda; pigemini neid nihutatakse jalaväe lahingukorra ette. Järelikult kompani-miinipildujate järele normaalselt sel perioodil erilist vajadust pole ja neil ei tuleks ilma mõjuva põhjuseta oma miine raisata.

Rünnakuperioodil ja võitluse ajal vaenlase positsiooni sisemuses on aga kompani-mp. väga vajalik relv. Kui kompani läheb rünnakule, viivad pataljoni-mp-d ja suurtükivägi oma tuled vaenlase asetuse sügavusse. Rk-te manööver tuledega on raskendatud seetõttu, et jalaväeosad on ees; ka on osa rk-sid maha jäänud ja võib tulistada vaid üle oma jalaväe peade. Sellase tulega aga pole võimalik maas hoida vaenlase tulepesi vastupanupositsiooni eesserval. Seepärast vastane „ärkab“ uuesti ja tema tuli kõveneb, kui pole küllaldaselt tanke tulepesade mahasurumiseks. Viimase 50—100 m ületamine enne täägivõitlust on kompanile kõige kriitilisem moment lahingus, sest see maa-ala on vastase tiheda tule all, kuid oma suur-

tükivägi ei suuda tuletoetust anda. Siin osutub kõige efektiivsemaks relvaks kompani-miinipilduja, mille miinide lõhengute varjul jalavägi võib tormata rünnakule eesservast 50 meetri kauguselt.

Miinipildujad asetuvad maastikuvoltidesse, mürsulehtritesse jne. poolkinnistele positsioonidele, kust avavad ajaviimatult kiirtule ning suruvad maha „ärgranud“ tulepesad, vasturünnakule tõusnud laskurigrupid, tt-kahurite meeskonnad jne.

Kuna kogu mp-jao tule koondamine märgi pihta nõuab ettevalmistuseks lisa-aega, mp-te asetamist ühele tulepositsioonile ja suurt miinide kulu, siis pealetungi-olukorras kasutatakse seda moodust harva, peamiselt sügavate ja laiade märkide tulistamiseks juhul, kui neid ei suuda tulistada suurtükivägi või pataljoni-mp-d. Tule võimsus ja kiirus üksikute märkide mahasurumiseks saavutatakse mitte mp-te tule koondamisega, vaid laskekiiruse suurendamisega.

Mp-jao edasiliikumine kallaletungil toimub üksikute miinipildujate kaupa ühelt piiralalt teisele (150—200 m kaugusele) — vahetult jalaväe esijärgurühmade järel. Sellega tagatakse:

- lakkamatu tuletoetus jalaväele kallaletungi ajal;
- mp-te väljajõudmine rünnaku alguseks kompüli poolt määratud joo-tele ja valmus toetada kompani rünnakut kogu mp-jao tulega.

Juhtimine ja side kompaniülemaga tagatakse:

- otstarbekohaste ülesannete andmisega mp-jaole kallaletungi algul;
- kompani ülesande tundmisega mp-jao kogu isikulise koosseisu poolt;
- mp-jao liikumisega ja asumisega tulepositsioonidele kompaniülema läheduses (üksik mp rühmaülema läheduses, kui ta on allutatud rühmaülemale);
- signaalide määramisega, mis võimaldavad märkide kättejuhatamist;
- miinide õigeaegse juurdeveoga ja nende säästliku kasutamisega.

Pole otstarbekas allutada üksikud mp-d laskurirühmadele enne vastupanupositsiooni eesserva vallutamist. See võiks toimuda ainult olukorras, kui kompani tungib peale 400—500 m laiusel rindel või kui

* Kõnealuselt kirjutisest võib välja lugeda, et RKKA laskurikompanis on miinipildujate-jagu, milles vähemalt 2 mp.; viimaste kaliibrit autor ei maini.

kinnise maastiku tõttu kompaniülemal puudub vaatlus vaenlase üle mõne rühma rindel.

Lahingu arenedes kompaniülem täiendab ja täpsustab mp-te ülesandeid, näidates neile märke kompani rinde ees. Võitluse ajal vaenlase kaitsepositsiooni sisemuses võib anda üksikud miinipildujad laskurirühmade käsutusse.

Kaitselahingus.

Laskurikompani mp-jagu kaitsel leiab kasutamist:

- tõkketule loomiseks vastupanupositsiooni-eelsele lähistele (mõneks minutiks kuni 100-m rindel);
- maastikuvoltides edasiliiokuva või varjete taha rünnakulähtealusele koonduva jalaväe mahasurumiseks;
- üksikute lahtiste märkide mahasurumiseks.

Üldiselt mp-d kaitsel kõvendavad automaatrelvade tuld lähistel vastupanupositsiooni ees, aidates luua suurima tihedusega jalaväe-vastast tuld tähtsamail suundadel või täiendades automaatrelvade tuld neis piirkondades, kuhu viimaste tuli ei küüni. Märgitagu, et miini killud tabavad lamavaid märke (laskureid jne.) 13 m kauguseni, seisvaid laskureid — 25—30 m kauguseni.

Missuguseid nõudeid esitatakse kompani-miinipildujaile üldises tulesüsteemis?

Mp-d peavad tulistama tähtsamaid lähiseid keskmistel kaugustel (400—500 m), kuid oma maksimaalsed võimed nad rakendavad tegevusse lähimaa-tuletõkke piirkonnas (200—400 m vastupanupositsiooni eesservast), samuti vaenlase nende osade mahasurumiseks, kes on vallutanud mõne tulepesa vastupanupositsiooni eesserval, ja kompani- või pataljoni II ešloni (varu) vasturünnakute toetamiseks. Selleks mp-jao peab olema mitu positsiooni:

- põhipositsioon — esijärgu laskurirühmade rajoonis;
- tagavarapositsioonid — lisaülesannete täitmiseks või üleminekuks põhipositsioonilt, kui vaenlane on viimase avastanud;
- seljatagune positsioon — kompani II ešloni (varu) asetuse rajoonis, kust oleks võimalik tulistada vastupanupositsiooni eesserva ja tema sisemust juhtumil, kui vaenlane sinna sisse murrab.

Kui aeg lubab, siis kõik positsioonid mp-jaole valmistatakse ette aegsasti ja nor-

maalselt nad on kinnised. Oma asukohalt nad valitakse kõrgendike järskudel tagalängudel, lohkudes, orgudes, võsastikes ja harvapoolses metsas. Jao koosseisu kuuluvad mp-d asetatakse üksteisest sellasele kaugusele, et oleks võimalik käsklusi häälega edasi anda (10—25 m); teatavatel juhtumitel võib asetada mp-d üksteisest ka vähematele vahedele (3—5 m), näit. üldises kaevikus, augus jne. Eriülesandeid täitvad üksikud mp-d asetsevad normaalselt ka omaette positsioonidel.

Mp-te asetamine ja kasutamine üksikult on õigustatud siis, kui suurem osa kompani kaitselõigu-eelsest maastikust pole nähtav ühest ühisest punktist. Niisugusel korral üksikud miinipildujad antakse laskurirühmade käsutusse ja mp-jao ülema kohused tule ettevalmistamise alal lahusvad siis sihturil.

Laskurikompani ülem, organiseerides kaitset ja andes ülesandeid allüksustele, näitab kätte ka mp-jao ülemale orientiirid, tulepositsioonide rajoonid, samuti esemed, millede tulistamiseks üksikud mp-d peavad tegema vajalikud ettevalmistused, ja rajoonid, kuhu peavad suutma koondada tuld kõik mp-d, teatab tuleavamise korra ja signaalid märkide näitamiseks. Edasi kompaniülem teeb korralduse selle kohta, kui palju miine tuleb asetada iga mp juurde, kuidas toimub nende juurdevedu lahingu ajal, missuguste orientiiride järgi ja millal toimetada eellaskmist ja kuipalju miine võib selleks kulutada.

Mp-te tule juhtimise hõlbustamiseks on soovitatav nummerdada need punktid ja rajoonid, millede tulistamiseks tehakse vastavad ettevalmistused, ja määrata nende rajooni üksikud orientiirid.

Tulepositsioonide ettevalmistamiseks kompül vahel määrab mp-jao ülema käsutusse laskurid, kellele antakse kaasa suured labidad.

Mp-jao tuled võetakse vahel ka pataljoniülema poolt koostatavasse tulekavasse, kusjuures see toimub kompaniülema kaudu. II ešlonis (varus) oleva laskurikompani mp-jao tuled figureerivad enamasti alati pataljoniülema tulekavades.

Mp-jao ülem, saanud laskurikompani ülemalt käsu kaitsele asunud jalaväe toetamiseks tulega, uurib eelkõige põhjalikult maastikku. Ta valib tulepositsioonide asukohad igale mp-le, vaatluspunktid tule juhtimiseks ja neis rajoonides, kuhu on tarvis koondada tuld — kohalikud esemed (täiendavad orientiirid) iga miinipilduja väljasihtimiseks; edasi ta määrab kindlaks

relvade ülemineku korra põhipositsioonidelt tagavarapositionidele ja seljatagustele positsioonidele. Täiendavalt valitud orientiirid peavad asetsema üksteisest rinnepidi sellases kauguses, et tulistamisel kõikidest miinipildujatest miinide hajumisega ja kildude tegevusega oleks tihedalt kaetud kõik vahed.

Pärast seda mp-jao ülem tutvustab alluvaid kompani ülesandega ja maastikuga mõnest valitsevast punktist, näidates neile, kus asetsevad orientiirid, relvade positsioo-

nid, kohalikud esemed, millede tulistamiseks on tarvis teha ettevalmistusi jne. ning määrab ära, kes ja missuguses suunas toimeta kauguste hindamist (mõõtmist). Ka peab jaoülem kontrollima, kas sihturid said antud ülesannetest õigesti aru.

Ettevalmistustööde tulemusena peab valmima tulekaart või -tabel, millest nähtuks kohalike esemete (piirkondade) numbrid, kaugused meetrites, nurgad ja signaalid tulede väljakutumiseks.

(„Krasnaja Zvezda“ nr. 98 ja 105 — 1940.)

—ms—

Patarei kohtamislahingus.

Väeüksuste põhiülesandeks kohtamislahingu olukorras on kiire hargnemine rännakukorrast lahingukorda ja vastase viivitamatu ründamine sääil, kus teda kohati. Suurtükivägi omalt poolt peab tagama jalaväe tegevust, puhastades tulega temale teed rännakuks, kusjuures n-ü. iga minut on kallid. Sellest on tingitud vajadus asetada rännakul suurtükiväge kolonni algesse, et oleks tagatud tema kiire hargnemine.

Patarei võib kohtamislahingu ootel liikuda kas peajõudude, eelväe, eelpatrulli või külgsalga koosseisus, kuid alati tema juhid, eesotsas patareiülema, peavad:

- hästi tundma maastikku ja piiralsid, kus on oodata kokkupõrget vaenlasega;
- teadma jalaväe ülesannet tervikuna ja nende allüksuste ülesandeid, keda patarei peab toetama;
- teotsema kokkupuutumisel vaenlasega kiiresti ja otsustavalt.

Tegevuse edu oleneb tunduval määral ka sellest, kui võrra on suudetud luurega koguda vajalikke andmeid vaenlase jne. kohta.

Patareil teotsevad kohtamislahingu ootel järgmised luureorganid: tee-luurkond, eel-luurkond, juhi-luurkond ja tulepositsiooni-luurkond*.

Tee-luurkonna ülesandeks on tagada patareile takistamatu liikumine. Ta peab õigeaegselt teatama kõigist takistustest, mis võiksid aeglustada rännakut. Tee-luurkonna ülemaks määratakse normaalselt üks taibukam suurtükiülem, kes oskab lugeda kaarti ja hästi orienteerub maastikul.

* Luurkondade koosseis vt. „Sõduris“ nr. 5-6 — 1940, lk. 147.

Eel-luurkond on patareiülema silmadeks ja kõrvadeks. Tema peamiseks ülesandeks on andmete kogumine vaenlase kohta, siis silmside pidamine oma jalaväe eelosadega, maastiku hindamine patarei eelseisva tegevuse seisukohast (eriti sel momendil, kui jalaväe eelpatrull pörkas juba kokku vaenlasega) ja patareiülema õigeaegne informeerimine sellest.

Juhi-luurkond teotseb patareiülema enese juhtimisel. Ta liigub ette kohe pärast esimeste andmete saamist vaenlase kohta ja asub eel-luurkonna poolt valitud vaatluspunkti, kus organiseerib vaatluse vaenlase ning oma vägede tegevuse üle ja loob side patarei tulepositsiooniga.

Tulepositsiooni-luurkond valib tulepositsioonid patareiülema poolt näidatud rajoonis. Kuna tähtsaimaks nõudeks kohtamislahingu olukorras on hargnemise kiirus, siis tuleb vahel loobuda isegi varjumise nõudest. Ka on lubatav asumine esialgu poolkinnistele või lahtistele positsioonidele. Tulepositsioonid peavad asuma võimalikult lähedal VP-le. Veokite asukohad tuleb valida varjatud aladel.

Patarei, mis teotseb eelpatrulli koosseisus, hargneb sel momendil, kui patrull astub lahingusse vaenlasega. Patarei tuletoetusel patrull peab tagama oma vägedele soodsed tingimused hargnemiseks.

Eelväe-peajõudude koosseisus teotseb patarei hargneb siis, kui eelväe ülem võttis otsuse tegevuseks. 10 minuti jooksul pärast käsu saamist patarei peab suutma avada tule, et katta eelväe hargnemist ja toetada tema kallaletungi. Ühtlasi eelväe suurtükivägi katab oma tulega ka peajõudude hargnemist.

Peajõudude suurtükiväe grupeerumine

ja tegevus oleneb üldjuhi otsusest peajõudude lahingusse paiskamise kohta. Selle suurtükiväe ülesandeks on — ennetada hargnemises oma jalaväge ja tagada tulega tema kallaletungi.

Tule avamine viib sageli selle tagajärjel, et VP ja tulepositsioonide vahel puudub side. Seepärast tuleb kohtamislahingu olukorras kasutada kõik võimalikud sidepidamise viisid — raadio; traatside, lipud jne. Kui jõuti luua telefoniside, mis on põhisideks, siis teised sidevahendid ei tohi katkestada oma tegevust, vaid peavad dubleerima traatsidet, sest viimane võib iga minut katkeda. Rühmaülemad tulepositsioonidel peavad ka omalt poolt traatside kiireks loomiseks kaasa aitama, saates välja liinitoimkondi, kes veavad kaabelliini tulepositsioonidelt VP suunas, s. o. vastu neile liinitoimkondadele, kes alustasid liini vedamist VP-st.

Patareiülem, asunud VP-sse, orienteerub olukorras, selgitades viivitamatult järgmised küsimused: kus ja missugused vaenlase jõud teotsevad, nende tõenäolised kavatsused; maastiku iseloom vaenlase pool, oma vägede, eriti toetavate allüksuste asetus ja eelseisev tegevus. Kui side jalaväega puudub ja temalt pole saadud ülesandeid, siis see ei tohi olla põhjuseks viivitada tule avamisega. Niipea kui patarei on tulistamiseks valmis, patareiülem avab tule omal initsiatiivil, püüdes maha suruda märke, mis takistavad jalaväe ja tankide edasiliikumist. Hoolimata sellest, et võitlust vaenlase suurtükiväega peab eeskätt kauglaskesuurtükivägi, iga patarei ülem on kohustatud tulistama vaenlase avastatud suurtükke ja patareisid.

Et tagada küllaldane side jalaväega, suurtükiväe eelvaatluspunkt, mille eesotsas on juhtimiserühma ülem, asetseb toetatava allüksuse rajoonis. On soovitatav, et ka põhivaatluspunkt (patareiülema vaatluspunkt) asetseks võimalikult lähemal toetatava üksuse (kompani-, pataljoni-) ülema KP-le.

Andmete ettevalmistamine tule avamiseks peab toimuma kiirendatud viisil (silvamöödulisel). Laialdast kasutamist leiab tulistamine üheaegselt kahe-kolme märgi pihta, sest on vaja kiiresti maha suruda

suuremal arvul vaenlase tulepesi; ka pole otstarbekohane tulistada kogu patareiga üksikut kuulipildujat või tt-relva.

Tulistamise ajal tuleb organiseerida uute tulepositsioonide ja VP-de luuret edasiliikumise puhuks. Positsioonide vahetamine ei tohi aga katkestada patarei tuletegevust, seepärast toimub edasiliikumine rühmade kaupa, isegi suurtükide kaupa.

Oma edaspidisel arenemisel kohtamislahing muutub kas kallal tungiks peatuma jäänud vaenlasele või kaitsele asumiseks vaenlase surve. Esimesel juhtumil on suurtükipatarei ülesandeks toetada võimsa tulega kompanit (pataljoni) murdmisel vaenlase asetusse, kusjuures tuleb pöörata erilist tähelepanu oma vägede tiibade tagamisele ja vaenlase vasturünnakute pareerimisele. Kui vaenlane alustas taandumist, siis patarei pideva tulega takistab tal organiseerida kaitset uutel positsioonidel. Side jalaväega ei tohi ka edasiliikumisel katkeda. Patarei saadab jalaväe allüksust tulega ja ratastel, kõrvaldades tema teelt takistusi. Patarei edasiliikumine toimub rühmadena.

Kui asuti kaitsele, siis on patarei ülesandeks tulega segi paisata vaenlase rünnakukatsed ning võimaldada oma jalaväel kaitse korraldamist. Samuti peab patarei toetama oma vägede vasturünnakuid. Selles olukorras on patareiülema koht toetatava allüksuse ülema kõrval.

Kui oma väed katkestavad lahingu ja algavad taandumist, siis patarei katab jalaväe taandumist tulega, pidurdades vaenlase edasiliikumist. Tarbe korral patarei tulistab ka otsesihimisega. Taandumise ja otsesihimisega tulistamise ajal patareiülem peab ise viibima tulepositsioonil. Taandumistee suunas saadetakse välja luure uute positsioonide ja VP-de leidmiseks.

Käskude ja korralduste dokumenteerimise võimalused on kohtamislahingu olukorras äärmiselt piiratud. Patareis esinevad normaalselt vaid järgmised operatiivdokumendid: orientiiride skeem, lahingukorra skeem, luurepäevaraamat, märkide skeem ja ettekanded. Kuid operatiivdokumentide koostamine ei tohi toimuda telekiiruse ja tulevõimsuse vähenemise arvel.

(„Krasnaja Zvezda“ nr. 47 — 1940.)

—r.

Lähivõitluse väljaõppest.

Moodse lahingu järkudest on kõige pienevam lähivõitlus, kus iga üksik võitleja peab endale halastamatult raiuma teed täpsete laskude, granaadi ja täägiga. Jalaväeüksused kasutavad selles lahingujärgus kõiki oma käsutuses olevaid võitlusvahendeid — püsse, käsigranaate, miinipildujaid ja jalaväesuurtükiväge.

Jalaväel tuleb pidada lähivõitlust nii pealetungi- kui ka kaitselahingus, luurel ja julgestusel ning seda nii päeval kui ka öösi.

Arusaadav, et lähivõitluses saab edu olla vaid siis, kui üksikud sõdurid kui ka üksused on selleks hästi ette valmistatud. Algatus ja aktiivsus on omadused, mis on hädavajalikud igale võitlejale lahingus üldse, kuid lähivõitluses eriti. Seepärast enesealgatuse ja aktiivsuse sisendamine võitlejatesse kui ka juhtidesse on peamisi aluseid lähivõitluse väljaõppel. Seda on võimalik saavutada vaid praktilisel teel. Praktilised õppused maastikul, pidev harjutamine nii päeval kui ka öösi — see on ainus tee, kuidas sisendada üksikvõitlejatesse kui ka üksustesse lähivõitluseks vajalikku vaimu ja tehnikat.

Pidevalt harjutades mitmesugusel maastikul tuleb jõuda selleni, et juhid ja üksused suudaksid otsustada kiiresti ja teotseda energiliselt.

Üksikvõitlejaid tuleb õpetada pidevaks võitluseks nii üksikult kui ka üksuste koosseisus, samuti abistada naabrit tule, täägi ja labidaga. Vaid sellases olukorras võitleja õpib küllaldase osavusega kasutama relva, maastikku ja ületama igasuguseid tõkkeid.

Et olukord lähivõitlusel muutub kiiresti, kus pole aega aegaviitvaks targutamiseks, siis tuleb vastaval väljaõppel jõuda lähi-

võitlusvõtete automaatse täitmiseni. Relvade käsitsemises, hüpetes, tõkete ületamises ja labida kasutamises tuleb jõuda selleni, et sõdurid oskaksid nõutavaid võtteid täita mõtlemata — automaatselt.

Väljaõppel tuleb erilist tähelepanu pöörata rünnakuks ettevalmistamisele, rünnakutehnikale, teotsemisele vastase vastupanupositsiooni sisemuses, lähivõitluse võtetele kaevikutes ja käsigranaatide tarvitamisele. Õpetades eestoodud üksikuid alaseid tuleb hoiduda šabloonilisest õppuste organiseerimisest. Nii näiteks, organiseerides öise rünnaku õppusi, ei tule piirduda vaid šabloonilise kallaletungi organiseerimisega mõnele vastase kindlustatud punktile, vaid tuleb tervet õppuste käiku juhtida sellaselt, et see hõlmaks võimalikult rohkem igasuguseid lähivõitluse tegevusi.

Õppuste edukus on sõltuv suurel määral ka õppuse juhataja ettevalmistusest. On kasulik korraldada juhtide väljaõppeks vastavaid näitlikke õppusi eriliselt selleks väljaõpetatud meeskondadega.

Pataljoni- ja kompaniülematel tuleb selleks vastavad meeskonnad põhjalikult välja drillida ja alles siis organiseerida vastav näitlik õppus. Ainult siis on võimalik anda pealtvaatajatele selget pilti sellest, kuidas ära tähendada vastane, naabrid, kuidas organiseerida sidet jne.

Et õppused oleksid huvitavad ja elavad, tuleb luua igasuguseid kõrvalolukordi, mis sunnivad juhte kiirelt otsustama ja kiirelt teotsema.

Ebaõnnestunud õppustel ei tule piirduda vaid vigade teoreetilise esiletõstmisega, vaid neid õppusi tuleb korrata ühel ja samal maastikul ja olukorras seni, kuni neid täidetakse eeskujulikult.

(„Latvijas Kareivis“ nr. 100 — 1940.)

E. V.

Sõjaväelisi teateid välisriigest.

SAKSA JALAVÄE-SAATESUURTÜKI-KOMPANI ORGANISATSIOON JA KASUTAMINE.

I. Saatesuurtüki-kompani koosneb:

5 juhtimisrühmast,
3-est kergerühmast,
1-est raskerühmast,
laskemoona-, lahingu- ja majandusvõist.

II. Saatesuurtüki-rühm koosneb:

juhtimisjaost,
2-st suurtükist ühes meeskonnaga ja
2-st laskemoonakastist.

Kergerühma suurtükid veetakse 4 ja raskerühma suurtükid 6 hobusega.

III. Kergerühma jalaväe-saatesuurtüki andmed:

1. Kaliiber 7,5 cm.
2. Kasutatavaim laskekaugus 1000—2500 m.
3. Evib lamedat ja kumerat lendjoont.
4. Granaadi kaal ca 6 kg.
5. Väike hajumus suunas ja kauguses.
6. Lahingutelg asub madalal ja lasu ajal tekib väga vähe suitsu, seega raskesti leitav.

IV. Raskerühma jalaväe-saatesuurtüki andmed:

1. Kaliiber 15 cm.
2. Kasut. laskekaugus 1500—3000 m.
3. Evib lamedat ja kumerat lendjoont.
4. Granaadi kaal 38 kg.
5. Väike hajumus suunas ja kauguses.
6. Lasu ajal väga vähe suitsu.

V. Üldist kasutamist:

1. Kerged jalaväe-saatesuurtüki kuuluvad jalaväe raskerühmade hulka. Nende ülesandeks on võidelda väikeste, halvasti nähtavate märkidega nagu kuulipildujad ja vaatluspunktid.

Relva väikese hajumuse ja kiire tule avamise tõttu on nad selleks eriti soodsed.

2. Neile antud ülesandeid lahendavad saatesuurtüki üldiselt kinnistelt tulepositsioonidelt. Lahtisi tulepositsioonine kasutatakse tavaliselt liikuvate märkide tulistamiseks või ootamata kokkupõrkel vastasega.
3. Tuld juhatakse vaatluspunktidest, kust hea ülevaade eesolevast maastikust, vaenlasest ja oma vägede asetusest.
4. Võitluseks soomusmasinate vastu ei ole saatesuurtüki kohandatud. Tavaliselt võtavad nad soomusmasinatevastasest võitlusest osa vaid siis, kui nende eneste julgeolek on ohustatud sissemurdnud soomusmasinate poolt. Tuleavamisel üle 300 m tuleb eeldada vähest edu.
5. Lahingu- ja tuleüksuseks on rühm. Ainult erandjuhtudel võib esineda tarvidus üksiku suurtüki tegevusse rakendamiseks.
6. Üldiselt antakse jalaväe-saatesuurtüki lahingu alguseks esijärgu pataljoni käsutusse. Pataljoniülemad määravad neile ülesanded.

Raskuspunkti moodustamiseks on rügemendiülemal võimaldatud mõnele pataljonile määrata mitu kerge saatesuurtüki-rühma. Sel juhul juhib neid tavaliselt saatesuurtüki-kompani ülem.

7. Raskeid jalaväe-saatesuurtükke kasutatakse tugeva vastupanu avaldanud märkide vastu, milledele teiste relvade mõju ei olnud küllaldane ja millede mehhamiseerimine raske-suurtükiväe poolt ei ole teostatav.

Raskeid jalaväe-saatesuurtüki võimaldavad rügemendiülemal oma rügemendi tule mõju otsustavat kasutamist.

(„Kurze Anleitung mit Beschreibung für den Gebrauch des Granatswerfers und Inf.-Geschützes“. Von Major Einstmann.) **E. Ve-nd.**

*

Saksa rahvusmeeskonna lasketagajärgi 9.—13. aprillini korraldatud ühistreeningult Berliinis.

Vaatamata sõjaolukorrale sooritavad saksa laskurid pidevalt treeninglaskmisi, võimalikult ühisradadel. Viimane treeninglaskmine sooritati 9.—13. aprillini Berliinis. Treeningut jälgisid spordijuht von Tschammer ja brigaadijuht Schmierer.

Kümne parema laskuri lasketulemused olid järgmised:

Sõjapüsis 3×20 lasku:

	1. seeria	2. seeria	3. seeria
1. E. Spörer	—	503	507
2. R. Sturm	511	482	505
3. K. Rau	520	482	495
4. R. Greiner	487	486	488
5. O. Müller	485	477	497
6. R. Pehl	468	481	503
7. J. Brod	493	457	501
8. E. Hotopf	—	483	476
9. F. Bucherer	467	471	487
10. H. Rauch	—	470	457

1. seeria laskmisel saavutas viis parimat kokku 2496 silma, teise seeria laskmisel 2436 silma ja kolmanda seeria laskmisel 2513 silma. Meeskonna maailmarekord sel alal on teatavasti 2607 silma.

Väikekal. püsis:

	3×20 lasku	3×40 lasku	Kokku
1. E. Spörer	572	1132	1704
2. Sturm	576	1127	1703
3. Greiner	557	1140	1697
4. Brod	558	1127	1685
5. Franken-			
hauser	569	1113	1682
6. Hotopf	559	1119	1678
7. Rau	565	1113	1678
8. Schattmaier	557	1109	1666
9. Rauch	554	1109	1663
10. Klingner	557	1095	1652

Vabapüstol:

	11.04	12.04	12.04	13.04	13.04	Kokku
1. E. Krempel	521	530	531	552	539	2673
2. Lang	528	529	529	526	539	2651
3. Martin	528	534	528	532	528	2650
4. Fellbusch	530	529	517	521	532	2629
5. Hecht	517	514	530	517	531	2609
6. Wollersheim	512	521	512	511	536	2592
7. Elbracht	486	512	525	499	492	2514

Viis parimat saavutas 11. aprillil — 2624, 12. aprillil — kaks korda 2643, 13. aprillil — 2648 ja 2677. Meeskonna-maailmarekord sel alal teatavasti on 2675 silma, seega viis parimat sakslast ületas neil võistlustel 13. aprillil ametliku maailmarekordi kahe silmaga.

A. R—k.

Reservohvitseride elu.

Reservohvitseride Keskseksiooni korraline üldkoosolek.

Reservohvitseride Keskseksiooni juhatause otsusel peetakse 25. mail s. a. kell 1930 Vabariigi Ohvitseride Keskkogu kasiinos Tallinnas, Raekoja pl. 14 Reservohvitseride Keskseksiooni korraline üldkoosolek, millest võtavad osa Sektsioonide esindajad kodukorra § 31 ettenähtud korras.

Kui määratud kellajaaks ei tule kokku vajalik arv esindajaid, siis peetakse kodukorra § 10 alusel poole tunni möödumisel sama päevakorraga uus koosolek, mis on otsusevõimeline kokkutulnud liikmete arvule vaatamata.

Üldkoosoleku päevakorras on:

1. Koosoleku juhataja ja protokollkirjutaja valimine.
2. Reservohvitseride Keskseksiooni 1939. a. kassa- ja tegevusaruande läbivaatamine ja kinnitamine.
3. Reservohvitseride Keskseksiooni 1940. a. eelarve ja tegevuskava läbivaatamine ja kinnitamine.
4. Sektsioonide esindajate aruanded.
5. Valimised kodukorra järgi.
6. Läbirääkimised.

Juriidilisi küsimusi.

Toim. kolonel jur. E. Leithammel.

Küsimus. Missuguseid tunnismärke on õigustatud kandma vormiriietuse juures üksiku jalaväepataljoni arsti, ühtlasi garnisoni arsti ametikohale määratud riigiteenija, kes ajateenistuse lõpetas Soomusrongi Rügemendis reamehena?

Vastus. Sõjaväevormi kirjelduse (Sõjaministri ksk. nr. 15 — 1936. a. lisa) § 380, 76, 73, 81 ja 87 järgi on küsimuses tähendatud isik õigustatud kandma: 1) mütsil — terashalli mütsimärgialust ja samavärvilist kanti talvmütsil; 2) palitul — terashalli, musta kandiga piiratud lõkmeid; 3) kuuekrael kutseliigi tunnusena — kahte eskulaapkepile põimitud madu; 4) palitu lõkmeil ja kuuekrael väeosa tunnusena vastava üksiku jalaväepataljoni trafaretti ja 5) palitu ning kuue varrukatel aastmetunnusena samasuguseid paelu nagu kannaks ohvitser samal ametikohal.

Küsimus. Kas kaadrile korraldatavatest taktikalistest õppustest osavõtjad, kaasa arvatud ka õppuste juhataja ja korraldaja, on õigustatud saama lähetuspäevараhа juhul, kui neid õppusi korraldatakse väljaspool väeosa asupaika kaugusega üle 5 km ja neist õppustest osavõtuga tingitud äraolek väeosast kestab üle 8 tunni?

Vastus. Ametisõitute tasu seaduse (RT 1935, 33, 285) § 1 viimse lõike järgi ei loeta manöövril viibimist selle seaduse mõttes lähetusel viibimiseks. Kuna manöövril all mõtelnud igasuguseid, ükspeab arvama, et Ametisõitute tasu seaduse § 1 viimses lõikes on seaduseandja manöövril all mõtelnud igasuguseid, ükskõik millise nimetuse all maastikul korraldatavaid õppusi, vaatamata nende kestusele ja asukoha kaugusele väeosa asupaigast. Sellest lähtudes tuleb asuda seisus-

kohale, et peale manöövriv viibimise ei loeta lähetuseks Ametisõitude tasu seaduse mõttes ka viibimisi muudel väljaspool väeosa asupaika maastikul korraldatavatel õppustel.

Manöövri-, laagri- ja navigatsioonipäevarahade seadluse (RT 1933, 69, 535; 1934, 52, 440) § 1 järgi on selle seadluse eeskirjad kohaldatavad manöövriv osavõtjate kohta üksnes Sõjainistri, Sõjavägede Juhataja, diviisi ülema või viimasele vastava ülema käsul korraldatava üle kolme ööpäeva kestva manöövri puhul. Sellest tuleb järeldada, et ka muudest väljaspool väeosa asukohta maastikul korraldatavatest õppustest osavõtjate suhtes on kõnes olev seadlus kohaldatav, kuid üksnes siis, kui neid õppusi korraldatakse Sõjainistri, Sõjavägede Juhataja, diviisi ülema või viimasele vastava ülema käsul, ja kui seejuures nende kestus on üle kolme ööpäeva.

Neil kaalutlustel tuleb asuda seisukohale, et küsimuses tähendatud juhul kaadri- korraldatavatest taktikalistest õppustest osavõtjad, kaasa arvatud ka õppuste juhatajad ja korraldajad, ei ole õigustatud saama lähetuspäevarahaga. Küll aga oleksid õigustatud saama manöövrivapäevarahaga, kui neid õppusi korraldataks diviisi- või kõrgemate ülemate käsul ja need kestavad üle kolme ööpäeva.

Küsimus. Kas aspirant on õigustatud saama lähetuspäevarahaga vahtkonna ülemana vahiteenistuses viibitud aja eest juhul, kui vahtkond asub üle 5 km kaugusel aspirandi alalisest teenistuskohast ning ei kuulu ühe ja sama linna administratiivpiiridesse?

Vastus. Ametisõitude tasu seaduse (RT 1935, 33, 285) § 19 esimese lõike järgi ei maksta lähetatule lähetuspäevarahaga, kui ta lähetusel viibides saab toidu ja korteri riigi arvel. Kuna aspirant vahiteenistuse kandmise ajal peab alaliselt asuma vahtkonnaruumis ja seepärast tal pole võimalik mujal korteris viibida, siis tuleb tema suhtes vahtkonnaruum lugeda korteriks Ametisõitude tasu seaduse § 19 mõttes. Et teda aga vahiteenistuse kestel peale korteri riigi poolt varustatakse ka toiduga, siis langeb täielikult ära alus tema- le lähetuspäevarahaga maksmiseks.

Küsimus. Kas Sisemäärustiku § 751 ettenähtud väljaspool kasarmu piirkonda elutsevate kaadriallohvitseri- ja -sõdurite registreerimine allüksuse korrapidaja juures on sunduslik kaadriallohvitseri või

-sõduri igakordsel kasarmusse ilmumisel ja säält lahkumisel, või ainult hommikul teenistusse ilmumisel ja õhtul teenistusest lahkumisel?

Vastus. Kuna Sisemäärustiku § 751 ei ole tehtud ühtegi erandit registreerimise korras, siis tuleb järeldada, et väljaspool kasarmu piirkonda elutseva kaadriallohvitseri või -sõduri igasugune mitteteenistus- alane lahkumine kasarmu piirkonnast, samuti ka sinna ilmumine, vaatamata aja kestusele, kuulub registreerimise alla üksuse korrapidaja juures.

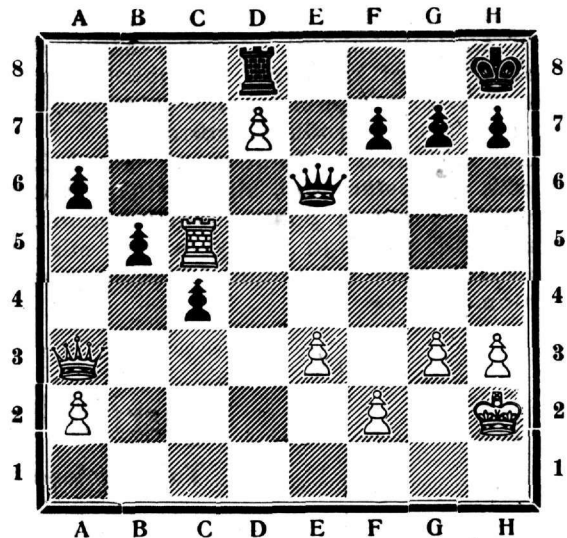
— lu —

MALE.

Toimetaja K. Rootare.
N. Vene maleajalehest „64“.

Ülesanne nr. 13.

Mustad

Valged

Valged algavad, ent kas nad võidavad? Lahendus ilmub järgmises numbris.

Ülesande nr. 12 lahendus.

Ülesanne sisaldab kahjuks viigivariandi, mille ärahoidmiseks tuleb algseisus vanker h4 asetada väljale a4. Lahendus oleks seega: 1. f6—f7 Va4—e4+ 2. Ke6—f6. Rd6:f7. 3. Kf6:f7 Ve4—f4+ 4. Kf7—e8 Vf4—h4 5. Ke8—f8 valgete võiduga, või 2. ... Ve4—f4+ 3. Kf5—g6 Vf4:f7 4. Vg7:f7 Kc6—d7 5. Vf7—h7 Kd7—e8 (Re8 6. Kf7 Rd6+ 7. Kf8) 6. Kg6—f6 Rd6—e4+ (Kd7 7. e8L+ K:e8 8. Ke6!) 7. Kf6—e5 Rc4—g5 8. Vh7—g7 Rg5—f7 9. Ke5—f6 Rf7—d6 10. Kf6—e6 Rd6—f7 11. Vg7—g8 matt.

Kui 5. ... Kd7—e6, siis 6. Vh7—g7 Rd6—e8 7. Vg7—f7 Re8—d6 8. Kg6—g7! Kc6—d7 (R:f7 9. e7—e8 L+) 9. Kg7—f8 Rd6—e8 10. Vf7—f1 ja valged võidavad.

Vastutavtoimetaja kolonelleitnant Johannes Reinola. Tegevtoimetaja kapten Martin Nurk.

Toimetusele saadetud kirjandust.

KODANLIK ÕHUKAITSE. R. Vaharo, kolonelleitnant ja E. Umbli, mag. chem. Siseministeeriumi administratiivala kirjastus. Tallinn, 1939.

Raamat koos tiitellehe, sisukorra ja allikatenimestikuga sisaldab 646 lehekülge, peale selle veel mahuka lisa tabeli kujul — „Tuntuimate keemiliste rüндаainete omadused“.

See raamatu aukartustäratav maht ise juba näitab, et siin on tegemist väga põhjaliku teosega ja nagu autorid oma eessõnas mainivad — „Käsiraamatu koostamisel on peetud silmas, et selle kasutaja leiaks siin vastuseid kõigile kodanlikku õhukaitseesse puutuvatele küsimusile.“

Kuna kodanlik õhukaitse töötab tihedas kontaktis aktiivse õhukaitsega, siis on leidnud lühikest käsitlust ka aktiivse õhukaitse mõisted.

Suhteliselt rohkesti ruumi on pühendatud keemilistele rüндаainetele ja keemilise kaitse abinõude ning -viiside kirjeldamisele. See pole tingitud asjaolust, et keemilisi rüндаaineid tuleb pidada peamiseks hädaohuks kaugemale tagalale, vaid vastupidi. Pikema käsitluse abil on püütud selgitada keemiliste rüндаainete tegelikku toimet ja vastavaid kaitseabinõusid, et anda õiget hinnangut seni meil mitmeti liialdatud gaasiohule.

Suhteliselt lühidat käsitlust on leidnud tuleoht ja tulekaitse, olgugi et see on olulisemaid küsimusi meie kodanlikus õhukaitse. Ent tulekaitse alal on meil ilmunud ja ilmumas erialalist kirjandust, mistõttu siinkohal võidi piirduda rohkem tulekaitse sõjaegsete lisaabinõude käsitlusega.“

Raamatu koostamise ajal Siseministriks olnud R. Veermaa poolt on raamatule saateks pühendatud kõige paremad soovid, milles muude hulgas mainitakse ka järgmist:

„Väljastades käesoleva raamatu rahva laiematesse hulkadesse, asutistesse, ettevõtteisse, koolidesse ja organisatsioonidesse, on Siseministeeriumi sooviks, et see osutuks teadmiste- ja jõusalveks KÕ alal kõigile vajalike teadmiste ja oskuste omandamisel oma kaaskodanike, enda, oma vara ja kodu kaitseks õhu- ja gaasiohu vastu. Kujunegu see raamat tugevaks vaimseks relvaks meie KÕ juhtide, tegevkonklaste ja kogu rahva käes, millega võime võidelda edukalt õhuhuhtude vastu ja hoida oma kodumaa vaba-

na, ilusana ja tugevana ka saatuse tuultes ja tormides.“

Mis puutub raamatu kasutamisse, siis autorid on oma varemilmunud teoste ja kirjutiste tõttu juba tuntud selle poolest, et nad lühidalt, selgelt ja kõigile arusaadavalt suudavad edasi anda käsitletavaid küsimusi. Märkimata aga ei saa jätta, et kõnesolevas teoses on saavutatud selgus ja ülevaatlikkus eriti veel seetõttu, et on kasutatud väga rikkalikult huvitavat pildimaterjali, samuti ka rohkearvuliselt tabelleid, skeeme, graafikuid ja diagramme.

MAAILMASÕDA. 1914. aasta sõjasündmusi, 3. A. Hanko. Eesti Kirjastuse Kooperratiivi kirjastus Tartus, 1940. a., 120 lk.

Nagu raamatu pealkirjast nähtub, on see kolmas osa autori üldisest suurest teosest Maailmasõja kohta. Teose kaks esimest osa ilmusid 1939. aastal (vt. „Sõdur“ nr. 22-23—1939 ja nr. 1-2—1940) ja neis leidsid käsitlemist sõja eelsündmused ning võitlused Läänerindel.

Teose kolmandas osas autor on käsitleanud võitlusi Idarindel kuni 1914. aasta lõpuni. Analoomiliselt võitluste kirjeldusele Läänerindel on ka siin antud kõigepealt lühike ülevaade sõjateatrist, siis sõdivate poolte sõjajõudude iseloomustus ja nende koondumine rinnetele. Seejuures algul on käsitletud Looderinet ja hiljem venelaste sissetungi Galiitsiasse ning võitlusi Poolas ja Galiitsias.

Vastavalt sündmuste tähtsusele on autor rohkem tähelepanu osutanud raamatu esimesele osale, s. o. võitlustele Looderindel. Eriti huvitavalt ja võrdlemisi igakülgsest on käsitletud Maailmasõja esimese aasta tähtsaimat sündmust Idarindel — Tannenbergi lahingut.

Nagu teose esimesed kaks osa, on ka viimatiilmunud kolmas osa rikkalikult illustreeritud piltide, hästi väljatõttatud skeemide ja tähtsamate väejuhtide ülesvõtetega.

Reservohvitserid!

**Tellige ja lugege
„Sõdurit“**

A.S. EESTISIID

KETRAMISE- ja KUDUMISEVABRIK
SEADISTATUD 1932. AASTAL

Valmistab
kõiksuguseid riideid ja lõnga

Vabriku laod.

Tallinn, Viru t. 5, tel. 447-87
Tallinn, Laadaplats 129
Tallinn, Laadaplats 177, ainult restid
Tallinn, Bekkeri as. nr. 5
Narva, Peetri plats 1
Viljandi, Tartu tän. 1, tel. 30
Tartu, Poe tän. 2, tel. 30-17
Petseri, Turuplats 17, tel. 1-19
Rakvere, Tallinna tän. 25, tel. 4-17
Kuressaare, Lossi tän. 3, tel. 1-81
Pärnu, Laidoneri tän. 12, tel. 5-26
Tõrva, Tartu tän. 2
Nõmme, Pärnu mnt. 94
Valga, Kesk tän. 15
Kiviõli, Kiriku tän. 16

Eritellimiste vastuvõtmine. Restide müük.

ILMUS TRÜKIST

SV. STAABI VI OSAKONNA VÄLJAANDEL

Kapten E. KÕIV:

Pioneriasjandus jalaväele

HIND 2 KR. 30 S.

Müügil „SÕDURI“ toimetuses
Tallinn, Sakala 33

SÕJAVÄEKOHTUTE SEADUSTIK KOMMENTAARIDEGA

Koostanud kindralmajor N. HELK,
Sõjaväe Kõrgema kohtu esimees ja
A. LEHT Sõjaväe Kõrgema kohtu endine sekretär

Müügil „SÕDURI“ toimetuses, Tallinn, Sakala 33